

**Н. Ніколаєва, В. Любчевська-Сокур,
В. Невоїт, В. Овдіюк,
О. Ситник, Л. Черепаха**

**ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ**

Видання третє, зі змінами та доповненнями

Київ
Четверта хвиля
2020

УДК 811.161.2(076.5)

*Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
від 26 листопада 2019 року (протокол № 4)*

Рецензенти:

Межжеріна Г.В. – професор, доктор філологічних наук

Дідківська Л.П. – доцент, кандидат філологічних наук

Практична граматика української мови для іноземців: навч. посібник.
3-тє вид., зі змінами та доповн. / Н. С. Ніколаєва, В. І. Невоїт, В. О. Любчевська-Сокур, В. В. Овдіюк, О. О. Ситник, Л. Л. Черпаха. – Київ : Четверта хвиля, 2020. – 216 с.

ISBN 978-966-529-341-5

Навчальний посібник розрахований на початковий етап вивчення української мови іноземцями (А 1).

Мета посібника – закріпити лексико-граматичний матеріал та сформувати навички в різних видах мовленнєвої діяльності на основі семантико-синтаксичних конструкцій. При розробці системи завдань було взято до уваги, що формування таких навичок повинно базуватися на основі осмислення мовних явищ та вправах, які відповідають завданням комунікації. Мовний матеріал поданий відповідно до наростання труднощів. Команди до вправ сформульовані з урахуванням тих лексико-граматичних знань, якими володіють студенти на початковому етапі.

Навчальний посібник призначений для роботи з викладачем та для самостійної роботи

УДК 811.161.2(076.5)

ISBN 978-966-529-341-5

© Ніколаєва Н.С., Невоїт В.І.,
Любчевська-Сокур В.О., Овдіюк В.В.,
Ситник О.О., Черпаха Л.Л., 2020

ЗМІСТ

Передмова	6
ЛЕКСИКО–ГРАМАТИЧНИЙ КУРС	8
ІМЕННИК. Питання: <i>хто це? що це?</i>	8
ДІЄСЛОВО. Теперішній час дієслів	10
I дієвідміна	10
II дієвідміна	15
Питання: <i>як?</i>	20
Питання: <i>коли?</i>	23
Питання: <i>що робить?</i>	26
ВПРАВИ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ	30
Рід іменників	33
Присвійні займенники: <i>мій, твій, наш, ваш</i>	33
Дієслово. Минулий час дієслів	35
Майбутній час дієслів	40
Форми майбутнього часу	42
Іменники у формі множини	45
Середній рід	48
Питання: <i>чий? чия? чие? чий?</i>	51
Присвійні займенники: <i>мій, твій, наш, ваш</i>	51
Присвійні займенники: <i>його, її, їхній</i>	52
Питання: <i>чий? чия? чие? чий?</i>	54
Конструкція: <i>у мене (у тебе) є</i>	56
Теперішній час	56
Минулий час	58
Майбутній час	58
Питання: <i>який? яка? яке? які?</i>	59
ОСНОВНИЙ КУРС	61
ВІДМІНКИ	61
МІСЦЕВИЙ ВІДМІНОК	61
Місцевий відмінок іменників у однині	61
Місцевий відмінок прикметників та порядкових числівників у однині	68
Місцевий відмінок займенників	72
Місцевий відмінок іменників у множині	73
Місцевий відмінок прикметників у множині	74
Місцевий відмінок при позначенні часу	76

ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК.....	78
Іменники у знахідному відмінку однини.....	78
Знахідний відмінок прикметників в однині.....	82
Знахідний відмінок займенників.....	87
Знахідний відмінок іменників у множині.....	88
Знахідний відмінок прикметників у множині.....	90
Знахідний відмінок при позначенні напрямку руху.....	92
ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК.....	94
Давальний відмінок при позначенні адресата дії.....	94
Давальний відмінок іменників у однині.....	94
Давальний відмінок особових займенників.....	96
Давальний відмінок прикметників та присвійних займенників в однині.....	98
Давальний відмінок іменників у множині.....	99
Давальний відмінок прикметників та присвійних займенників у множині.....	101
Давальний відмінок із дієсловами <i>подобатися – сподобатися</i>	101
Давальний відмінок при позначенні віку.....	103
Давальний відмінок у безособових реченнях.....	104
РОДОВИЙ ВІДМІНОК.....	108
Іменники в родовому відмінку однини.....	108
Використання форми родового відмінку після слів <i>немає, не було, не буде</i>	108
Прикметники та займенники у родовому відмінку однини.....	112
Іменники у родовому відмінку множини.....	116
Негативні конструкції. Іменники чоловічого роду.....	117
Іменники жіночого роду в родовому відмінку множини.....	118
Іменники середнього роду в родовому відмінку множини.....	118
Кількісно-іменникові конструкції.....	118
Форми родового відмінка з прийменниками.....	122
Прикметники та присвійні займенники у родовому відмінку множини.....	125
Родовий відмінок у значенні приналежності.....	126
Родовий відмінок у назвах дат.....	129
Використання родового відмінка з прийменниками.....	130
ОРУДНИЙ ВІДМІНОК.....	136
Орудний відмінок при позначенні спільної дії. Орудний відмінок іменників в однині.....	136
Орудний відмінок особових займенників.....	139

Орудний відмінок прикметників та займенників в однині.....	141
Орудний відмінок іменників у множині.....	142
Орудний відмінок присвійних займенників у множині.....	143
Орудний відмінок у складеному предикаті з дієсловами <i>бути, стати, працювати</i>	144
Орудний відмінок з дієсловами <i>цікавитися, займатися, захоплюватися, володіти, користуватися, пишатися, милуватися</i>	146
Орудний відмінок з прийменниками <i>над, під, перед, за та поруч з</i> при позначенні місця.....	147
Орудний відмінок у пасивних конструкціях.....	148
Орудний відмінок при позначенні знаряддя дії.....	149
Орудний відмінок у різних значеннях.....	149
НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ДІЄСЛІВ.....	152
КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК.....	153
ДІЄСЛОВА РУХУ.....	155
Дієслова <i>йти – іти</i>	155
Дієслово <i>ходити</i>	156
Дієслово <i>іти</i> у формі майбутнього часу.....	158
Дієслово <i>їхати</i> у формі теперішнього часу.....	162
Дієслово <i>їздити</i> у формі минулого часу.....	162
Дієслова <i>йти – ходити</i>	166
Дієслова <i>їхати – їздити</i> у формі теперішнього часу.....	168
Дієслова <i>вчити – вчитися – вивчати – навчатися</i>	172
Дієслова з часткою <i>-ся</i>	173
Пасивні та активні конструкції зі зворотними дієсловами.....	173
ВИДИ ДІЄСЛОВА.....	183
Доконаний та недоконаний види дієслова.....	183
СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ.....	202
Складні речення зі сполучниками та сполучними словами <i>хто, що, який, як, коли, де, куди, звідки, чому, скільки</i>	202
Складне речення причини зі сполучниками <i>тому і тому що (через те що)</i>	203
Складні речення умови зі сполучниками <i>якщо та якби</i>	205
Складне речення зі значенням мети зі сполучниками <i>щоб, для того щоб</i>	209
Складне речення зі сполучними словами <i>який, яка, яке, які (котрий, котра, котре, котрі)</i>	210

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Практична граматики української мови» укладений відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (рівень А1) та Програми з української мови як іноземної: початковий рівень (А1) і призначений для студентів, що пройшли підготовку на підготовчому факультеті, а також для іноземців, які починають вивчати українську мову. Він містить вправи, призначені систематизувати, активізувати та поглибити базові знання лексики та граматики української мови. Посібник складається з двох розділів.

1. Лексико-граматичний курс

Вправи, подані в цьому розділі, базуються на обмеженому за кількістю словниковому запасі інофонів та мають на меті повторення та закріплення отриманих раніше знань. Вони дають можливість оволодіти основними типами простого речення, зокрема питального з питальними словами та без них, стверджувальними та заперечними конструкціями. Завдання цього розділу спрямовані на повторення таких граматичних тем, як особові форми та часи дієслова, число іменника. Водночас вони знайомлять студентів з основними способами вираження діяча, місця та часу дії, приналежності, ознаки об'єкта тощо. Загалом лексико-граматичний курс покликаний дати основу для подальшого вивчення мови.

2. Основний курс

Матеріал основного курсу поділяється на три розділи: Відмінки, Дієслово та Складне речення.

Як відомо, однією з головних особливостей граматики української мови є **категорія відмінка**, сутність якої полягає в тому, що кожен іменник, прикметник, займенник, порядковий числівник та дієприкметник має свою систему форм, які виражають різні

значення. Наприклад, *Це викладач*. *Немає викладача*. *Зустрів викладача*. *Дякую викладачеві*. *Знайомий із викладачем*. *На викладачеві гарний костюм*. Нерідко це спричиняє великі проблеми в іноземців.

Послідовність вивчення відмінкових форм, представлена в посібнику, визначена функціональним підходом до відбору й подачі мовного матеріалу, характерним для методики викладання мови як іноземної, зокрема комунікативними настановами навчання. Передусім студенти знайомляться з найбільш поширеними в повсякденному спілкуванні граматичними конструкціями. Наприклад, вказівка на місце дії (*Я живу у Києві*), об'єкта дії (*Я пишу речення*) і т.д. Відмінок – це поєднання форми, значення та функції. Одна й та ж сама відмінкова форма може мати різні значення і виконувати різні функції. Порядок ознайомлення студентів із різними функціями певної відмінкової форми продиктований ступенем її активності та актуальності в мовленні. Відповідно до принципу комунікативності граматичний матеріал представлений у вигляді типових речень як основної одиниці мовлення. Численні вправи допоможуть студентам засвоїти не лише відмінкові форми, а й конструкції, в яких вони вживаються.

Дієслово також викликає неабиякі труднощі в інокомунікантів, особливо категорії виду та перехідності – неперехідності, дієслова руху, які потребують особливої уваги. Уміння правильного й точного вживання дієслова є необхідною умовою розуміння та володіння українською мовою.

Матеріал розділу **Складне речення** покликаний допомогти студентам оволодіти структурою складного речення та познайомитися зі сполучниками та сполучними словами. Спеціальна увага приділена складним реченням з підрядними причинами, умови, часу, мети.

Пропонований посібник базується на обмеженій кількості найуживанішої лексики, тому може використовуватися і як самостійний, і в комплексі з іншими підручниками.

Автори посібника щиро дякують рецензентам Г. В. Межжериній та Л. П. Дідківській за слушні поради.

ЛЕКСИКО–ГРАМАТИЧНИЙ КУРС

ІМЕННИК

Питання: хто це? що це?

Це університет.	Це студент.
Це університет?	Це студент?
Так, це університет.	Так, це студент.

❖ Вправа 1. Дайте позитивну відповідь на запитання.

1. Це будинок? 2. Це кімната? 3. Це вікно? 4. Це стіл? 5. Це стілець? 6. Це лист? 7. Це дівчинка? 8. Це мама? 9. Це тато? 10. Це книжка? 11. Це студентка? 12. Це викладач? 13. Це лампа? 14. Це ручка? 15. Це олівець? 16. Це магазин? 17. Це школа? 18. Це автобус? 19. Це вулиця? 20. Це місто?

Це студентка?	Це студент.
Так, це студентка.	Ні, це не студент. Це студентка.
Так, студентка.	Ні, це не студент, а студентка.
Так.	Ні, це студентка.

❖ Вправа 2. Дайте негативну відповідь на запитання.

1. Це журнал? 2. Це кімната? 3. Це книжка? 4. Це хлопчик? 5. Це спортсмен? 6. Це лікар? 6. Це інститут? 7. Це викладач? 8. Це дошка? 9. Це ваза? 10. Це стіл? 11. Це підручник? 12. Це батько? 13. Це парк? 14. Це ручка?

❖ Вправа 3. Виконайте за зразком.

✎ Зразок: Це студент? (студентка)
Ні, це не студент. (студентка)
Ні, це не студент, це студентка.
Ні, це студентка.

1. Це журнал? (газета) 2. Це юрист? (лікар) 3. Це сад? (парк) 4. Це мати? (бабуся) 5. Це телевізор? (комп'ютер) 6. Це кіт? (собака) 7. Це тролейбус? (автобус) 8. Це музей? (школа) 9. Це інститут? (університет) 10. Це словник? (підручник) 11. Це слово? (речення) 12. Це олівець? (ручка) 13. Це лампа? (ваза) 14. Це стіл? (стілець) 15. Це диван? (шафа) 16. Це магазин? (аптека) 17. Це Оксана? (Марія) 18. Це сестра? (подруга) 19. Це дідусь? (тато) 20. Це Київ? (Львів) 21. Це лист? (листівка) 22. Це двері? (вікно) 23. Це хлопчик? (дівчинка) 24. Це лікар? (медсестра) 25. Це зошит? (книга) 26. Це телефон? (планшет)

Що це?	Хто це?
Це школа.	Це вчитель.
Що це?	Хто це?
Це квіти.	Це діти.
Що це?	Хто це?
Це ручка й олівець.	Це батько й мати.

❖ Вправа 4. Дайте відповіді на запитання хто це? або що це?, використайте подані нижче фрази.

1. Це газета. 2. Це викладач. 3. Це стілець. 4. Це лікар. 5. Це зошит. 6. Це автобус. 7. Це кішка. 8. Це дім. 9. Це хлопчик. 10. Це шафа. 11. Це школа. 12. Це дівчинка. 13. Це лист. 14. Це ручка. 15. Це стіл. 16. Це студентка. 17. Це книга. 18. Це ключ. 19. Це студент. 20. Це словник. 21. Це вправа. 22. Це зупинка. 23. Це хлопцев. 24. Це батько. 25. Це вікно. 26. Це університет. 27. Це посьство. 28. Це сестра. 29. Це машина. 30. Це речення. 31. Це брат.

32. Це музей. 33. Це трамвай. 34. Це діти. 35. Це квіти.
36. Це батьки. 37. Це інститут. 38. Це бабуся. 39. Це інженер.
40. Це лампа. 41. Це спортсмен. 42. Це подруга. 43. Це кафедра.
44. Це пенал. 45. Це таблиця.

Хто це? Це Олена . Хто вона? Вона продавчиня .	Хто це? Це Андрій . Хто він? Він лікар .
---	---

❖ Вправа 5. Складіть діалоги за зразком.

👉 Зразок: Тато, інженер
– Хто це? – Це тато.
– Хто він? – Він інженер.

1. Сестра, викладачка. 2. Брат, спортсмен. 3. Тарас, лікар.
4. Дядько, учитель. 5. Дідусь, пенсіонер. 6. Ольга, школярка.
7. Сергій, журналіст. 8. Мати, перукарка. 9. Подруга, аспірантка.
10. Ігор, стажист. 11. Брат, механік. 12. Максим, бізнесмен.
13. Друг, художник. 14. Тітка, перекладач. 15. Микола, поет.
16. Бабуся, домогосподарка.

ДІЄСЛОВО ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЄСЛІВ

I Дієвідміна

читати		писати	
Я чита-ю	Ми читає-мо	Я пиш-у	Ми пиш-емо
Ти чита-єш	Ви чита-єте	Ти пиш-єш	Ви пиш-єте
Він чита-є	Вони чита-ють	Він пиш-е	Вони пиш-уть
Вона чита-є		Вона пиш-е	

❖ Вправа 6. Допишіть речення, дієслово читати поставте у правильну форму.

👉 Зразок: Він ... текст. Він **читає** текст.

1. Сестра зараз ..., і я теж 2. Ви ... текст, ми теж 3. Вона ... роман. 4. Діти ... оповідання. 5. Ми ... речення. 6. Батько ... лист. 7. Я ... журнал, і ти теж ... журнал. 8. Він ... правило. 9. Що ви ...? Ми ... діалог.

❖ Вправа 7. Доповніть речення, вживаючи необхідні займенники.

👉 Зразок: ... читає текст. Він читає текст.

1. ... читаю лист.
2. ... читаємо вірш, і ви теж
3. ... читає речення.
4. ... і ... читають діалог.
5. ... читають журнал.
6. ... читаєш роман? – Ні, ... читаю оповідання.
7. Що ... читаєте? ... читаю правило.
8. ... читаємо підручник.
9. ... читає завдання.

❖ Вправа 8. Подані нижче слова відмінюються як дієслово читати. Провідмінійте їх.

Знати, вивчати, розуміти, питати, відповідати, гуляти, зустрічати, думати, відпочивати, грати, перекладати, обідати.

❖ Вправа 9. Доповніть речення, поставте дієслова в дужках у правильну форму.

👉 Зразок: Він ... слово (писати).
Він **пише** слово.

1. Студенти ... діалог (перекладати). 2. Я ... правило (розуміти). 3. Викладач ..., студенти ... (питати, відповідати).
4. Ми ... урок (знати). 5. Я ... у футбол, брат ... у шахи (грати).
6. Ти ... музику (слухати). 7. Це парк, тут ми ... (гуляти). 8. Сестра

... (відпочивати). 9. Я ... оповідання, діти ... (читати, слухати). 10. Вчитель ... речення, учні ... (читати, писати). 11. Що ви ...? Я ... лист (писати). 12. Де ви ...? Ми ... вдома (обідати). 13. Де ... діти? (гуляти) 14. Ти ... правило? (знати) 15. Ви ... друга? (зустрічати). 16. Вони ... роман? (читати) 17. Спортсмени ... у теніс (грати). 18. Ти ... завдання? Так, я ... завдання (писати). 19. Ми ... і ... діалог (читати, перекладати). 20. Ви ...? Так, я ..., мама і тато теж (відпочивати).

Працювати	
працю-ва-ти	
Я працю-ю	Ми працю-ємо
Ти працю-єш	Ви працю-єте
Він працю-є	Вони працю-ють
Вона працю-є	

❖ Вправа 10. **Подані дієслова змінюються як дієслово працювати. Провідмініайте їх.**

Повторювати, виконувати (завдання), малювати, готувати, танцювати, запитувати.

❖ Вправа 11. **Складіть речення із поданих слів.**

🖋 Зразок: Я, знати, урок.
Я знаю урок.

1. Хлопчик, малювати, машина. 2. Студенти, виконувати, завдання. 3. Я, повторювати, правило. 4. Ти, розуміти, текст? 5. Ви, знати, місто? 6. Ми, працювати, вдома. 7. Брат, перекладати, речення. 8. Я, грати, у, футбол. 9. Зараз, мама, відпочивати. 10. Діти, малювати, парк. 11. Ми, повторювати, урок. 12. Мама, готувати, сніданок. 13. Віктор, і, Оксана, танцювати?

Порівняйте: Я читаю, і брат теж читає.
Я читаю, а брат слухає.

❖ Вправа 12. **Допишіть речення за зразком, використайте дієслова: писати, читати, слухати, запитувати, відповідати, працювати, відпочивати.**

🖋 Зразок: Я працюю, а він ...
Я працюю, а він відпочиває.

1. Викладач читає, а студенти ... диктант.
2. Він читає, а я
3. Студентка питає, а викладач
4. Ми ..., а ви відпочиваєте.
5. Ти ..., а я відповідаю.
6. Ви ... вірш, а ми слухаємо.
7. Вона зараз працює, а він ...
8. Ми ..., а ви відповідаєте.
9. Віктор читає, а ви
10. Син працює, а дочка
11. Ти ..., а вони пишуть.
12. Викладач ... , а студенти відповідають.

Він працює?
Так, він працює.
Ні, він не працює.

❖ Вправа 13. **Дайте відповідь на запитання, використайте слова, подані в дужках.**

🖋 Зразок: Віктор читає? (дивитися телевизор)
Ні, він не читає, він дивиться телевизор.

1. Ви зараз відпочиваєте? (працювати)
2. Сестра снідає? (обідати)
3. Марія працює? (гуляти)
4. Ви слухаєте текст? (писати)
5. Студенти виконують завдання? (повторювати правило)
6. Ти повторюєш урок? (читати оповідання)
7. Вони працюють? (грати в шахи)
8. Ви обідаєте? (відпочивати)
9. Діти гуляють? (виконувати завдання)
10. Ви читаєте журнал? (грати у футбол)
11. Вона відпочиває? (готувати сніданок)

❖ Вправа 14. **Дайте позитивну та негативну відповідь на запитання. Запропонуйте свій варіант відповіді.**

✍ Зразок: Він слухає радіо?
Так, він слухає радіо.
Ні, він не слухає радіо. Він читає журнал.

1. Вона читає лист? 2. Петро дивиться фільм? 3. Ви розумієте питання? 4. Студент перекладає текст? 5. Ти знаєш правило? 6. Ви слухаєте музику? 7. Ти повторюєш діалог? 8. Ти розумієш речення? 9. Студенти виконують завдання? 10. Сьогодні ви працюєте? 11. Ми пишемо сьогодні диктант? 12. Сестра грає в теніс? 13. Вона готує обід? 14. Ви вечеряєте? 15. Ти знаєш англійську мову? 16. Майкл та Мері вивчають українську мову? 17. Вони танцюють?

👉 **Запам'ятайте!**

Ми вивчаємо, знаємо	українську мову китайську мову англійську мову французьку мову німецьку мову
------------------------	--

❖ Вправа 15. **А. Прочитайте діалоги.**

1. Це Віктор? Так, це Віктор. Він інженер? Ні, він викладач. Він читає журнал? Так, він читає журнал.	2. Хто це? Це Марія. Хто вона? Вона журналіст. Вона готує вечерю? Ні, вона пише статтю.
--	--

В. Доповніть діалоги.

1. Це Джон? Він дипломат? Він вивчає українську мову?	2. Хто це? Хто вона? Вона відпочиває?
---	---

3.
Так, це Лінда.

.....
Ні, вона студентка.

.....
Так, вона виконує завдання.

4.?
Це Андрій.

Він перекладач

Ні, він грає в теніс.

II Дієвідміна

<i>говорити</i>		<i>дивитися</i>	
говори-ти		диви-ти-ся	
Я говор-ю	Ми говор-имо	Я дивл-ю-ся	Ми див-имо-ся
Ти говор-иш	Ви говор-ите	Ти див-иш-ся	Ви див-ите-ся
Він говор-ить	Вони говор-ять	Він див-ить-ся	Вони дивл-ять-ся
Вона говор-ить		Вона див-ить-ся	

! **Зверніть увагу**

в/вл: диви-тися, я дивлюся, вони дивляться

п/пл: спа-ти, я сплю, вони сплять

б/бл: люби-ти, я люблю, вони люблять

❖ Вправа 16. **Дієслова бачити, робити, вчити, вчитися належать до II дієвідмини. Перепишіть речення, дієслова у дужках поставте у правильну форму.**

✍ Зразок: Студенти (вчити) уроки.
Студенти вчать уроки.

1. Я (вчитися) і (працювати). 2. Ми не (говорити), ми (слухати) і писати). 3. Він (вчитися)? 4. Діти вже (спати). 5. Я (дивитися) фільм. 6. Вони (любити) морозиво. 7. Ти (робити) домашнє завдання. 8. Де ви (вчитися)? 9. Ми (вчитися) добре. 10. Він (не бачити). 11. Сестра (дивитися) новини. 12. Марія й Андрій (робити) вправи. 13. Ви (любити) цукерки? 14. Ти (дивитися) серіал, а я (вчити) уроки. 15. Віктор (вчити) вірш. 16. Ми (вчити)

правило. 17. Друзі (дивитися) футбольний матч. 18. Я (говорити) українською мовою, а Джон (говорити) англійською мовою. 19.

Я говорю **українською мовою**, тому що я **українець**.
Джон говорить **англійською мовою**, тому що він **англієць**.
Він також говорить **українською мовою**,
тому що він вивчає **українську мову**.

Ви (вчити) слова.

 Запам'ятайте!

говорити	українською	знати	українську мову
розмовляти	французькою		французьку мову
писати	англійською	вивчати	англійську мову
читати	російською		російську мову
питати	німецькою	розуміти	німецьку мову
відповідати	італійською		італійську мову
	мовою		

❖ Вправа 17. **Дайте позитивну та негативну відповіді на запитання.**

 Зразок: Віктор говорить іспанською мовою?
Так, він говорить іспанською.
Ні, він не говорить іспанською.
Він говорить французькою.

1. Ви говорите іспанською мовою? 2. Ти розумієш німецьку мову? 3. Викладач розмовляє англійською мовою? 4. Студенти вже пишуть і читають українською? 5. Ми вивчаємо китайську мову? 6. Вона відповідає японською мовою? 7. Ти розмовляєш італійською мовою? 8. Студенти все розуміють, коли викладач говорить українською мовою? 9. Ніна знає португальську мову? 10. Джон і Марія вивчають корейську мову? 11. Франц зараз го-

ворить німецькою мовою? 12. Ви знаєте арабську мову? 13. Друзі говорять англійською мовою? 14. Ти пишеш лист італійською? 15. Сара знає фінську мову? 16. Вони читають газети й журнали французькою мовою? 17. Естер говорить іспанською мовою?

! Зверніть увагу

	Він	Вона	Вони
Україна	українець	українка	українці
Китай	китаєць	китаянка	китайці
Англія	англієць	англійка	англійці
Японія	японець	японка	японці
Іспанія	іспанець	іспанка	іспанці
Італія	італієць	італійка	італійці
Польща	поляк	полька	поляки
Чехія	чех	чешка	чехи
Франція	француз	француженка	французи
Грузія	грузин	грузинка	грузини
Німеччина	німець	німкеня	німці
Туреччина	турок	туркеня	турки

Вправа 18. Доповніть речення.

 Зразок: Джон не говорить українською мовою, тому що ...
Джон не говорить українською мовою, тому що **він іноземець**.
Джон не говорить українською мовою, тому що **він не вивчає українську мову**.

1. Марина читає і пише французькою мовою, тому що ...
2. Джон знає англійську мову, тому що... 3. Софія розмовляє італійською, тому що ... 4. Він говорить українською мовою, тому що ... 5. Викладач питає, а студенти відповідають турецькою мовою, тому що ... 6. Ми слухаємо текст англійською, тому що ... 7. Ти не розумієш іспанську мову, тому що ... 8. Туристи розмовляють німецькою, польською і чеською, тому що ... 9. Я не читаю китайською, тому що ...

любити

Я люблю книжки = Я люблю читати (книжки)
любити + інфінітив

❖ Вправа 19. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ти любиш писати листи? 2. Ви любите танцювати? 3. Ти любиш грати у футбол? 4. Ви любите грати в теніс? 5. Ви любите гуляти? 6. Брат любить дивитися телевизор? 7. Студенти люблять вчитися? 8. Сестра любить розмовляти по телефону? 9. Ви любите вивчати іноземні мови? 10. Ти любиш ходити в кіно? 11. Ви любите співати? 12. Ви любите читати?

❖ Вправа 20. **Доповніть речення, поставте слово любити у відповідну форму.**

1. Він ... писати листи. 2. Ви ... танцювати? 3. Вона ... співати. 4. Я ... читати? 5. Ми ... вивчати українську мову. 6. Ти ... грати у футбол? 7. Вони ... гуляти. 8. Ви ... дивитися телевизор? 9. Ти ... працювати? 10. Ви ... малювати? 11. Я ... готувати.

❖ Вправа 21. **Напишіть фрази, синонімічні до поданих.**

Зразок. Я люблю шоколадне морозиво.
Мені подобається шоколадне морозиво.

I. 1. Я люблю кіно. 2. Він любить Київ. 3. Сестра любить балет. 4. Ми любимо футбол. 5. Вони люблять театр. 6. Ти любиш сучасне мистецтво? 7. Діти люблять канікули. 8. Ви любите спорт? 9. Я люблю українську мову.

II. 1. Я люблю готувати. 2. Брат любить гуляти. 3. Вона любить дивитися фільми. 4. Ми любимо грати в теніс. 5. Ти любиш танцювати? 6. Ви любите малювати? 7. Студенти люблять відпочивати? 8. Я люблю вивчати іноземні мови. 9. Ми любимо читати.

❖ Вправа 22. **Доповніть речення, використайте дієслово любити.**

1. Сестра ... ? 2. Ви ..? 3. Викладач ... ? 4. Студенти ... ? 5. Ми ... ? 6. Друзі ... ? 7. Ти ... ? 8. Майкл і Хелен ... ? 9. Я не 10. Туристи ... ? 11. Брат ... ? 12. Я

❖ Вправа 23. **Розкажіть, що ви любите робити у вільний час. Використайте відомі вам дієслова, оберіть для них правильну форму.**

	I дієвідміна	II дієвідміна	
	<i>слухати писати</i>	<i>вчити любити</i>	
ю/у	Я слухаю, пишу	Я вчу, люблю	у/ю
еш/еш	Ти слухаєш, пишеш	Ти вчиш, любиш	иш
є/є	він, вона слухає, пише	він, вона вчить, любить	ить
ємо/ємо	ми слухаємо, пишемо	ми вчимо, любимо	имо
ете/ете	ви слухаєте, пишете	ви вчите, любите	ите
ють/ють	вони слухають, пишуть	вони вчать, люблять	ать/ять

Я пишу лист.

Сестра пише лист.

Друзі пишуть лист.

Хто пише лист?

❖ Вправа 24. **Поставте запитання до виділених слів.**

Зразок: Брат грає у футбол.
Хто грає у футбол?

1. **Марія** вчить діалог. 2. **Студенти** вивчають українську мову. 3. **Сергій і Марина** говорять англійською. 4. Сьогодні **я** не працюю. 7. **Ми** відпочиваємо. 6. **Він** читає лист. 7. **Я** перекладаю текст. 8. **Ви** любите гуляти. 9. **Ти** розумієш завдання. 10. **Батько й син** дивляться футбол. 11. **Художник** малює портрет. 12. Сьогодні **ми** вчимося.

❖ Вправа 25. **Дайте відповідь на запитання, використайте слова, що стоять у дужках.**

📄 Зразок: Хто читає текст? (я)
Я читаю текст?

1. Хто розповідає історію? (студентка) 2. Хто читає діалог? (Джон та Елен) 3. Хто говорить українською мовою? (викладач і студенти) 4. Хто вивчає англійську мову? (Богдан) 5. Хто любить співати? (Марія) 6. Хто сьогодні працює? (ми) 7. Хто не розуміє правило? (я) 8. Хто пише завдання? (сестра) 9. Хто відпочиває? (ти) 10. Хто слухає концерт? (ви)

❖ Вправа 26. **Дайте всі можливі відповіді на запитання.**

📄 Зразок: Віктор – студент?
Так, Віктор – студент.
(Ні, він – не студент, він – аспірант).
Я не знаю, хто він.

1. Сергій – лікар? 2. Марія – викладачка? 3. Джон і Марі студенти? 4. Франц – аспірант? 5. Ніколь – секретарка? 6. Марк і Пітер – спортсмени? 7. Ніна – вчителька? 8. Том – банкір? 9. Бабуся – пенсіонерка? 10. Наталка – спортсменка?

Питання: як?

Як Віктор читає?
Віктор читає голосно, чітко, повільно, виразно, правильно.

❖ Вправа 27. **Прочитайте запитання та відповіді. Запишіть слова, що відповідають на запитання як?**

1. Як ми знаємо українську мову? Ми знаємо українську мову *добре*.
2. Як Марк читає вірш? Марк читає вірш *тихо*.

3. Як студентка відповідає урок? Студентка відповідає урок *правильно*.

4. Як Марина перекладає текст? Вона перекладає текст *повільно*.

5. Як студенти слухають викладача? Студенти слухають викладача *уважно*.

👉 **Запам'ятайте антоніми:**

добре \neq **погано**, **гарно** \neq **погано**, **голосно** \neq **тихо**,
уважно \neq **неуважно**, **цікаво** \neq **нецікаво**,
швидко \neq **повільно**.

❖ Вправа 28. **Дайте відповідь на запитання.**

📄 Зразок: Як він читає, *добре* чи *погано*?
Він читає *добре*.

1. Як Віктор розуміє текст, добре чи погано? 2. Як студенти відповідають, правильно чи неправильно? 3. Як ви звичайно розмовляєте, голосно чи тихо? 4. Як він розповідає, цікаво чи нецікаво? 5. Як ви говорите українською, добре чи погано? 6. Як ви читаете англійською, швидко чи повільно? 7. Як ти слухаєш урок, уважно чи неуважно? 8. Як Оксана малює, гарно чи погано? 9. Як викладач читає текст, тихо чи голосно? 10. Як працює брат, добре чи погано? 11. Як Марія перекладає речення, швидко чи повільно?

❖ Вправа 29. **Дайте позитивну та негативну відповіді на запитання.**

📄 Зразок: Джон відповідає правильно? Так, Джон відповідає правильно. Ні, він відповідає неправильно.

1. Ніна розмовляє італійською мовою добре? 2. Екскурсовод (гід) розповідає цікаво? 3. Туристи слухають уважно? 4. Ви добре розумієте українську мову? 5. Студенти правильно розмовляють російською мовою? 6. Ти читаєш швидко? 7. Віктор швидко пише французькою мовою? 8. Марина говорить тихо?

❖ Вправа 30. **Закінчіть речення, добираючи антоніми до слів.**

👉 Зразок: Ви пишете швидко, а вона ...
Ви пишете швидко, а вона пише **повільно**.

1. Вона знає урок добре, а він ... 2. Студентка відповідає правильно, а студент ... 3. Батько говорить голосно, а мати ... 4. Марія розмовляє англійською погано, а Ольга ... 5. Андрій слухає урок уважно, а Юрко ... 6. Ніна читає тихо, а Сергій ... 7. Він говорить українською повільно, а ми ... 8. Сестра вчиться добре, а брат ... 9. Ти перекладаєш речення правильно, а я ... 10. Оксана пише гарно, а Степан ...

❖ Вправа 31. **Дайте відповідь на запитання, використовуючи слова добре, погано, голосно, тихо, швидко, повільно, правильно, неправильно, уважно, неуважно, старанно, вільно.**

👉 Зразок: Як він відповідає?
Він відповідає **правильно**.

1. Як він вчиться? 2. Як студент вивчає українську мову? 3. Як він читає? 4. Як він знає текст? 5. Як учень знає правило? 6. Як вона розмовляє українською мовою? 7. Як діти знають англійську мову? 8. Як ви вивчаєте італійську мову? 9. Як ви слухаєте урок? 10. Як ви розумієте текст? 11. Як говорить викладач? 12. Як дівчата слухають? 13. Як вони вчаться? 14. Як вони виконують домашні завдання?

Ви знаєте, як він вчиться?

Так, (я) знаю, як він вчиться. Він вчиться дуже старанно.

Ні, я не знаю, як він вчиться.

❖ Вправа 32. **1. Прочитайте текст:**

Я – студент (студентка). Зараз я вивчаю українську мову. Це Франц та Лінда, вони теж студенти. Ми разом вчимося. Франц і Лінда вже добре знають польську мову, і тепер вони вивчають українську мову. Зараз урок. Викладач читає текст. Потім він запитує: «Ви все розумієте?» Він пояснює слова і читає текст ще

раз. Викладач читає голосно і повільно. Ми слухаємо дуже уважно. Потім читає Франц. Він читає повільно. «Ви дуже добре читаете», – говорить викладач. Потім викладач запитує, а я і Лінда відповідаємо. Вона завжди відповідає правильно. Тепер викладач пояснює правило, ми повторюємо слова й пишемо вправи. Ми працюємо старанно. А це Марина й Сергій. Вони українські студенти і вивчають англійську мову. Ми часто разом відпочиваємо, гуляємо, граємо в теніс і звичайно багато розмовляємо. Марина й Сергій говорять українською мовою, і ми вже непогано розуміємо.

2. Складіть запитання до тексту і дайте на них відповідь.**3. Перекажіть текст.****Питання: коли?**

Коли ви відпочиваєте?
Я відпочиваю **ввечері**.

❖ Вправа 33. **Прочитайте текст.**

Це моя подруга Марія. Вона стажистка з Іспанії. Тепер вона вивчає українську мову. Вранці вона снідає, п'є чай або сік. Потім вона йде в університет. Там вона навчається. Вдень Марія обідає, потім трохи відпочиває. Вона любить гуляти, оглядати місто. Ввечері Марія вечеряє, готує домашні завдання, читає книжки, журнали, дивиться телевізор або слухає радіо, розмовляє з друзями.

❖ Вправа 34. **Дайте відповіді на запитання.**

👉 Зразок: Марія гуляє **вдень**?
Так, вона гуляє **вдень**.

1. Марія снідає вранці? 2. Вона вчиться вдень? 3. Вона обідає ввечері? 4. Марія слухає радіо вранці чи ввечері? 5. Вона готує домашнє завдання вдень чи ввечері? 6. Вона вечеряє вдень?

7. Вона дивиться телевизор ввечері? 8. Вона читає журнали і книжки вранці?

 Запам'ятайте!

ЩО? КОЛИ?	
ранок	вранці
день	вдень
вечір	увечері
ніч	уночі

❖ Вправа 35. **Дайте відповіді на запитання. Запишіть свої відповіді.**

 Зразок: Коли ви відпочиваєте, **вранці** чи **ввечері**?
відпочиваю **ввечері**.

1. Коли ви снідаєте, вранці чи вдень? 2. Коли ви обідаєте, вдень чи ввечері? 3. Коли ви вечеряєте, увечері чи вдень? 4. Коли ви читаете новини, вранці чи увечері? 5. Коли ви навчаєтеся, вдень чи ввечері? 6. Коли ви працюєте, вдень чи ввечері? 7. Коли ви гуляєте, вранці чи ввечері? 8. Коли ви читаете, дивитесь телевизор, ввечері чи вдень? 9. Коли ви граєте у футбол, у теніс, вранці чи ввечері? 10. Коли ви спите, вдень чи вночі?

❖ Вправа 36. **Дайте відповіді на запитання. Для відповіді використуйте слова: вранці, вдень, ввечері, вночі, рано вранці, пізно ввечері.**

1. Коли Марта вчиться? 2. Коли вона готує домашнє завдання? 3. Коли вона снідає, йде в університет? 4. Коли вона відпочиває, коли гуляє? 5. Коли вона вечеряє? 6. Коли Марта читає, розмовляє з друзями? 7. Коли ви вчитеся? 8. Коли ви відпочиваєте? 9. Коли ви дивитесь телевизор? 10. Коли ви гуляєте? 11. Коли ви обідаєте, вечеряєте? 12. Коли ви граєте у футбол (у шахи, у теніс)? 13. Коли ви слухаете музику? 14. Коли ви відвідуєте театри? 15. Коли ви розмовляєте з друзями? 16. Коли ви спите?

❖ Вправа 37. **Поставте запитання до поданих нижче фраз-відповідей.**

 Зразок:? Коли ви ходите в ресторан?
Я ходжу в ресторан **ввечері**.

1.....?	Я тренуюся вдень .
2.....?	Ми снідаємо вранці .
3.....?	Ольга пише вправи і читає текст ввечері .
4.....?	Марина працює вдень .
5.....?	Вони вчаться вранці і вдень .
6.....?	Я читаю газети і журнали ввечері .
7.....?	Мама дивиться телевизор удень .
8.....?	Я відпочиваю вночі .
9.....?	Я гуляю вдень .

❖ Вправа 38. **Дайте відповіді на запитання.**

 Зразок: Франці навчається вранці?
Я не знаю, коли навчається Франц.
(Я не знаю, коли він навчається).

1. Марина працює вранці? 2. Сергій займається спортом ввечері? 3. Він ходить у кіно вранці? 4. Майкл та Джон навчаються в університеті вдень? 5. Вони гуляють ввечері? 6. Вони готують домашнє завдання вранці? 7. Студенти відпочивають увечері?

❖ Вправа 39. **Напишіть відповіді на запитання (дайте обидва варіанти).**

 Зразок: Ви знаєте, коли вона працює?
Вона працює вдень.
Я не знаю, коли вона працює.

1. Ви знаєте, коли Віктор снідає? 2. Ви знаєте, коли він іде в університет? 3. Ти знаєш, коли Том грає в теніс? 4. Ви знаєте, коли студенти виконують домашнє завдання? 5. Ви знаєте, коли Іван пе-

ревіряє пошту? 6. Ви знаєте, коли вони відпочивають? 7. Ти знаєш, коли ми складаємо іспит? 8. Ти знаєш, коли Марта пише реферат? 9. Ви знаєте, коли починаються заняття в університеті? 10. Ви знаєте, коли Олена й Марія дивляться фільми?

❖ Вправа 40. **Прочитайте текст. Знайдіть у тексті слова, що відповідають на запитання коли?**

Єва й Тарас – студенти. Вони вчаться в університеті. Зазвичай студенти навчаються в університеті восени, взимку й навесні. Взимку і влітку – екзаменаційна сесія. Студенти складають заліки та іспити. Влітку – канікули, студенти відпочивають, часто подорожують. Іноді влітку вони працюють.

👉 **Запам'ятайте!**

ЩО? зима, весна, літо, осінь

КОЛИ? взимку, навесні, влітку, восени.

КОЛИ? звичайно, часто, завжди, іноді, ніколи (не)

❖ Вправа 41. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Коли студенти вчаться? 2. Коли вони складають іспити? 3. Коли в університеті канікули? 4. Коли ви катаєтеся на ковзанах? 5. Коли квітнуть дерева? 6. Коли ви навчаєтеся в університеті? 7. Коли ви відпочиваєте? 8. Коли ви подорожуєте? 9. Коли діти плавають, грають у футбол? 10. Коли вони грають у хокей? 11. Коли буває холодно? 12. Коли буває спекотно?

Питання: що робить?

Що робить Марта?

Що вона робить?

Марта пише лист.

Вона пише лист.

❖ Вправа 42. **Прочитайте питання та відповіді на них. Зверніть увагу на порядок слів у питальних реченнях, коли суб'єктом є іменник та займенник.**

1. Що робить **викладач**? Викладач читає текст.

2. Що роблять **студенти**? Студенти уважно слухають.

3. Що **вони** роблять після занять? Вони відпочивають, готують домашнє завдання.

4. Що **ви** робите сьогодні? Сьогодні я працюю.

5. Що робить **Том**? Том грає у теніс.

6. Що **ти** зараз робиш? Зараз я пишу лист.

7. Що робить **сестра**? Вона слухає музику.

❖ Вправа 43. **Напишіть відповіді на запитання. Для відповіді використовуйте слова, що стоять у дужках.**

📄 Зразок: Що ви робите ввечері? (дивитися телевізор)
Ввечері ми дивимося телевізор.

1. Що ви зараз робите? (дивитися телевізор). 2. А що робить Майкл? (виконувати домашнє завдання) 3. Що робить Марта? (готувати обід) 4. Що ти робиш вранці? (робити гімнастичні вправи, снідати, читати газету) 5. Що ти робиш вдень? (навчатися в університеті) 6. Що роблять студенти після занять? (гуляти) 7. Що ви робите після обіду? (відпочивати, читати) 8. Що роблять ввечері друзі? (грати у шахи, дивитися футбол, спілкуватися) 9. Що зараз робить Ніна? (слухати музику) 10. Що ви звичайно робите ввечері? (відвідувати театр) 11. Що зараз робить наша група? (писати диктант) 12. Що робить викладач? (пояснювати слова) 13. Що завтра буде робити Сара? (складати іспит) 14. Що робить сьогодні Том? (відпочивати) 15. Що Андрій робить зараз? (перекладати речення)

❖ Вправа 44. **Поставте запитання до поданих нижче фраз-відповідей.**

📄 Зразок:.....? Що робить Сергій увечері?
Ввечері Сергій відпочиває.

- 1.....? – Вранці я готую сніданок.
- 2.....? – Увечері ми ходимо у клуб.
- 3.....? – Після обіду Марта й Жан гуляють.
- 4.....? – Вдень ми навчаємося.
- 5.....? – Пізно ввечері ми слухаємо (дивимося) новини.
- 6.....? – Потім ми відпочиваємо.
- 7.....? – Зараз студенти вивчають українську мову.
- 8.....? – Завтра вона буде складати залік.
- 9.....? – Зараз Майкл повторює правило, а Сара пише завдання.

❖ Вправа 45. **Прочитайте речення. Зверніть увагу на порядок слів у відповідях на питання коли і хто робить що?**

1. **Коли** гуляють Марта і Жан? Вони гуляють *після занять*.
- Що** вони *роблять* після занять? Після занять вони *гуляють*.
2. **Коли** ви відпочиваєте? Я відпочиваю *ввечері*.
- Що** ви *робите* ввечері? Ввечері я *відпочиваю*.

❖ Вправа 46. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

- 👉 **Зразок:**
- а) Вдень Марина працює?
не знаю, що вона робить вдень.
(Так, вдень Марина працює).
 - б) Марина працює вдень?
не знаю, коли вона працює.
(Ні, вона працює вранці).

1. Зараз студенти читають текст? 2. Студенти складають іспити навесні? 3. Ввечері друзі розмовляють? 4. Вранці вона робить гімнастичні вправи? 5. Вона навчається вранці? 6. Ввечері Сергій слухає новини? 7. Максим дивиться телевизор уранці? 8. Марія пише листи після обіду? 9. Зараз вона перекладає текст?

❖ Вправа 47. **а) Прочитайте діалог.**

Це Віктор.
Хто він?
Він аспірант.
Що він зараз робить?
Зараз він відпочиває, слухає музику.
Коли він працює (вчиться) в університеті? Він вчиться вранці.
Що він робить увечері?
Ввечері він гуляє, ходить у кіно.

б) Доповніть діалоги.

1. Хто це?
.....?
Він лікар?
.....?
коли він відпочиває?
.....?
Що він робить зараз?
.....?
що він буде робити завтра?
.....?
2. Це Марина
.....?
Вона викладач. Вона працює в університеті, викладає українську мову.
.....?
Так, вона добре знає англійську мову.
.....?
Зараз вона пояснює урок.
.....?
Після роботи вона відпочиває.

в) Складіть діалог, скориставшись вправою № 47.

Це Джон і Марі.
.....?

❖ Вправа 48. **А. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання.**

Це моя подруга. Її звуть Ніна. Вона секретар – референт і працює в міжнародній компанії. Вона прокидається дуже рано (рано-вранці), робить гімнастичні вправи, іноді бігає. Потім вона готує сніданок і снідає. Коли вона п'є чай, вона слухає радіо. Вона завжди вранці слухає новини.

Вдень Ніна працює, вона друкує ділові листи, перекладає документи. Ніна добре знає англійську мову, а зараз вивчає ще й італійську мову. Звичайно Ніна обідає в кафе. Іноді після роботи Ніна гуляє. Вона любить гуляти.

Увечері вона вечереє і відпочиває. Вона читає, слухає музику. Вона не дуже любить дивитися телевізор. Але вона любить кіно й театр, тому часто ходить на театральні прем'єри та в кіно.

Запитання

1. Що Ніна робить вранці, вдень та ввечері?
2. Що вона робить у компанії?
3. Що Ніна робить, коли вона відпочиває?

Б. Розкажіть про себе. Відповідайте на запитання.

1. Як вас звуть? 2. Ви робите вранці гімнастичні вправи, бігаєте, плаваєте, граєте в теніс? 3. Ви працюєте чи вчитеся? 4. Що ви робите ввечері? 5. Що ви любите робити? 6. Коли ви читаете, дивитесь телевізор, спілкуєтеся з друзями?

В. Поставте подібні запитання своїм товаришам.**ВПРАВИ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ**❖ Вправа 49. **Напишіть речення, поставте слова, які стоять у дужках, у правильну форму.**

1. Вранці ми (снідати). 2. Вдень я ..., а батьки ... (навчатися, працювати). 3. Студенти ... українську мову (вивчати). 4. Вони вже добре ... українською (говорити). 5. Ви ..., де він ... (знати, працювати)? 6. Коли Марина ... правило, Сергій ... вправи (повторювати, писати). 7. Я люблю ... (читати). 8. Ти ... телевізор ввече-

рі? – Ні, ввечері я (дивитися, гуляти). 9. Друзі у теніс (грати). 10. Майкл ... музику, а я не ... рок (слухати, любити) 11. Діти ще не ... (спати). 12. Що ви ... завтра (робити)? 13. Ми не ... урок (розуміти). 14. Ти ... текст? – Ні, я ... лист (перекладати, писати).

❖ Вправа 50. **Напишіть речення. Подані дієслова введіть у речення, поставте їх у правильну форму: говорити, писати, вивчати, слухати, розповідати, працювати, відпочивати, любити, грати, відвідувати, робити, знати, готувати, дивитися, повторювати.**

1. Викладач ... нові слова, потім ... текст. А що ... студенти? Вони уважно ... 2. Сара вже добре ... російською мовою, тепер вона ... українську мову. 3. Він завжди цікаво ... 4. Як ви ... ? Ми ... гуляти, ... театр, кіно. 5. Сергій ... у футбол? – Ні, він ... у хокей. 6. Я ... лист. А що ... Том? Том і Ніколь зараз ... обід. 7. Я не ..., коли ... бібліотека. 8. Зараз ми ... правило і нові слова, тому що завтра ми ... диктант. 9. Після занять студенти ... 10. Чому ви не ... телевізор? – Тому що я ... на комп'ютері.

❖ Вправа 51. **Дайте відповіді на запитання.**

А. 1. Як ви знаєте українську мову? 2. Як викладач читає текст? 3. Як студенти слухають? 4. Як він говорить українською? 5. Як ви звичайно розмовляєте вдома? В університеті? 6. Як Марія пише? Віктор? 7. Як Марина розповідає? 8. Як ми працюємо?

Б. 1. Коли ви снідаєте, обідаєте, вечереєте? 2. Коли ви виконуєте гімнастичні вправи? 3. Коли ви навчаєтеся в університеті? 4. Коли ви відпочиваєте? 5. Коли ви гуляєте? 6. Коли ви виконуєте домашнє завдання? 7. Коли ви спите?

В. 1. Що ви зараз робите? 2. Що роблять студенти вдень? 3. Що вони роблять після занять? 4. Ви говорите французькою мовою? 5. Ви добре розумієте текст? 6. Ви виконуєте домашнє завдання ввечері? 7. Ви розумієте, коли я говорю швидко? 8. Чому ви не повторюєте правило? 9. Чому ти не дивишся телевізор?

❖ Вправа 52. Поставте запитання до виділених слів. Запишіть їх.

1. Це **Ніна**. Вона **перекладач**. Вона добре знає англійську і французьку мови. **Вдень** вона працює, а **ввечері** відпочиває.

2. Це **студенти**. Зараз вони **навчаються**. **Після занять** вони обідають. Потім вони **гуляють, розмовляють, грають у шахи**.

3. Віктор – **менеджер**. **Вдень** він працює, а **ввечері** вчиться в університеті. Зараз він **відпочиває**. Він **дивиться футбол**.

❖ Вправа 53. Дайте відповідь на запитання за зразком.

Зразок: Ви знаєте, коли працює Сергій?
Так, (я) знаю, (коли він працює).
Він працює вранці і вдень.
Ні, я не знаю, коли він працює.

1. Ви знаєте, хто це? 2. Ви знаєте, як його звуть? 3. Ви знаєте, що він зараз робить? 4. Ви знаєте, коли він відпочиває? 5. Ви знаєте, як він вчиться? 6. Ви знаєте, як він говорить українською мовою? 7. Ви знаєте, як він відпочиває? 8. Ви знаєте, що він робить сьогодні ввечері?

❖ Вправа 54. Дайте відповідь на запитання за зразком.

Зразок: Марина працює вдень?
Я не знаю, коли вона працює.

1. Ніна – **перекладач**? 2. Вона **добре** знає українську мову? 3. Вона **вільно** розмовляє українською мовою? 4. Віктор – **лікар**? 5. Зараз він **працює**? 6. Він відпочиватиме **завтра**? 7. Том і Анна – **студенти**? 8. Вони складають іспити **взимку**? 9. Влітку студенти **відпочивають**?

Увечері Віктор відпочиває вдома

Що робить Віктор увечері вдома? (відпочиває)

Хто відпочиває ввечері вдома? (Віктор)

Коли Віктор відпочиває? (ввечері)

Де Віктор відпочиває? (вдома)

❖ Вправа 55. Поставте усі можливі запитання до речень.

1. Вдень я навчаюся в університеті. 2. Студенти уважно слухають. 3. Том відповідає правильно. 4. Взимку та влітку студенти складають іспити. 5. Оксана перекладає текст. 6. Ввечері Марта дивиться телевізор. 7. Марія гуляє після занять. 8. Мій брат – інженер. 9. Ми пишемо диктант українською мовою. 10. Майкл любить грати у футбол.

❖ Вправа 56. Напишіть невеличку розповідь про себе: хто ви, чим займаєтесь, де навчаєтесь, що вивчаєте, коли ви працюєте й коли і як відпочиваєте, як ви розмовляєте українською мовою.

Рід іменників

Всі іменники української мови можна поділити на 3 групи залежно від закінчення: іменники чоловічого, жіночого та середнього роду.

Рід	Приклад	Закінчення
чоловічий	студент, син, викладач, театр	–
	герой, трамвай, музей, санаторій	-Й-
	готель, день, дідусь	-Ь-
	батько, Дніпро	-О-
	собака, лелека, Микола	-А-
жіночий	студентка, школа, дочка	-А-
	пісня, праця, земля	-Я-
	аудиторія, лекція, мрія	-ІЯ-
	сінь, молодь, тінь, любов, ніч	- (-Ь-)
середній	мати	-И-
	місто, вікно, пальто	-О-
	море, прізвище, поле	-Е-
	завдання, життя, питання, ім'я, дитя	-Я-
	дівча	-А-

Присвійні займенники: *мій, твій, наш, ваш*

Присвійні займенники можна поділити на 3 групи залежно від роду іменників, з якими вони пов'язані.

чоловічий рід	мій батько, твій журнал, наш університет, ваш викладач
жіночий рід	моя сестра, твоя книжка, наша аудиторія, ваша країна
середній рід	моє ім'я, твоє прізвище, наше місто, ваше завдання

❖ Вправа 57. **Доповніть речення, використовуючи відповідні займенники.**

👉 Зразок: Це ... книжка. – Це **моя** книжка.
Це ... університет. – Це **наш** університет.

а) **мій, моя, моє**

1. Це ... підручник. 2. Це ... сестра. 3. Це ... ручка. 4. Це ... родина. 5. Це ... мати і ... батько. 6. Це ... пальто. 7. Це ... місце. 8. Це ... приятель. 9. Це ... олівець. 10. Це ... комп'ютер. 11. Це ... квиток. 12. Це ... газета.

б) **наш, наша, наше**

1. Це ... гуртожиток. 2. Це ... група. 3. Це ... бібліотека. 4. Це ... викладач. 5. Це ... аудиторія. 6. Це ... місто. 7. Це ... лікарня. 8. Це ... вікно. 9. Це ... подруга. 10. Це ... вулиця. 11. Це ... фото. 12. Це ... завдання. 13. Це ... будинок.

❖ Вправа 58. **Дайте відповідь на запитання, використовуючи відповідні займенники.**

👉 Зразок: Це ... зошит? – Це **твій** зошит? – Так, це **мій** зошит. Це ... гуртожиток? – Це **ваш** гуртожиток? Ні, це не **наш** (не **мій**) гуртожиток.

а) **твій, твоя, твоє**

1. Це ... смартфон? 2. Це ... кімната? 3. Це ... дзеркало? 4. Це ... мати? 5. Це ... лист? 6. Це ... брат? 7. Це ... фотографія? 8. Це

... малюнок? 9. Це ... телефон? 10. Це ... річ? 11. Це ... подруга? 12. Це ... словник? 13. Це ... сукня? 14. Це ... батько?

б) **ваш, ваша, ваш**

1. Це ... парк? 2. Це ... група? 3. Це ... місто? 4. Це ... мило? 5. Це ... подруга? 6. Це ... син? 7. Це ... газета? 8. Це ... календар? 9. Це ... кава? 10. Це ... місце? 11. Це ... гість? 12. Це ... супермаркет?

❖ Вправа 59. **Розподіліть слова на 3 групи за зразком.**

чоловічий рід Це мій стіл	жіночий рід Це моя ручка	середній рід Це моє село
-------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------

Лампа, ліжко, краватка, сорочка, пальто, газета, річ, яблуко, шафа, родина, вікно, студент, ніж, книга, журнал, викладач, кімната, інститут, школа, місто, вулиця, пошта, подруга, лікар, будинок, вправа, слово, речення, фраза, життя, гуртожиток, автомобіль, станція (метро), ноутбук, телевізор, дочка, мати, тато, дідусь, завдання, зошит, колега, костюм, сукня, словник, сніданок, вечеря, день, календар, годинник, телефон, банк, камера, робота, валіза, паспорт, малюнок, вчитель, питання, басейн.

❖ Вправа 60. **Доповніть речення, використовуючи займенники *він, вона, воно*.**

👉 Зразок: Це мій паспорт. ... лежить там.
Це мій паспорт. **Він** лежить там.

1. Це мій смартфон. ... лежить тут. 2. Це ... ручка. Ось ... 3. Це наше вікно. ... ліворуч. 4. Це моя шафа. ... стоїть праворуч. 5. Це твій стіл. ... стоїть поруч. 6. Це моя книжка. ... лежить тут. 7. Це наша машина. Ось ... стоїть. 8. Це наша вчителька. ... працює тут. 9. Це моя подруга. ... вивчає українську мову. 10. Це мій брат. ... лікар. 11. Це мій батько. ... дивиться новини. 12. Це моя колега. ... працює в університеті.

ДІЄСЛОВО

Минулий час дієслів

Студент розповідав текст	Він розповідав текст
Студентка розповідала текст	Вона розповідала текст
Студенти розповідали текст	Вони розповідали текст

❖ Вправа 61. **Дайте відповідь на запитання за зразком.**

🗍 Зразок: Студенти **складали** вчора іспити?
 – Так, вони **складали** вчора іспити.
 – Ні, вони **не складали** вчора іспити.

1. Студент читав текст? 2. Студенти писали сьогодні диктант?
 3. Сара перекладала текст? 4. Вчора Том і Майкл грали у футбол?
 5. Викладач пояснював новий урок? 6. Студенти уважно слухали?
 7. Вчора батьки відпочивали? 8. Ніна працювала сьогодні вдень?
 Туристи фотографували місто? 10. Віктор вже обідав? 11. Марина і Сергій гуляли вчора ввечері? 12. Твоя сестра писала лист?
 13. Розгляньте таблицю утворення форм минулого часу дієслів:

чита-ти	чита-	-в-	я, ти, він читав
		-ла-	я, ти, вона читала
		-ло-	(воно) читало
		-ли-	ми, ви, вони читали
вчи-ти-ся	вчи-	-в-	я, ти, він, вчився
		-ла-	я, ти, вона вчилася(сь)
		-(ло)-	воно вчилося (сь)
		-ли-	ми, ви, вони вчилися (ся)

❖ Вправа 62. **Утворіть форми минулого часу від поданих дієслів за зразком.**

🗍 Зразок: писати – він писав, вона писала, вони писали

Питати, відповідати, знати, розуміти, думати, повторювати, слухати, пам'ятати, говорити, вчити, снідати, обідати, вечеряти, працювати, відпочивати, гуляти, виправляти (помилки), готувати, любити, вчитися, займатися, гратися.

❖ Вправа 63. **Напишіть запитання до поданих відповідей.**

🗍 Зразок: – **Що** ви **робили** вчора ввечері?
 – Вчора ввечері я **слухала** радіо.

1. ... ? – Вранці я **працювала**. 2. ... ? – Увечері він **слухав** музику. 3. ... ? – Вдень Олена та Павло **навчалися** в університеті. 4. ... ? – Після занять вони **гуляли**. 5. ... ? – Вранці я робив гімнастичні вправи, потім **снідав** і **читав** газети. 6. ... ? – Після обіду Марина **відпочивала**. 7. ... ? – Він **писав** лист. 8. ... ? – Друзі **дивилися** новини після вечері. 9. ... ? – Потім вони **грали** у шахи, **розмовляли**. 10. ... ? – Вдень мій брат **працював**, а я **вчився**.

❖ Вправа 64. **Замініть форми теперішнього часу дієсловами у формі минулого часу. Зверніть увагу, що форми минулого часу утворюються від інфінітиву.**

🗍 Зразок: Я сплю – спати – Я спав.

Він пише, я слухаю, вони роблять (домашнє завдання), ми дивимося телевізор, викладачка говорить, ви вчитеся (в університеті), я сиджу, вона питає, ти снідаєш, ми розуміємо, він гуляє, діти граються, ти питаєш, він вивчає (українську мову), ми обідаємо.

❖ Вправа 65. **Напишіть про дії, які відбувалися у минулому.**

🗍 Зразок: Джейн слухає музику.
 Вчора вона теж слухала музику.

1. Юрко дивиться новини. 2. Друзі гуляють після занять. 3. Марта пише лист додому. 4. Зараз Сара і Том виконують домашнє завдання. 5. На занятті студенти читають діалог і пишуть диктант. 6. Вони уважно слухають, що говорить викладач. 7. Я не розумію, коли ви говорите швидко. 8. Роберт завжди відповідає правильно. 9. Ввечері я дивлюся телевізор або читаю журнали. 10. Вдень ми працюємо, а ввечері відпочиваємо. 11. Ми не розмовляємо українською мовою вільно. 12. Що ти сьогодні робиш?

❖ Вправа 66. **Напишіть речення. Поставте дієслова у форму минулого часу.**

📄 Зразок: Посвідчення *лежить* там.
Посвідчення *лежало* там.

1. Автомобіль стоїть тут. 2. Диван стоїть праворуч, а шафа ліворуч. 3. Посередині лежить ковдра. 4. Там висить картина. 5. Смартфон лежить тут. 6. Стільці стоять там. 7. Тут лежать книжки. 8. Де висить моє пальто? 9. Де сьогодні гуляють діти? 10. Де дівчинка дивиться кіно?

❖ Вправа 67. **Напишіть речення. Дієслова поставте у форму теперішнього часу.**

📄 Зразок: Я *читав* текст. Я *читаю* текст.

1. Я відповідав добре. 2. Ми гуляли ввечері. 3. Вони писали швидко і правильно. 4. Ти снідала рано вранці. 5. Ви працювали багато. 6. Студентка слухала уважно. 7. Ми дивились фільм. 8. Сьогодні ми не відпочивали. 9. Ніна перекладала текст. 10. Мій брат вчився в університеті.

❖ Вправа 68. **Дайте позитивну та негативну відповіді на запитання.**

1. Ви відпочивали вчора ввечері? 2. Ви гуляли сьогодні вранці? 3. Ви працювали позавчора вдень? 4. Ви слухали радіо вчора ввечері? 5. Ви готували домашнє завдання? 6. Ви вчили урок вранці чи ввечері? 7. На уроці ви уважно слухали, що говорить викладач? 8. Ви правильно відповідали, коли викладач запитував?

❖ Вправа 69. **Напишіть, що робили вчора Ганна й Марина, якщо вони люблять слухати музику, дивитися футбол, гуляти, розмовляти, грати у теніс, танцювати, співати.**

📄 Зразок: Вчора Ганна та Марина гуляли вулицями Києва.

❖ Вправа 70. **Напишіть, що ви та ваші друзі робили вчора ввечері, використовуючи такі слова та словосполучення: читати текст, писати вправи, грати на комп'ютері, дивитися телевізор, гуляти, обідати, вечеряти, займатися спортом, відпочивати, робити домашнє завдання.**

📄 Зразок: Вчора ввечері я *спочатку* відпочивав, а потім телефонував додому.

❖ Вправа 71. **Перепишіть текст, замініть дієслова у формі теперішнього часу дієсловами минулого часу.**

Я та мої друзі вивчаємо українську мову в університеті. Як ми працюємо на уроці? Спочатку викладач пояснює нові слова, ми разом читаємо текст. Потім викладач запитує, а ми відповідаємо. Петра переказує текст. Вона говорить не дуже швидко, але правильно. Коли вона розповідає текст, ми слухаємо уважно. Потім наш викладач пояснює новий урок. Ми вчимо дієслова, повторюємо правила, пишемо диктант, читаємо діалоги. На уроці ми розмовляємо тільки українською. Коли ми говоримо або пишемо неправильно, викладач виправляє помилки. На уроці всі студенти добре працюють.

❖ Вправа 72. **Перепишіть текст, замінюючи форми минулого часу дієслів формами теперішнього часу.**

Вчора була неділя, і ми не навчалися в університеті. Що ми робили, як ми відпочивали? Ми снідали не дуже рано, а потім, як завжди, займалися спортом: я і Том бігали, а Ніколь та Джон грали в теніс. Потім ми разом трохи працювали, виконували домашнє завдання, повторювали правила. Вдень ми готували обід і обіда-

ли, а після обіду оглядали місто. Ввечері Сара і Ніколь ходили на концерт, а ми вдома дивилися телевізор, слухали музику, читали і грали в доміно. Сьогодні ми вже навчаємося в університеті.

Студент читав текст.	Хто <i>читав</i> текст?
Студентка читала текст.	Хто <i>читав</i> текст?
Студенти читали текст.	Хто <i>читав</i> текст?

❖ Вправа 73. **Поставте запитання до виділених слів.**

👉 Зразок: Вчора **студенти** відпочивали.
Хто відпочивав вчора?

1. Вранці студенти займалися в університеті. 2. Вони писали диктант. 3. Сара правильно відповідала. 4. Студентка добре знала урок. 5. Ми вивчали українську мову. 6. Всі студенти і викладач говорили тільки українською мовою. 7. Після занять я гуляв. 8. Мій брат слухав музику, а сестра розмовляла по телефону. 9. Батьки дивилися фільм. 10. Я і мої друзі грали у футбол.

Майбутній час дієслів

Зараз урок. Студенти *читають* текст.
Вони вже добре *читають*
українською мовою.
Завтра вони *будуть читати* новий текст.

Я буду	читати текст	Ми будемо	читати текст
Ти будеш	читати текст	Ви будете	читати текст
Він буде	читати текст	Вони будуть	читати текст
Вона буде	читати текст		

❖ Вправа 74. **Дайте відповідь на запитання.**

👉 Зразок: Ти **будеш** вечеряти?
Так, я **буду** вечеряти.
Ні, я **не буду** вечеряти.

1. Ти будеш завтра працювати? 2. Ви будете снідати? 3. Він буде дивитися телевізор? 4. Студенти будуть писати диктант? 5. Сьогодні ми будемо читати новий текст? 6. Викладач буде пояснювати урок? 7. Вона буде відпочивати після занять? 8. Туристи будуть оглядати місто? 9. Ти будеш вивчати англійську мову? 10. Ми будемо завтра відповідати на запитання?

❖ Вправа 75. **Поставте дієслово бути у правильну форму.**

1. Я ... багато і старанно працювати. 2. Вона ... правильно говорити українською мовою. 3. Ми ... уважно слухати. 4. Ви ... добре знати французьку мову. 5. Мої друзі ... вивчати німецьку мову. 6. Я ... питати, а ти ... відповідати. 7. Ввечері ми не ... працювати, ми ... відпочивати. 8. Діти не ... гратися, вони ... спати.

❖ Вправа 76. **Дайте відповідь на запитання, використовуючи слова: сьогодні, завтра, після обіду, у суботу, після занять, увечері.**

👉 Зразок: Коли ти будеш дивитися телевізор?
Я буду дивитися телевізор **увечері**.

1. Коли мати буде готувати обід? 2. Коли ви будете обідати? 3. Коли студенти будуть відпочивати? 4. Коли ти будеш читати? 5. Коли він не буде працювати? 6. Коли ти будеш повторювати урок? 7. Коли він буде писати диктант? 8. Коли туристи будуть оглядати місто? 9. Коли викладач буде пояснювати правило?

👉 **Запам'ятайте!**

Який сьогодні день?	Коли?
понеділок	у понеділок
вівторок	у вівторок

середа	у середу
четвер	у четвер
п'ятниця	у п'ятницю
субота	у суботу
неділя	у неділю

❖ Вправа 77. **Змініть речення. Поставте дієслова у форму майбутнього часу.**

✍ Зразок: Я пишу диктант.
Я буду писати диктант.

1. Студент розповідає текст. 2. Викладач уважно слухає. 3. Ми добре говоримо українською мовою. 4. Викладач пояснює урок. 5. Ввечері я буду виконувати домашнє завдання. 6. Після обіду я відпочиваю, слухаю радіо. 7. Спочатку він пише новий текст, потім перекладає. 8. Ти сьогодні працюєш? 9. Коли ви вчите нові дієслова?

Ти будеш сьогодні ввечері дивитися телевізор? Звичайно.
Сьогодні ввечері буде новий фільм, буде нова програма
«Танцюють усі», будуть новини.

❖ Вправа 78. **Виконайте вправу за зразком.**

✍ Зразок: Завтра ... урок. Викладач ... новий урок.
Завтра буде новий урок.
Викладач буде пояснювати новий урок.

1. У суботу ... концерт. Віктор ... концерт. 2. У четвер ... контрольна робота. Студенти ... завдання. 3. Скоро ... екзамени. 4. Студенти... українською мовою. 5. Завтра ... вечір. 6. Там ви ... українські пісні. 7. У неділю ... футбол. 8. Ми ... футбол на стадіоні. 9. Ввечері ... цікавий фільм. 10. Ти ... фільм? 11. Скоро ... канікули. Діти ...

Слова для довідки: співати, говорити, писати, слухати, дивитися, пояснювати, відпочивати.

Зараз урок. Студенти пишуть диктант.
Потім вони будуть читати текст?
Ні, вони читатимуть текст вдома.

Форми майбутнього часу

аналітична форма		синтетична форма	
Я буду	+ читати, дивитися	читати-му	дивити-му-ся
ти будеш		читати-меш	дивити-меш-ся
він, вона буде		читати-ме	дивити-меш-ся
ми будемо		читати-мемо	дивити-мемо-ся
ви будете		читати-мете	дивити-мете-ся
вони будуть		читати-муть	дивити-муть-ся

❖ Вправа 79. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

✍ Зразок: Ти будеш читати?
Ні, я не читатиму.

1. Він буде дивитися футбол? 2. Студенти будуть писати твір? 3. Ви будете розповідати діалог? 4. Діти будуть гратися? 5. Ти будеш писати лист? 6. Туристи будуть купувати сувеніри? 7. Оксана буде слухати музику? 8. Ми будемо читати оповідання? 9. Завтра ти будеш працювати? 10. Ви будете обідати разом? 11. Ніколь буде вивчати українську мову?

❖ Вправа 80. **Поставте запитання. Дайте на нього відповідь за зразком.**

✍ Зразок: Богдан, писати листи, завтра.
Коли Богдан буде писати листи?
Він писатиме листи завтра.

1. Марина і Сергій, відпочивати, неділя. 2. Микола, слухати концерт, завтра ввечері. 3. Оксана, дивитися фільм, ввечері. 4. Ми, оглядати місто, вранці. 5. Ти, обідати, після занять. 6. Ви-

кладач, пояснювати граматичну тему, завтра. 7. Студенти, вивчати українську мову, скоро. 8. Ви, купувати книжки, п'ятниця. 9. Ти, робити домашнє завдання, після обіду.

❖ Вправа 81. **Напишіть речення у формі майбутнього часу (обидві форми).**

1. Я вчу урок. 2. Ми повторюємо діалог разом. 3. Ти відповідаєш на запитання. 4. Викладач запитує, а студенти відповідають. 5. Ви пишете вправи. 6. Вони читають новий текст. 7. Ви вивчали українську мову? 8. Він говорив англійською мовою. 9. Я розумію це речення. 10. Ми писали листи іспанською мовою. 11. Ти слухав музику? 12. Ти дивилася вчора виставу? 13. Він працював, вона відпочивала. 14. Я готував сніданок. 15. Що робили студенти після занять?

❖ Вправа 82. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова та вирази: відпочивати, слухати оперу; вчити урок; писати конспект; грати в теніс, у футбол; дивитися телевізор; читати; відвідувати друзів; займатися.**

1. Що робитиме Олена у неділю? 2. Що вона буде робити у суботу? 3. Що ви будете робити сьогодні ввечері? 4. Як ви відпочиватимете після занять? 5. Що робитимуть студенти в середу вранці? 6. Що вони будуть робити у вівторок ввечері? 7. Що вони робитимуть у четвер? 8. Що сьогодні робитиме Сергій? 9. Що ви будете робити завтра?

❖ Вправа 83. **Змініть речення, використовуючи дієслова у формі минулого, теперішнього і майбутнього часу.**

 Зразок: Раніше я не **знав** українську мову.
Тепер я трохи **знаю** українську мову.
Незабаром (скоро) я **буду знати** (знатиму) українську мову.

1. Раніше я не читав українською мовою. 2. Тепер я трохи розумію російську мову. 3. Скоро студенти добре розмовлятимуть англійською мовою. 4. Раніше він уже дивився цей фільм. 5. Вона до-

бре говорить французькою мовою. 6. Раніше я не вивчав німецьку мову. 7. Вчора ввечері я слухав музику. 8. Іноземці будуть вивчати українську мову. 9. Ми оглядатимемо місто завтра вранці.

❖ Вправа 84. **Перекажіть текст, замінивши дієслова минулого і теперішнього часу дієсловами майбутнього часу.**

А. Зазвичай після занять я трохи відпочиваю, читаю газети та журнали. Потім я повторюю урок, читаю текст, пишу вправи і вчу нові слова. Потім я вечеряю. Увечері я дивлюся телевізор, граю на комп'ютері або слухаю музику. Іноді я гуляю.

Б. Вчора був урок. Ми перевіряли домашнє завдання. Студенти виконували вправи й розповідали текст. Викладач запитував, а ми відповідали. Потім ми читали новий текст і діалог, складали запитання й давали відповіді. Коли викладач пояснював урок, ми уважно слухали.

Іменники у формі множини

Однина		Множина		Однина		Множина	
син	–	сини	и				
інженер	–	інженери	и	сестра	а	сестри	и
університет	–	університети	и	школа	а	школи	и
батько	о	батьки	и				
				тінь	ь	тіні	і
вчитель	ь	вчителі	і	річ	(ч)	речі	і
викладач	(ч)	викладачі	і	круча	ч+а	кручі	і
товариш	(ш)	товариші	і	каша	ш+а	каші	і
доц	(щ)	доці	і	площа	щ+а	площі	і
ніж	(ж)	ножі	і	межа	ж+а	межі	і
				вулиця	ц+я	вулиці	і
герой	й	герої	ї	сім'я	(')я	сім'ї	ї
				лінія	(і)я	лінії	ї
санаторій	(і)й	санаторії	ї	аудиторія	(і)я	аудиторії	ї
				ідея	(е)я	ідеї	ї

! Зверніть увагу: на слова чоловічого роду, які закінчуються в однині на **-р-**. У множині вони можуть мати закінчення **-и** або **-і**.

інженер – інженери	и
професор – професори	и
папір – папери	и
календар – календарі	і
лікар – лікарі	і
школяр – школярі	і

! Зверніть увагу: на чергування голосних у корені слова.

рік – роки	і – о
стіл – столи	і – о
ніж – ножі	і – о
твір – твори	і – о
папір – папери	і – е
ніч – ночі	і – о
річ – речі	і – е

❖ Вправа 85. **Утворіть форму множини іменників. Поясніть закінчення.**

Журнал, книга, газета, магазин, аптека, інститут, фільм, хлопець, дівчина, брат, чоловік, новина, дочка, кімната, валіза, костюм, завод, директор, батько, ліс, підручник, лампа, лист, група, подруга, телевізор, краватка, робітник, пасажир, турист, машина, шафа, екзамен, урок, вправа, зошит, птах, країна, рік.

Викладач, дідусь, сукня, товариш, секретар, читач, суддя, календар, їдальня, річ, земля, лікар, буквар, пісня, вірш, ніж, ніч, вчитель, стаття, столиця, борщ, няня, екіпаж, бабуся, вечеря, лікарня, мати, зустріч, ключ, пляж, подорож, перукарня.

Експерсія, фотографія, сім'я, музей, герой, аудиторія, станція, лабораторія, санаторій, край, водій, звичай, лекція, історія, армія.

❖ Вправа 86. **Напишіть речення, поставте іменники у форму множини.**

✎ Зразок: Це студент і викладач.
Це студенти й викладачі.

1. Це газета і журнал. 2. Це валіза й портфель. 3. Це батько й син. 4. Це сестра і брат. 5. Це фотографія і малюнок. 6. Це вулицяплоща. 7. Це підручник і словник. 8. Це перекладач і секретар. 9. Це виделка, ложка і ніж. 10. Це аптека й магазин. 11. Це сад і парк. 12. Це лист і листівка. 13. Це фабрика і завод. 14. Це товариш і подруга. 15. Це клас й аудиторія.

✎ Зразок: Газета лежить там.
Газети лежать там.

1. Це стіл. Тут лежить зошит і ручка. 2. Це шафа, тут висить костюм і сукня. 3. Це аудиторія. Тут працює студент і викладач. 4. Це гуртожиток. Тут живе аспірант. 5. Лампа висить. 6. Стіл стоїть посередині. 7. Там розташований стадіон.

! Зверніть увагу: що слова, які закінчуються на **-ень, -ець, -ок** у формах множини втрачають **-е-** та **-о-** відповідно.

день – дні, хлопець – хлопці, українець – українці,
будинок – будинки

❖ Вправа 87. **Слова, що стоять у дужках, поставте у формі множини.**

1. Це університет. Тут вчаться (студент – іноземець).
2. Це мої (товариш). Вони (українець).
3. Сьогодні в класі всі (учень).
4. (Хлопець) грають у футбол.
5. (Турист – американець) оглядають місто.
6. Майкл – англієць, Мері теж англійка. Вони (англієць).
7. Я бачу (будинок) і (садок).
8. (Студент – африканець) слухають, що говорить викладач.

	один + однина одна + однина	два (дві) + множина три + множина чотири + множина
один	студент хлопець брат стіл день рік	студенти хлопці два брати три столи чотири дні роки
одна	дівчинка сестра, вулиця	дві, три, чотири дівчинки сестри, вулиці

❖ Вправа 88. Слова, що стоять у дужках, поставте у правильну форму.

1. Я вивчаю українську мову три (місяць), а мої товариші лише два (місяць).
2. Я студент. Мої два (брат) і (сестра) теж студенти.
3. Це Київ. Тут я живу і вчуся вже два (рік).
4. Це аудиторія. Тут сидять (викладач), чотири (студент) і дві (студентка).
5. Це наша вулиця. Тут тільки чотири (будинок), два (гуртожиток), (аптека) і три (магазин).
6. Це стіл. Тут лежать три (підручник) і два (словник).
7. Вчора я одержав дві (газета) й один (журнал).
8. Ми купили два (пакет) молока, масло і хліб.
9. У класі двадцять чотири (учень).

Середній рід

Однина	Закінчення	Множина	Закінчення
місто	-о-	міста	-а-
село	-о-	села	-а-
явище	(щ, ж,) + е	явища	-а-

яйце	-е-	яйця	-я-
поле	-е-	поля	-я-
місце	-е-	місця	-я-
обличчя	-я-	обличчя	-я-
оповідання	-я-	оповідання	-я-
життя	-я-	життя	-я-
таксі	—	таксі	—
радіо	(незмін.)	радіо	(незмін.)

❖ Вправа 89. Напишіть речення. Поставте іменники у форму множини.

1. Це вікно.
2. Це море.
3. Це ліс і поле.
4. Це шафа. Тут висить пальто.
5. На уроці студенти повторюють правило.
6. Ми відмінюємо дієслово.
7. Туристи оглядають місто й село.
8. Таксі й автобус зупиняються тут.
9. Я перекладаю слово.
10. Ти пишеш речення.
11. Це магазин техніки, тут можна купити холодильник і телевизор.
12. Я добре пам'ятаю число й номер.

👉 **Запам'ятайте!**

Деякі іменники мають у множині особливу форму: дитина – діти, людина – люди, друг – друзі, мати – матері, квітка – квіти, киянин – кияни, око – очі, плече – плечі, ім'я – імена.

❖ Вправа 90. Слова, що стоять у дужках, поставте у форму множини.

1. (Дитина) грають у м'яч.
2. Це будинок. Тут живуть наші (друг-киянин).
3. Це (мати і дитина).
4. Я багато працював, і тепер болять (око).
5. Я знаю їхні (ім'я).
6. Це наші (товариш). Вони (росіянин).
7. Це вулиця Хрещатик. У суботу та неділю тут гуляють (людина).
8. (Друг) пишуть (лист).
9. Це ваза. Тут стоять (квітка).

❖ Вправа 91. **Замініть форму множини іменників формою однини.**

Батьки і діти, вікна і балкони, листи і листівки, студенти і викладачі, класи і аудиторії, міста і села, друзі і колеги, олівці і ручки, руки і плечі, книжки і словники, фотографії і малюнки, матері дочки, брати і сестри, светри і костюми, автобуси і трамваї, годинники і окуляри, яблука і груші, ліжка і дивани, літери і цифри, дідусі і бабусі, туристи і перекладачі, учителі і учні, столи і стільці, імена і прізвища, вулиці і площі, будинки і школи, сади і ліси, моря землі, квіти і дерева, дні і ночі, твори і диктанти.

👉 **Запам'ятайте!**

Деякі іменники вживаються тільки у формі однини або тільки у формі множини.

Однина	Множина
1. Іменники, що називають речовину: <i>цукор, м'ясо, борошно, золото</i> та ін.	1. Іменники, що називають парні предмети: <i>окуляри, штани, ножиці, двері</i> .
2. Збірні іменники: <i>студентство, молодь</i> та ін.	2. Збірні іменники: <i>гроші, сходи, ліки, шахи</i> та ін.
3. Іменники, що називають абстрактні поняття: <i>добро, зло, щастя, гнів, біль, реалізм</i> та ін.	3. Іменники, що називають абстрактні поняття, почуття: <i>радоці, гордоці</i> , та ін.
4. Назви ігор: <i>теніс, футбол, хокей, баскетбол</i> та ін.	4. Власні назви: <i>Альпи, Карпати, Черкаси</i> та ін.

❖ Вправа 92. **Замініть форму множини іменників одніною.**

1. Ми читаємо *журнали*. 2. Я купив *словники, підручники* та *зошити*. 3. *Викладачі* говорять українською мовою. 4. *Студенти* теж знають українську мову. 5. Це *столи*. Тут лежать *фотографії* та *малюнки*. 6. Я читаю *оповідання*. 7. Ніна перекладає *слова*. 8. Друзі вчаться в університеті. 9. *Хлопці* грають у м'яч. 10. *Іно-*

земці оглядають Київ. 11. Вчора я писала *листи*, слухала *диски*, потім повторювала *правила*. 12. Завтра *бібліотеки* не працюють. 13. Я забув *документи* вдома. 14. Тут живуть *аспіранти*. 15. *Діти* дивляться *мультфільми*. 16. Це спортклуб. Тут знаходяться *басейни, тренажерні зали, корти*. 17. Віктор читає *тексти*, пише *речення*. 18. Він вже знає *відповіді* на *питання*.

Питання: чий? чия? чие? чий?

Присвійні займенники: мій, твій, наш, ваш

❖ Вправа 93. **А. Прочитайте текст.**

Це мій стіл. Тут стоїть фото. Чия це фотографія? Це моя фотографія. А хто це? Це наша група: я і мої друзі. Ось мій товариш Франц. Ліворуч стоїть моя подруга Сара, праворуч стою я. А це наш викладач. Поряд – наші друзі Віктор і Ніколь.

Б. Це фотографія. Розкажіть, хто на ній.

В. Опишіть одну з ваших сімейних фотографій.

	Чоловічий рід (він)	Жіночий рід (вона)	Середній рід (воно)	Множина (вони)
	Чий це стіл?	Чия це книжка?	Чие це місце?	Чиї це окуляри?
Це я	Це мій стіл.	Це моя книжка.	Це моє місце.	Це мої окуляри.
Це ти	Це твій стіл.	Це твоя книжка.	Це твоє місце.	Це твої окуляри.
Це ми	Це наш стіл.	Це наша книжка.	Це наше місце.	Це наші окуляри.
Це ви	Це ваш стіл.	Це ваша книжка.	Це ваше місце.	Це ваші окуляри.

❖ Вправа 94. **Дайте відповідь на запитання за зразком.**

👉 Зразок: Чий це словник? Твій?
Ні, не мій. Це твій словник.

1. Чий це викладач? Ваш? 2. Чие це ліжко? Твоє? 3. Чия це ручка? Твоя? 4. Чий це зошит? Твій? 5. Чиї це речі? Ваші? 6. Чия це сорочка? Ваша? 7. Чий це годинник? Твій? 8. Чиї це книжки? Твої? 9. Чие це пальто? Ваше? 10. Чия це сумка? Ваша?

❖ Вправа 95. **Доповніть речення, використовуючи відповідні займенники. Дайте відповіді на запитання.**

👉 Зразок: Де ... ручка?
Де **моя** ручка?
Ось **твоя (ваша)** ручка.

1. Де ... підручник? 2. Де ... університет? 3. Де ... фотографія? 4. Де ... гуртожиток? 5. Де ... документи? 6. Де ... місце? 7. Де ... викладач? 8. Де ... перекладач? 9. Де ... речі? 10. Де ... аудиторія? 11. Де ... завдання? 12. Де ... група?

❖ Вправа 96. **Поставте запитання до виділеного слова.**

👉 Зразок: Це **мій** паспорт.
Чий це паспорт?

1. Це **мій** брат. 2. Це **моя** родина. 3. Це **моє** фото. 4. Це **мої** друзі. 5. Це **ваша** ручка. 6. Це **ваше** вікно. 7. Це **твій** стіл. 8. Це **наша** викладачка. 9. Це **твоє** місце. 10. Це **мої** речі. 11. Це **ваша** книжка. 12. Це **твоя** газета. 13. Це **моя** парасолька. 14. Це **твоє** пальто. 15. Це **мій** словник. 16. Це **наша** сестра. 17. Це **мої** цигарки. 18. Це **наш** розклад. 19. Це **ваша** аудиторія. 20. Це **мої** окуляри. 21. Це **моя** мама. 22. Це **моє** завдання. 23. Це **твій** журнал. 24. Це **ваш** олівець.

Присвійні займенники: його, її, їхній

	Це він (Це друг)	Це вона (Це подруга)	Це вони (Це друзі)
Чий це телефон?	Це його телефон	Це її телефон	Це їхній телефон
Чия це адреса?	Це його адреса	Це її адреса	Це їхня адреса
Чие це завдання?	Це його завдання	Це її завдання	Це їхнє завдання
Чиї це гроші?	Це його гроші	Це її гроші	Це їхні гроші

❖ Вправа 97. **Поставте запитання до виділених слів, запишіть його.**

👉 Зразок: Це **його** костюм.
Чий це костюм?

1. Це **його** речі. 2. Це **її** книги. 3. Це **її** брат. 4. Це **його** сестра. 5. Це **їхній** підручник. 6. Це **її** окуляри. 7. Це **їхня** подруга. 8. Це **його** машина. 9. Це **їхні** товариші. 10. Це **її** ключ. 11. Це **його** собака. 12. Це **його** батьки. 13. Це **її** годинник. 14. Це **його** помилка. 15. Це **їхнє** місто. 16. Це **його** малюнок. 17. Це **його** завдання. 18. Це **їхня** аудиторія. 19. Це **її** адреса та **її** телефон. 20. Це **їхній** викладач. 21. Це **його** робота. 22. Це **її** університет.

❖ Вправа 98. **Впишіть у речення присвійні займенники його, її, їхній.**

1. Це моя *подруга* Ніколь. Це ... речі: ... сумка і ... журнал. 2. Це *студент*. Це ... підручники і ... словник. 3. Це мої *друзі*. Вони студенти. Це ... аудиторія і ... викладач. 4. *Сергій і Марина* кияни, ... родини живуть тут. 5. Це *Віктор*, а це ... друг Майкл. 6. Це *Ніна*, а це ... подруга Андреа. 7. Мій *товариш* сидить поруч. Ось ... місце. 8. Це моя *сестра*. Там ... кімната. 9. Це мої *друзі*, а це ... діти.

- ❖ Вправа 99. **Дайте негативну відповідь на запитання, використовуючи займенники мій, твій, його, її, наш, ваш, їхній.**

✍ Зразок: Це твій підручник?
Ні, це не мій підручник. (Ні, не мій).
Це його підручник.

1. Це ваші гроші?
2. Це твій лист?
3. Це моє завдання?
4. Це наша група?
5. Це його кімната?
6. Це їхні батьки?
7. Це її брат?
8. Це твоє вікно?
9. Це ваш викладач?
10. Це ваш інститут?
11. Це його папери?
12. Це моя кавка?

- ❖ Вправа 100. **Доповніть речення, використовуючи відповідні займенники.**

✍ Зразок: Ми вчимося в університеті. Це ... група.
Ми вчимося в університеті. Це *наша* група.

1. Студенти живуть тут. Це ... гуртожиток.
2. Я читаю журнал. Це ... журнал.
3. Моя сестра вивчає англійську мову. Це ... словники.
4. Ми пишемо диктант. Це ... зошити.
5. Вони навчаються тут. Це ... аудиторія.
6. Це мій гість. Це ... пальто.
7. Це мій брат. ... машина стоїть там.
8. Ми любимо подорожувати. Це ... паспорти.
9. Ти шукаєш ключ? Ось ... ключ.
10. Ви граєте у футбол? Ось ... команда.

- ❖ Вправа 101. **Перепишіть речення, вставивши слова чий, чия, чий, чия, чий, чия. Дайте відповідь на ці запитання.**

✍ Зразок: Ти знаєш, ... підручник?
Ти знаєш, чий це підручник?
Так, знаю. Це його (мій, ваш) підручник.
Ні, я не знаю, чий це підручник.

1. Ви знаєте, ... це телефон?
2. Ти знаєш, ... це листи?
3. Ти не знаєш, ... це місце?
4. Скажіть, будь ласка, ... це сумка?
5. Ви знаєте, ... це викладач?
6. Ти знаєш, ... це група?
7. Скажи, ... це кімната?
8. Ви не знаєте, ... це фото?
9. Ви знаєте, ... це родичі?
10. Скажіть, ... це машина?
11. Скажи, будь ласка, ... це велосипед?
12. Ти знаєш, ... сестра?

Питання: чий? чия? чий? чия?

Це Том	Чий це словник? Це його словник. Це словник Тома . Це Томів словник.
Це Ніна	Чий це словник? Це її словник. Це словник Ніни . Це Нінин словник.

- ❖ Вправа 102. **Дайте позитивну відповідь на запитання.**

✍ Зразок: Це лист Олександра?
Так, це його лист. Так, це лист Олександра.
Це Олександрів лист.

1. Це журнал Тома?
2. Це зошит Віктора?
3. Це цигарки Павла?
5. Це телефон Марини?
6. Це книжка Сарі?
7. Це валіза Оксани?
8. Це парасолька Валентини?
9. Це машина Джона?
10. Це фотоапарат Олени?

- ❖ Вправа 103. **Дайте відповідь на запитання за зразком.**

✍ Зразок: Це словник Віктора? (Джон)
Ні, це словник Джона.
(Ні, не Віктора, а Джона.)

1. Це кімната Ольги? (Віра)
2. Це смартфон Тобіаса? (Том)
3. Це університет Сергія? (Євген)
4. Це група Валентини? (Олена)
5. Це речі Оксани? (Ольга)
6. Це стіл Павла? (Олексій)
7. Це флешка Майкла? (Ніна)
8. Це адреса Марини? (Вікторія)
9. Це будинок Валентини? (Наталія)
10. Це квиток Максима? (Євген)

- ❖ Вправа 104. **Поставте запитання й дайте на них відповідь за зразком.**

✍ Зразок: Це Віктор. (журнал, книжки)
Чий це журнали та книжки?

Це журнали та книжки Віктора.
Це Вікторові журнали та книжки.

1. Це Майкл. (костюм, комп'ютер, машина, годинник, краватка, цигарки)
2. Це Валентина. (речі, сумка, олівець, кімната, вікно, зошит, завдання)
3. Це Мирослава. (словник, перепустка, окуляри, паспорт, парасолька, місце, парфуми)
4. Це Богдан. (газета, підручник, будинок, валіза, гроші, м'яч, місто)
5. Це Олександр. (велосипед, рюкзак, лист, адреса, гуртожиток, сорочка, шахи)
6. Це Дарина. (робота, пальто, сукня, інститут, папери, телефон, телевізор, фотоапарат, програвач)

Конструкція: у мене (у тебе) є ...

Теперішній час

Я	У мене є	брат, батько
ТИ	У тебе є	подруга, брат
ВІН, ВОНО	У нього є	родина, мати
ВОНА	У неї є	будинок, машина
МИ	У нас є	телефон, окуляри
ВИ	У вас є	словник, друзі
ВОНИ	У них є	гроші, валіза,...

❖ Вправа 105. **Дайте позитивну відповідь на запитання.**

Зразок: У тебе є підручник?
Так, у мене є підручник. (Так, є)

1. У вас є олівець? 2. У нього є сестра? 3. У нас є урок? 4. У тебе є словник? 5. У неї є подруга? 6. У вас є завдання? 7. У тебе є машина? 8. У вас є телефон? 9. У вас є плеєр? 10. У мене ще є час? 11. У них є діти? 12. У тебе є кімната? 13. У нас є сьогодні

- заняття? 14. У них є собака? 15. У вас є гроші? 16. У неї є батьки? 17. У них є канікули? 18. У нього є годинник? 19. У вас є кава? 20. У вас є телевізор? 21. У неї є брат? 22. У мене є помилки? 23. У них є новини?

❖ Вправа 106. **Розгляньте паралельні конструкції. Доповніть речення, використовуючи присвійні займенники.**

Зразок: У мене є журнал. Це ... журнал.
мене є журнал. Це мій журнал.

1. У мене є сестра. Це ... сестра. 2. У нього є план. Це ... план.
3. У тебе є фото. Це ... фото. 4. У них є діти. Це ... діти. 5. У вас є будинок. Це ... будинок. 6. У тебе є машина. Це ... машина?
7. У неї є підручник. Це ... підручник? 8. У тебе є брат. Це ... брат?
9. У нього є подруга. Це ... подруга. 10. У мене є паспорт. Це ... паспорт. 11. У нас є завдання. Це ... завдання. 12. У мене є кава. Ось ... кава. 13. У них є сад. Ось ... сад. 14. У вас є окуляри. Це ... окуляри? Де ... окуляри? 15. У тебе є ключ? Ось ... ключ.

! Зверніть увагу: на синонімічні конструкції, що існують в українській мові.

У мене є		Я маю	
У тебе є		Ти маєш	
У нього є	словник	Він має	словник
У неї є	завдання	Вона має	завдання
У нас є	окуляри	Ми маємо	окуляри
У вас є		Ви маєте	
У них є		Вони мають	

❖ Вправа 107. **Замініть дані речення синонімічним з дієсловом МАТИ.**

Зразок: У мене є підручник.
Я маю підручник.

1. У нас є квіти.
2. Сьогодні у вас є залік.
3. У мене є книги.
4. У них телевізор.
5. У мене є питання.
6. У нього є картка.
7. У тебе є гроші?
8. У неї є ключ.
9. У них є заняття.
10. У нас є правило.
11. У вас словник?
12. У них є цікаві традиції.

❖ Вправа 108. **Дайте відповідь на запитання, використовуючи синонімічні конструкції.**

👉 Зразок: Він має підручник?
Так, у нього є підручник.

1. Ви маєте завдання?
2. Вона має паспорт?
3. Ми маємо час?
4. Ти маєш окуляри?
5. Вона має підручник?
6. Вони мають іспит?
7. Я маю право?
8. Сьогодні ми маємо урок?
9. Він має відповідь?
10. Ви маєте канікули?

Минулий час

Вчора у нас	був урок. була лекція. було свято. були збори.
-------------	---

❖ Вправа 109. **Дайте відповідь на запитання.**

👉 Зразок: Вчора у вас був іспит?
Так, вчора у нас був іспит. (Так, був.)

1. Вчора у неї був день народження?
2. У неділю у вас була екскурсія?
3. У вас уже був залік?
4. Взимку у них були канікули?
5. Вчора у тебе були лекції?
6. У нас була консультація?
7. У нього були новини?
8. У суботу у вас була вечірка?
9. Вчора у неї були змагання?
10. У вівторок у тебе був іспит?
11. У вас уже було свято?
12. У них був урок?

❖ Вправа 110. **Замініть конструкції теперішнього часу конструкціями минулого часу.**

👉 Зразок: У мене є підручник.
У мене був підручник.

1. У вас є зошит?
2. У нього є автомобіль?
3. У тебе є гроші?
4. У мене друзі?
5. У неї є собака?
6. У вас є словники?
7. У нас є питання?
8. У них є дім?
9. У нього є родина?
10. У тебе є завдання?
11. У мене є телефон?
12. У вас є принтер?

Майбутній час

Завтра у нас буде іспит, консультація, запитання
Завтра у нас будуть іспити, консультації, запитання

❖ Вправа 111. **Дайте позитивну відповідь на запитання.**

👉 Зразок: Завтра у вас буде урок?
Так, завтра у мене буде урок. (Так, буде.)

1. Завтра у вас будуть канікули?
2. У середу у нас буде концерт?
3. Скоро у вас буде свято?
4. Взимку у них буде сесія?
5. У неділю у вас буде вечірка?
6. Завтра у нас будуть змагання?
7. Ввечері у нас будуть танці?
8. Сьогодні у нас буде лекція?

❖ Вправа 112. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

👉 Зразок: Вчора у вас був залік?
Ні, вчора у нас була консультація,
а залік буде завтра.

1. Вчора у неї був день народження?
2. Взимку у них були іспити?
3. У суботу у вас були гості?
4. У понеділок у вас була контрольна робота?
5. У тебе вранці були лекції?
6. Вчора у них були збори?
7. Сьогодні у нас був урок?
8. У них уже була зустріч?
9. У п'ятницю у вас була репетиція?
10. У середу у нас був тенісний турнір?

❖ Вправа 113. **Дайте відповідь на запитання.**

1. Коли у вас будуть канікули? 2. Коли у нас буде консультація?
3. Коли у нього день народження? 4. Коли у неї буде відпустка?
5. Коли у тебе буде весілля? 6. Коли у вас буде вечірка? 7. Коли у тебе буде вільний час? 8. Коли у нас буде екскурсія? 9. Коли у вас буде сесія?

Питання: який? яка? яке? які?

Вказівні займенники: цей, ця, це, ці

Порівняйте:

Однина	Множина
Цей студент	Ці студенти
Ця студентка	Ці студентки
Це правило	Ці правила
Це студент.	Цей студент працює добре.
Це студентка.	Ця студентка працює добре.
Це студенти	Ці студенти працюють добре.
Це правило	Це правило важко запам'ятати.

❖ Вправа 114. **Дайте відповідь на запитання за зразком.**

 Зразок: **Цей студент** вивчає українську мову?
Так, **цей студент** вивчає українську мову.

1. Ви розумієте **цей** текст? 2. Ви знаєте **це** слово? 3. Ви виконали **це** завдання? 4. Ти слухав **цю** пісню? 5. **Ця** дівчинка вчиться в університеті? 6. Він купив **ці** книжки? 7. Вона читала **цей** лист? 8. **Ця** жінка працює тут? 9. **Цей** викладач знає англійську мову? 10. **Ця** студентка відповідала правильно?

ОСНОВНИЙ КУРС

ВІДМІНКИ

МІСЦЕВИЙ ВІДМІНОК

Місцевий відмінок іменників у однині

*Де лежить книга? Книга лежить **на** столі.*

❖ Вправа 115. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ваш брат мешкає в селі? 2. Батько працює в лікарні? 3. Зошит лежить на столі? 4. Карта висить на стіні? 5. Словник лежить на парті? 6. Пальто висить у шафі? 7. Ви купуєте молоко в магазині? 8. Сумка стоїть на стільці? 9. Викладач пише в зошиті? 10. Ви мешкаєте у готелі?

❖ Вправа 116. **Закінчіть речення за зразком.**

 Зразок: Олівець лежить ... (стіл)
Олівець лежить на столі.

1. Підручник лежить (стіл). 2. Мої книжки лежать (полиця).
3. Квіти стоять (вікно). 4. Карта висить (стіна). 5. Студенти обідають (їдальня).
6. Викладачі працюють (університет). 7. Діти навчаються (школа).
8. Зошити лежать (шафа). 9. Батьки відпочивали (море).
10. Спортсмени були (олімпіада). 11. Подруга працювала (книгарня).
12. Оксана буде вчитися (коледж).
13. Наталка ввечері бігала (стадіон).
14. Андрій відпочиває (кімната).

❖ Вправа 117. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

📄 Зразок: Де лежить книга?
Книга лежить на столі.

1. Де стоїть телефон (стіл)? 2. Де стоять квіти (ваза)? 3. Де лежить газета (диван)? 4. Де зараз студенти (буфет)? 5. Де працює твій друг (університет). 6. Де зараз твій брат (лікарня). 7. Де стоїть великий стіл (кімната)? 8. Де висить картина (музей)? 9. Де працює балерина (театр)? 10. Де відпочиває батько? (спальня) 11. Де бігає спортсменка? (стадіон) 12. Де стоїть посуд? (сервант) 13. Де лежить альбом? (портфель) 14. Де гуляють діти? (вулиця) 15. Де малює Сашко? (альбом)

❖ Вправа 118. **Дайте відповіді на запитання.**

📄 Зразок: **А.** – Де стоїть стіл?
– Стіл стоїть у класі.
Б. – Де висить картина?
– Картина висить на стіні.

А. 1. Де навчаються діти? (школа) 2. Де студенти читають книжки? (зал) 3. Де мешкає ваша родина? (місто) 4. Де мешкає ваша бабуся? (село) 5. Де зараз живете ви? (столиця) 6. Де працює лікар? (лікарня) 7. Де працюють викладачі (університет) 8. Де була лекція? (клас)

Б. 1. Де стоїть ваза? (стіл) 2. Де висить карта? (стіна) 3. Де лежить словник? (полиця) 4. Де стоїть глобус? (шафа) 5. Де ви відпочивали? (море) 6. Де працює ваш батько? (компанія) 7. Де ви були вчора? (театр) 8. Де стоїть автобус? (вулиця) 9. Де відпочивають викладачі? (кафедра)

❖ Вправа 119. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Вчитель працює у школі? 2. Лікар працює в лікарні? 3. Актор працює в театрі? 4. Поштарка працює на пошті? 5. Ваш друг живе на півночі? 6. Ваша родина відпочиває на півдні? 7. Ваша подруга живе в Москві? 8. Марія п'є каву в кав'ярні? 9. Сашко бігає на стадіоні?

! Зверніть увагу

<i>в/у</i>	<i>на</i>
в університеті	на факультеті
в інституті	на кафедрі
у групі	на поверсі
у супермаркеті	на уроці
у театрі	на занятті
у місті	на іспиті
у банку	на пошті
в аеропорту	на вокзалі
у ресторані	на вулиці
в їдальні	на екскурсії
в офісі	на виставі
в аудиторії	на концерті
	на півночі, на півдні, на сході, на заході

❖ Вправа 120. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де живе його родина? (північ) 2. Де знаходиться Китай? (схід) 3. Де знаходиться Польща? (захід) 4. Де працюють його брати? (південь) 5. Де вони відпочивають влітку? (Хорватія) 6. Де ви працювали раніше? (книгарня) 7. Де викладач проводить семінарське заняття? (клас) 8. Де мати готує сніданок? (кухня) 9. Де батько працював раніше? (інститут) 10. Де Наталка каталась на велосипеді? (стадіон) 11. Де Сашко був вчора? (лікарня) 12. Де студенти розмовляють? (коридор)

❖ Вправа 121. **Дайте відповіді на запитання.**

📄 Зразок: – Оксана працює в лікарні.
– Ні, вона працює не в лікарні, вона працює у книгарні.

1. Іван працює в банку? (підприємство) 2. Анна працює в школі? (університет) 3. Батько працює в офісі? (завод) 3. Мати зараз на роботі? (супермаркет) 4. Вчора ви були в театрі? (стадіон)

5. Школярі вчаться в університеті? (школа) 6. Друзі відпочивали на півночі? (південь) 7. Ви любите плавати в басейні? (море) 8. Вони снідають в кав'ярні? (їдальня) 9. Оксана купує продукти на базарі? (маркет) 10. Батьки влітку були в селі? (місто)

! Зверніть увагу на чергування приголосних:

г, к, х \neq **з, ц, с**

рука = на руці книга = у книзі вухо = у вусі

❖ Вправа 122. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Книга лежить на столі чи в сумці? 2. Парк розташований в центрі міста чи на березі Дніпра? 3. Сумка висить у шафі чи на руці? 4. Викладач пише в зошиті чи на дошці? 5. Стаття надрукована в газеті чи в журналі? 6. Крейда лежить на полиці чи на підлозі? 7. Ви працюєте у школі чи в дитячому садку? 8. Мати працює в лікарні чи в поліклініці? 9. Валіза стоїть у шафі чи на підлозі?

❖ Вправа 123. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де працює мати? (бібліотека) 2. Де букет квітів? (рука) 3. Де поет надрукував свій новий вірш? (книга) 4. Де зараз лежать твої речі? (сумка) 5. Де працює його бабуся? (поліклініка) 6. Де зараз діти читають цікаві книжки? (бібліотека) 7. Де ви гуляли в неділю? (луг). 8. Де ви купили сукню? (універмаг).

❖ Вправа 124. **Дайте відповіді на запитання, зверніть увагу на зразок.**

Зразок: Де зараз професор? (лекція).
Професор зараз на лекції.
Де навчається Мішель? (Франція)
Мішель навчається у Франції.

1. Де були студенти? (лекція) 2. Де був хворий студент? (амбулаторія) 3. Де працюють студенти-хіміки? (лабораторія) 4. Де студенти пишуть диктант? (аудиторія) 5. Де живе ваш друг?

- (Франція, Париж) 6. Де живе ваша родина? (Італія, Рим) 7. Де ви відпочиваєте влітку? (Іспанія) 8. Де живе ваша сестра? (Бразилія) 9. Де будуть наступні Олімпійські Ігри? (Японія).

❖ Вправа 125. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

Зразок: – Ваші батьки живуть в Україні?
– Ні, мої батьки живуть не в Україні, вони живуть в Польщі.

1. Ваш друг живе в Індії? (Англія) 2. Її родина живе в Америці? (Іспанія) 3. Зараз Марія живе на Кубі? (Фінляндія) 4. Єгипет розташований в Європі? (Африка) 5. Бухарест розташований в Угорщині? (Румунія) 6. Осло – це столиця Швеції? (Норвегія) 7. Нагано – це місто в Кореї? (Японія) 8. Женева розташована в Бельгії? (Швейцарія) 9. Влітку ваш друг був у Греції? (Болгарія) 10. Сестра відпочивала в Одесі? (Херсон) 11. Друзі були на екскурсії на Кіпрі? (Туреччина, Анталія)

❖ Вправа 126. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де сидять студенти? (аудиторія) 2. Де лежить сумка? (стілець) 3. Де стоять книжки? (шафа) 4. Де працює ваша подруга? (поліклініка) 5. Де були вчора студенти? (екскурсія, музей) 6. Де була сьогодні цікава лекція? (зал) 7. Де пише вчитель? (клас, дошка) 8. Де пишуть учні? (зошит, блокнот) 9. Де стоять словники? (полиця) 10. Де лежать гроші? (гаманець) 11. Де відпочивають викладачі на перерві? (кафедра)

❖ Вправа 127. **Створіть діалоги за зразком.**

Зразок: – У тебе є книга?
– Так, у мене є книга.
– Де вона лежить?
– Вона лежить на столі.

Лексика: олівець, журнал, газета, словник, підручник, зошит, валіза, годинник; ручка, шапка, телевізор, планшет.

- ✎ Зразок: – У тебе є сестра?
 – Так, є.
 – Де вона живе?
 – Вона живе у Львові.

Лексика: сестра, брат, подруга, бабуся, дідусь, друзі, тітка, дядько, батько, мати, помічник; Норвегія, Куба, Аргентина, Швеція, Німеччина, Угорщина, Чехія, Франція, Америка, Польща.

Дієслова: вчитися, працювати, відпочивати.

☞ **Запам'ятайте!** Закінчення *-у-, -ю-* у місцевому відмінку мають іменники чоловічого та середнього роду твердої групи з суфіксами **-к; -ак; -ик; -ок; -к(о)**, що означають назви предметів:

- літак – у літаку
 будинок – у будинку
 підручник – у підручнику
 військо – у війську

❖ Вправа 128. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Студенти живуть у гуртожитку? 2. Учень читає правило в підручнику? 3. Старший брат служить у війську? 4. Білі гриби лежать у кошику? 5. Хворий студент лежить у ліжку? 6. Сьогоднішні газети лежать у пакунку? 7. Зошити лежать на підручнику? 8. Троянди ростуть у квітнику? 9. Діти бігають по піску? 10. Хліб лежить на столі на рушнику? 11. Батько відпочиває у садку? 12. Свято відбудеться в парку? 12. Ваша дочка ходить до дитячого садочку?

☞ **Запам'ятайте!** З прийменником **по** вживаються паралельні закінчення **-у (-ю), -і (-ї): по місту (по місті), по селу (по селі), (по Дніпру (по Дніпрі).**

❖ Вправа 129. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Екскурсанти ходять по музею? 2. Трамваї їздять по місту? 3. Великі автобуси їдуть по мосту? 4. Корабель пливе по морю? 5. Друг гуляє по Парижу? 6. Листоноша їде на велосипеді по селу? 7. Поїзд метро їде по тунелю? 8. Студенти зараз їдуть по коридору? 9. Літак швидко летить по небу? 10. Діти бігають по стадіону?

❖ Вправа 130. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Екскурсанти їдуть по музею чи по парку? 2. Грибники ходять по лісу чи по полю? 3. Трамваї їздять по місту чи по селу? 4. Корабель пливе по морю чи по річці? 5. Діти гуляють по парку чи по стадіону? 6. Поїзд їде по мосту чи по тунелю? 7. Автобус їде по вулиці чи по проспекту? 8. Школярі бігають по коридору чи по майданчику? 9. Ви йшли по тротуару чи по пляжу? 10. Машина їде по асфальту чи по піску? 11. Цей тролейбус їде по вулиці чи по бульвару?

☞ **Запам'ятайте!** В односкладових іменниках буде закінчення **-у, -ю**, якщо наголос переходить з основи на закінчення: лід – на льоду, шлях – на шляху, степ – у степу.

❖ Вправа 131. **А. Прочитайте текст. Поставте запитання до тексту.**

У кімнаті

Я студент і мешкаю в гуртожитку. Це моя кімната. Вона не дуже велика. У кімнаті на столі лежать мої зошити, олівці, ручка та словник, стоїть комп'ютер. У шафі висять мої речі: пальто, костюм, сорочки. У шухляді лежать шкарпетки. На полиці стоять мої книжки. На стіні висять карта та гарна картина. На картині – море, по морю пливе корабель. Я займаюся в бібліотеці, а відпочиваю в кімнаті. У мене є невеликий телевізор. Він стоїть у кутку на тумбочці. На підлозі в кімнаті лежить маленький килим.

Б. Опишіть вашу кімнату.

Місцевий відмінок прикметників та порядкових числівників у однині

У **якому** кінотеатрі ви були?

Ми були у **новому сучасному** кінотеатрі.

У **якому** місті ви живете?

Я живу у **великому українському** місті.

У **якій** школі навчається ваша сестра?

Моя сестра вчиться в **невеликій гарній** школі.

У **якій** аудиторії буде заняття?

Заняття буде у **п'ятій** аудиторії.

❖ Вправа 132. Дайте відповіді на запитання:

1. В якому класі вчиться ваш брат, у першому чи у другому?
2. В якій кімнаті ви живете, у великій чи в маленькій?
3. В якому будинку живе наш друг, у новому чи у старому?
4. В якому автобусі ви їхали, у жовтому чи в червоному?
5. На якому поверсі розташована ваша аудиторія, на другому чи на четвертому?
6. На якому поверсі розташований деканат, на першому чи на третьому?
7. В якому театрі були ваші друзі, оперному чи ляльковому?
8. В якому музеї ви були вчора, в історичному чи в природничому?

❖ Вправа 133. Дайте відповіді на запитання.

1. У якому місті живуть ваші батьки? (велике гарне місто)
2. В якому селі живе ваша бабуся? (невелике українське село)
3. У якому інституті працює ваша сестра? (медичний інститут)
4. У якій клініці працює ваш брат? (невелика приватна клініка)
5. Де відпочиває ваша подруга? (маленьке південне місто)
6. Де були останні літні Олімпійські Ігри? (велике бразильському місто)
7. У якому клубі ви відпочиваєте ввечері? (затишний студентський клуб)
8. У якому магазині ви купуєте молоко? (сусідній фермерський магазин)

❖ Вправа 134. Дайте відповіді на запитання.

1. У якому підручнику ви читали цей текст, у новому чи в старому?
2. У якому будинку живуть ваші батьки, у великому чи в маленькому?
3. У якій хаті живе ваша бабуся, у цегляній чи в дерев'яній?
4. На якій сторінці домашнє завдання, на першій чи на шостій?
5. На якій вулиці розташований музей, на Володимирській чи на Васильківській?
6. У якому місті ви були на екскурсії, у сучасному чи у древньому?
7. На якій полиці стоять книжки, у скляній чи металевій?
8. У якій шухляді лежать носовички, у верхній чи в нижній?

Лист лежить у **синьому конверті**.

У **якому** конверті лежить лист?

Вулицею йде молода гарна дівчина у **синій спідниці**.

У **якій** спідниці іде по вулицею молода гарна дівчина?

❖ Вправа 135. Дайте відповіді на запитання.

1. У якому місті ви живете, в сучасному чи древньому?
2. У якому класі вчиться ваш брат, у другому чи в шостому?
3. На якій зупинці мені треба виходити, на наступній чи на кінцевій?
4. На якому поверсі живе ваш друг, на першому чи третьому?
5. У якому зошиті ви пишете домашнє завдання, в синьому чи зеленому?
6. У якій книзі ви читали це оповідання, в художній чи науковій?
7. У якій аудиторії буде іспит, у тридцятій чи в шістдесятій?

❖ Вправа 136. Дайте відповіді на запитання.

1. Де ви навчаєтесь? (Київський національний університет, економічний факультет)
2. Де живе ваш друг? (сусіднє місто, тиха маленька вулиця)
3. Де відпочивають ваші батьки? (південний берег, гарний санаторій).
4. Де працює ваш брат? (велике місто, авіаційний завод).
5. Де ви готуєте домашнє завдання (університетська бібліотека, читальний зал)?
6. Де навчається ваш друг? (медичний інститут, хірургічний факультет).

7. Де ваш друг має практичні заняття? (маленька лікарня, дитяче відділення).
8. Де надрукована цікава стаття? (сьогоднішня газета, перша сторінка).
9. Де вправа? (новий підручник, тридцять восьма сторінка).
10. Де були екскурсанти? (древнє місто, історичний музей).
11. Де пливе корабель? (Чорне море).
12. Де ви хочете працювати? (політехнічний інститут, комп'ютерна лабораторія).
13. Де розташована станція метро «Театральна»? (сусідня вулиця, наступний квартал).
14. Де ваша кафедра? (жовтий корпус, ліве крило, другий поверх).
15. Де розташований ректорат? (Володимирська вулиця, невеликий жовтий будинок).

❖ Вправа 137. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ви знаєте, де зараз студенти? 2. Ви знаєте, де розташований деканат? 3. Ви знаєте, де розташований Інститут філології?
4. Ви знаєте, де працює його дочка? 5. Ви знаєте, в якому класі діти зараз пишуть диктант? 6. Ви знаєте, де зараз ваші друзі?
7. Ви знаєте, де можна купити ці підручники? 8. Ви знаєте, де ви будете відпочивати влітку? 9. Ви знаєте, де зараз гуляють діти?
10. Ви знаєте, де можна купити газети та журнали? 11. Ви знаєте, де зоопарк?

❖ Вправа 138. **Закінчіть речення за зразком.**

👉 Зразок: Раніше я жила у маленькому селі, зараз я живу ...
 Раніше я жила у маленькому селі, зараз я живу у **великому** місті.

1. Раніше я вчився в сільській школі, зараз я ...
2. Раніше мій друг жив у північному місті, а зараз він ...
3. Раніше ми відпочивали в маленькому готелі, зараз ...
4. Раніше друг працював у великій книгарні, зараз ...
5. Вчора ми гуляли по старому парку, а сьогодні ...

6. Минулого року я був на екскурсії на Близькому Сході, а цього року ...
7. Зараз студенти у великій аудиторії, а потім ...
8. Зараз школярі відпочивають на короткій перерві, а потім ...
9. Завтра ми будемо працювати в університетській бібліотеці, а післязавтра ...
10. Бабуся живе у маленькому селі, а онук ...
11. Я завжди обідаю в університетському буфеті, а Сашко ...
12. Андрій тренується в спортивному клубі, а я ...
13. Наталка вчиться в медичному інституті, а Катерина ...
14. Я люблю дивитися кінофільми в сучасному кінотеатрі, а моя сестра...
15. Антон плаває в маленькій річці, а Богдан ...

! **Увага:** г, ж, з + ськ(ий) = **зьк(ий)**

Рига – ризький
 Париж – паризький
 Кавказ – кавказький

❖ Вправа 139. **Прочитайте речення. Зверніть увагу на підкреслені слова.**

1. Місто Рига дуже гарне. Я взяв квиток на **ризький** потяг.
2. Кавказ – дуже красиве місце. Влітку туристи відпочивають на **кавказькому** узбережжі.
3. Влітку я був у Парижі. На **паризький** вулиці я бачив дуже гарні картини.
4. Мої друзі були на екскурсії у Празі. На **празькій** вулиці вони побачили старовинний собор.
5. Туристи були у Норвегії. Їм дуже сподобався один **норвезький** острів.
6. У Києві є **Французький** культурний центр. У **Французькому** культурному центрі можна дивитися цікаві документальні фільми.

! **Увага:** к, ч, ц + ськ(ий) = **цький**

Кременчу́к – кременчуцький
 Дрогоби́ч – дрогобицький
 Вінни́ця – вінницький

❖ Вправа 140. Прочитайте речення. Зверніть увагу на чергування приголосних.

А. 1. Місто Кременчук лежить на березі Дніпра. Люди люблять відпочивати на березі **Кременчуцького** водосховища. 2. Місто Дрогобич розташоване в Прикарпатті. Туристи привезли звідти гарні сувеніри **дрогобицького** майстра. 3. У Вінниці є медичний інститут. Ми були на екскурсії у **Вінницькому** медичному інституті.

! **Увага:** х, ш, с + ськ(ий) = ський

Чех – чеський
Калуш – калуський
Одеса – одеський

Б. 1. Місто Одеса – це великий морський порт. У **Одеському** порту завжди стоять іноземні кораблі. 2. Прага – це столиця Чехії. У **чеській** столиці завжди є туристи – іноземці. 3. В Україні є озеро Сиваш. У **сиваській** воді багато солі.

Місцевий відмінок займенників

я – (на) мені
ти – (на) тобі
він – (на) ньому
вона – (на) ній
вони – (на) них
мій – (на) моєму
твій – (на) твоєму
його – (на) його
її – (на) її

цей – (на) цьому
ця – (на) цій
це – (на) цьому
ці – (на) цих
той – (на) тому
та – (на) тій
те – (на) тому
ті – (на) тих

наш – (на) нашому
ваш – (на) вашому
їхній – (на) їхньому
їхня – (на) їхній
їхнє – (на) їхньому

❖ Вправа 141. Прочитайте речення, зверніть увагу на форму займенників.

1. На **моєму** столі стоять квіти. 2. На **твоєму** столі лежать мої книжки. 3. У **його** домашньому завданні є помилки. 4. У **її** листі є цікава новина. 5. У **нашій** аудиторії сидять студенти. 6. На **цьому** поверсі дуже холодно. 7. На **цій** вулиці стоять дуже високі будинки. 8. На **тому** березі ріки відпочивають люди.

❖ Вправа 142. Дайте відповіді на запитання.

1. Ви були у нашому місті? 2. Ви читали її твір? 3. У цьому будинку є ліфт? 4. У цій кімнаті є стіл? 5. У вашій групі є іноземці? 6. На тому березі є пляж? 7. У вашому місті є оперний театр? 8. На вашому столі стоять квіти? 9. У його шафі є цікаві книжки?

❖ Вправа 143. Доповніть речення займенниками в місцевому відмінку.

1. Це мій дім. У ... домі живе моя родина. 2. Це твоя кімната. У ... кімнаті є гарні квіти? 3. Це його зошит. У ... зошиті є помилки. 4. Це ваш будинок. Хто живе ... будинку? 5. Це їхня кімната. В ... кімнаті великі гарні вікна. 6. Це наш зошит. Хто писав у ... зошиті?

❖ Вправа 144. Прочитайте запитання, дайте на них відповіді.

1. Це ваш зошит. Чий це зошит? У чийому (чиєму) зошиті ви пишете? 2. Це Іван. Це його кімната. У чий кімнаті сидить Наталка? У чий кімнаті сидимо ми? 3. Це вікно. Чиє це вікно? На чийому вікні стоять квіти? 4. Це моя робота. Чия це робота? У чий роботі цікаві думки? 5. Це наш двір. У чиєму дворі ростуть дерева? 6. Це наш будинок. У чийому будинку погано працює ліфт? 7. Це мамина хата. У чий хаті гарні рушники?

Місцевий відмінок іменників у множині

Де сидять діти?
Діти сидять у **класах**.
Де перебувають студенти?
Студенти перебувають в **аудиторіях**.

Де працюють продавці?
Вони працюють у **супермаркетах**
та **магазинах**.
Де відбуваються виставки?
Виставки відбуваються в **музеях**.

❖ Вправа 145. **Прочитайте речення. Поставте запитання до виділених слів.**

1. Зараз перерва. Студенти відпочивають у **коридорах**. 2. Зараз урок. Діти пишуть диктант у **зошитах**. 3. Робітники працюють на **заводах**. 4. На **столах** лежать книги. 5. Речі лежать у **шафах**. 6. Ми читаємо новини в **газетах** та **журналах**. 7. Мої друзі часто бувають у **театрах**. 8. Лікарі працюють в **лікарнях**. 9. Студенти слухають лекції в **аудиторіях**. 10. Влітку школярі були в **музеях**.

❖ Вправа 146. **Дайте відповіді на запитання, використайте слова, подані у дужках.**

1. Де зараз студенти (аудиторії)? 2. Де займаються друзі (лабораторії)? 3. Де відпочивають люди (санаторії)? 4. Де працюють менеджери? (банки, компанії)? 5. Де бігають спортсмени (стадіони та спортзали)? 6. Де пишуть діти (зошити)? 7. Де студенти дивляться нові слова (словники, довідники)? 8. Де люди дивляться фільми (кінотеатри)? 9. Де лежать гроші (сейфи)?

❖ Вправа 147. **Напишіть речення. Поставте виділені іменники у форму множини.**

1. Діти сидять у **класі**. 2. Студентка купує газети в **кіоску**. 3. Люди відпочивають у **санаторії**. 4. Викладач перевіряє диктант у **зошиті**. 5. Книжки можна брати в **бібліотеці**. 6. Глядачі дивляться спектаклі в **театрі**. 7. Лікарі працюють у **лікарні**.

Місцевий відмінок прикметників у множині

У яких магазинах ми купуємо продукти?

Ми купуємо продукти у **великих та маленьких продуктових магазинах**.

У яких новинах ми можемо дізнатися прогноз погоди?

Ми можемо дізнатися прогноз погоди в **сьогоднішніх ранкових новинах**.

❖ Вправа 148. **Дайте відповіді на запитання.**

1. В яких школах вчаться школярі (великі, нові)? 2. У яких класах сидять діти (гарні, світлі)? 3. У яких театрах можна слухати оперу або дивитися балет (оперні)? 4. У яких кінотеатрах діти дивляться мультфільми (дитячі)? 5. У яких газетах ми читаємо свіжі новини (сьогоднішні)? 6. У яких будинках живуть люди в місті (великі, теплі, гарні)?

❖ Вправа 149. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де ви купуєте продукти (великі супермаркети)? 2. Де живуть ваші друзі (різні українські міста)? 3. Де навчаються іноземні студенти (різні навчальні заклади)? 4. Де відпочивають ваші друзі (південні країни)? 5. Де студенти слухають лекції (великі, світлі, чисті аудиторії)? 6. Де живуть студенти (студентські гуртожитки)? 7. Де молоді люди відпочивають (нічні клуби, веселі дискотеки)? 8. Де ваші друзі займаються спортом? (спортивні клуби, тренажерні зали). 9. Де студенти купують книги (великі книгарні, книжкові ринки)? 10. Де люди купують газети та журнали (газетні кіоски)?

❖ Вправа 150. **Поставте виділене словосполучення у форму множини.**

1. Мої друзі живуть в **українському селі**. 2. Мої брати навчаються в **київському інституті**. 3. Іноземні студенти живуть у **новому гарному гуртожитку**. 4. Студенти Інституту філології проходять практику в **київській школі**. 5. Іноземні туристи були в **історичному та літературному музеї**.

❖ Вправа 151. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скажіть, будь ласка, де живуть студенти? 2. Скажіть, будь ласка, де можна купити хліб та молоко? 3. Скажіть, будь ласка, на якому поверсі розташований деканат? 4. Скажіть, будь ласка, у яких магазинах студенти купують книжки та зошити? 5. Скажіть, будь ласка, у яких аудиторіях вчора працювала ваша група?

❖ Вправа 152. **Закінчіть речення.**

1. Цікаво, у якій кімнаті ...
2. Скажіть, будь ласка, на якому поверсі ...
3. Скажіть, будь ласка, на якій сторінці ...
4. Ви не знаєте, у якому театрі ...
5. Скажіть, будь ласка, в яких ресторанах...
6. Я не знаю, в яких гуртожитках...

Місцевий відмінок при позначенні часу

Коли починається перший семестр?
Перший семестр починається у вересні.

❖ Вправа 153. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Коли починається сесія (грудень)? 2. Коли ви почали вивчати українську мову (жовтень)? 3. Коли ваш брат почав працювати в лабораторії (серпень)? 4. Коли і де були попередні літні Олімпійські ігри (липень, Ріо-де-Жанейро, Бразилія)? 5. Коли будуть наступні літні Олімпійські ігри (липень, Токіо, Японія)? 6. Коли в оперному театрі була прем'єра (листопад)? 7. Коли ви бачили цей фільм (квітень)? 8. Коли відпочивають школярі (листопад, січень, березень, липень, серпень)? 9. Коли в університеті починається літня сесія (червень)? 10. Коли ви поїдете в Осло (грудень)?

❖ Вправа 154. **Закінчіть речення. Використайте слова, подані в дужках.**

1. Олена була ... (Японія) ... (грудень). 2. Петро був ... (театр) ... (травень). 3. Діти були ... (цирк) ... (вересень). 4. Студенти були ... (екскурсія) ... (березень). 5. Сашко розпочне вчитися ... (університет) ... (вересень). 6. Андрій поїде у відрядження ... (жовтень). 7. Наталка поїде до своєї бабусі ... (червень).

❖ Вправа 155. **Дайте відповідь на запитання.**

1. У якому році ви народились (1990)? 2. Коли ви почали навчатися в університеті (2019)? 3. У якому місяці народився ваш

батько (липень)? 4. Коли народилася ваша мати (1968)? 5. У якому місяці ви відпочивали на південному узбережжі (червень)? 6. Коли ви приїхали сюди (вересень)? 7. Коли в Україну приїде ваш брат (лютий)?

❖ Вправа 156. **Закінчіть речення.**

1. Моє ім'я Я народився 2. Я пішов до школи 3. Я почав навчатися в університеті 4. Моя сестра народилася 5. Зараз моя сестра навчається в 6. Вона почала навчатися там у 7. Мій батько працює в 8. Він почав працювати там у 9. Моя мати – вчителька. Вона працює в 10. Влітку ми всі любимо відпочивати 11. Мої дідусь і бабуся живуть 12. Раніше вони працювали ... , а зараз вони

У кімнаті сидить дівчина в червоному светрі.

❖ Вправа 157. **Закінчіть речення.**

1. У класі сидить викладач ... (білий светр). 2. На зупинці стояла дівчинка ... (шкільна форма). 3. Вулицею іде гарна молода жінка ... (червоний капелюх). 4. Ось іде маленький хлопчик ... (нові джинси). 5. Вчора Наталка була в театрі ... (нова гарна синя сукня). 6. У поліклініці лікарі ходять ... (білі халати). 7. Моя подруга взимку ходить ... (зимове пальто). 8. Мій друг прийшов сьогодні ... (нова шкіряна куртка). 9. Моя маленька сестричка любить спати ... (м'яка тепла бавовняна піжама).

❖ Вправа 158. **Читайте речення. Слова, подані у дужках, поставте у потрібній формі.**

Мій друг Антон – студент. Він народився (Україна, Київ, 1990 рік). Його батько лікар. Він працює (велика лікарня). Його мати – бібліотекарка. Вона працює (університетська бібліотека, жовтий корпус). Старша сестра Наталка працює (студентська поліклініка). Антон вчився (технічний ліцей), потім він працював (комп'ютерна фірма). (Вересень) він почав вчитися (Київський національний університет, фізичний факультет). Він займаєть-

ся (університетська лабораторія), (міська бібліотека), (великі та маленькі аудиторії). Антон багато читає, пише, слухає музику. Він любить дивитися вистави (різні київські театри). Взимку він багато працює та вчиться (університет), а влітку він відпочиває (Чорне море, Карпати, студентські спортивні табори).

ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК

Іменники у знахідному відмінку однини

Студент читає текст.

Хто читає текст?

Що читає студент?

Студентка читає книгу.

Хто читає книгу?

Що читає студентка?

❖ Вправа 159. Прочитайте речення. Дайте відповіді за зразком.

📄 Зразок: Учень пише диктант.
Хто пише диктант? Що пише учень?

1. Студент пише твір. 2. Дівчинка дивиться кіно. 3. Мати плетє шкарпетки. 4. Батько п'є каву. 5. Дядько дивиться телевізор. 6. Друг читає детектив, а я читаю статтю. 7. Моя подруга вчора в театрі дивилась виставу. 8. Ввечері ми завжди слухаємо музику. 9. Вчора в тролейбусі я забув парасольку.

❖ Вправа 160. Дайте відповіді на запитання.

1. Зараз студенти уважно слухають **лекцію**. 2. Вчора ви дивилися **презентацію**? 3. Ви любите пити **каву**? 4. Ваші друзі вранці п'ють **сік** чи **молоко**? 5. Хто написав **конспект**? 6. Ви вивчаєте **фізику** чи **хімію**? 7. Ви сьогодні добре вивчили **урок**? 8. Сьогодні в магазині я купив **смартфон** та **вебкамеру**. 9. Ви любите **музику**? 10. Наталка любить **балет** чи **оперу**?

❖ Вправа 161. Дайте відповіді на запитання.

1. Що ви дивились вчора в театрі, драму чи балет?
2. Що Андрій писав сьогодні, диктант чи вправу?
3. Що ваш друг п'є вранці, каву чи молоко?
4. Що Наталка купила в кіоску, газету чи журнал?
5. Що пише в бібліотеці викладач, статтю чи реферат?
6. Що сьогодні не зробив школяр, задачу чи переклад?
7. Що діти бачили на вулиці, легковик чи вантажівку?
8. Що вам показав у майстерні художник, ескіз чи картину?
9. Що приніс сьогодні листоноша, бандероль чи листівку?
10. Що мати купила вчора в магазині, масло чи ковбасу?

❖ Вправа 162. Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, подані у дужках.

1. Що ви купуєте на ринку? (риба, м'ясо, картопля, молоко, цибуля, перець).
2. Що Сашко любить читати? (детектив, роман, стаття, новела, поезія).
3. Що ви хотіли б подивитися в театрі? (опера, балет, комедія, драма, вистава)
4. Іван часто бере в бібліотеці? (книга, підручник, словник, енциклопедія)
5. Оксана вчора купила в магазині (черевики, шапка, шарф, спідниця, светр, сукня, джинси)
6. Моя бабуся кладе в борщ (квасоля, морква, буряк, картопля, м'ясо, цибуля, перець, сіль)
7. У цьому кіоску завжди можна купити (папір, ручка, олівець, гумка, газета, папка, клей)
8. Вчора на пошті наші знайомі відправляли (лист, бандероль, листівка, переказ)

Студенти уважно слухають викладача.

Кого уважно слухають студенти?

Вчора я бачив подругу.

Кого ви бачили вчора?

❖ Вправа 163. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ви бачили вчора викладача?
2. Студенти уважно слухали лектора?
3. Андрій має сестру та брата?
4. Наталка вже зустріла викладачку?
5. Ви зараз чекаєте друга чи подругу?
6. Оксана вже добре знає Сергія?
7. Марина вчора уважно слухала співака?
8. Хворий знайшов лікаря у поліклініці?
9. Сашко хоче купити собаку?

❖ Вправа 164. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова у дужках.**

1. Що вивчають студенти в Інституті філології? (фольклор, мовознавство, перекладознавство, мова, література, історія, філософія)
2. Що школярі вивчають у школі? (інформатика, біологія, фізика, географія, алгебра, геометрія, астрономія)
3. Що учні робили на уроці? (вправа, завдання, переклад)
4. Кого уважно слухають студенти в університеті? (викладач, директор, інструктор, куратор, староста).
5. Кого ви бачили сьогодні вранці? (друг, батько, бабуся, сусідка, двірник, сантехнік).
6. Що Марійка купила вчора? (хліб, молоко, цукор, ковбаса, сир, шинка, сметана)
7. Кого ви зустрічали вчора? (студент, актор, Наталка, Марія, продавець, контролер)
8. Що екскурсанти розглядали на екскурсії у музеї? (портрет, картина, скульптура, ескіз, гравюра)
9. До кого ви зверталися по допомогу? (лікар, медсестра, аптекар, подруга, вчитель, міліціонер)

❖ Вправа 165. **Закінчіть речення. Використайте слова, подані в дужках.**

1. Що ви любите пити? (кава, чай, молоко, узвар).
2. Сашко читав вчора в газеті (стаття, гумореска, анекдот).
3. Андрій

хоче купити в книгарні (детектив, роман, оповідання). 4. Василь добре знає (Андрій та Віра). 5. Мій батько викладає в ліцеї (етика, логіка та філософія). 6. Лікар добре знає (мати, дитина та бабуся). 7. Дівчинка загубила в школі (олівець, гумка та пенал). 8. Декан викликав сьогодні (методист, секретарка та аспірант). 9. Сашко запросив у гості (сусід, сусідка, однокласник, подруга).

❖ Вправа 166. **Закінчіть речення, використайте слова, які стоять праворуч.**

1. Друг працює...
Ми будуємо ...
... розташований в центрі.	<i>завод</i>
2. Василь перекладає ...
В ... є нові слова.
Ось новий ...	<i>текст</i>
3. Брат вчиться ...
Вчора я ходив ...
Нова ... розташована недалеко.	<i>школа</i>
4. Я читаю ...
У ... є цікаві фотографії.
Це дуже гарна ...	<i>книга</i>
5. Марина живе ...
На вулиці Ломоносова є ...
Нам подобається ...	<i>гуртожиток</i>
6. У кімнаті є ...
... стоять квіти.
Вчора моя мати мила ...	<i>вікно</i>
7. Я купив в кіоску...
... лежить на столі.
У ... надрукували свіже інтерв'ю.	<i>газета</i>
8. Андрій купив ...
... дуже важкі завдання.
Цей ... потрібний.	<i>підручник</i>

❖ Вправа 167. **Відповідайте на запитання, використайте слова, які стоять праворуч.**

1. Що ви читаете?
Де ви читали новий текст?	<i>книга</i>
2. Де були ваші друзі?
Що вони хочуть оглянути?	<i>музей</i>
3. Що лежить на столі?
Де лежить лист?	<i>конверт</i>
4. Хто сидить у класі?
Кого бачив викладач?	<i>студент</i>
5. Що стоїть у кімнаті?
Де лежить хворий студент?	<i>ліжко</i>
6. Що ви бачили на екскурсії?
Де працює екскурсовод?	<i>галерея</i>

Знахідний відмінок прикметників в однині

Який фільм ви дивилися вчора?

Ми дивилися **цікавий художній фільм**.

Яку виставу ви бачили?

Ми бачили **цікаву театральну виставу**.

Яке шоу ви хочете подивитись сьогодні?

Ми хочемо подивитися сьогодні **танцювальне шоу**.

Якого студента ви бачили?

Ми бачили **нового студента**.

Яку студентку ви зустріли?

Ми зустріли **нову студентку**.

❖ Вправа 168. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Який роман ви читаете зараз, історичний чи детективний?
2. Який блокнот він купив, великий чи маленький?
3. Яку вправу студенти пишуть, складну чи легку?
4. Яку музику ви слухаете, сучасну чи класичну?

5. Який чай вам подобається, чорний чи зелений?
6. Яке кіно ви дивились вчора, цікаве чи нудне?
7. Яку газету читає Ганна, сьогоднішню чи вчорашню?
8. Яке молоко він купив вчора, свіже чи кисле?
9. Якого брата слухає Сашко, старшого чи молодшого?
10. Яку подругу ви зустріли, шкільну чи університетську?
11. Якого співака ви хочете послухати, оперного чи естрадного?

❖ Вправа 169. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані праворуч.**

1. Яку подругу ви чекаєте? *шкільна*
2. Який журнал купила Наталка? *науковий*
3. Яку газету читає Андрій? *вчорашня*
4. Якого викладача ви бачили в деканаті? *знайомий*
5. Якого хлопчика привела в клас Наталка? *маленький*
6. Якого брата ви бачили у театрі? *старший*
7. Яку посилку ви отримали? *велика, важка*
8. Яку листівку написав ваш друг? *вітальна*

❖ Вправа 170. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Наталка читає **цікаву** поему. 2. Марія несе **важку** сумку. 3. Іра купила **гарну нову хутряну** шапку. 4. Андрій вже прочитав **сьогоднішню** газету. 5. Вчора я зустріла **шкільного** друга. 6. У кав'ярні я замовив **смачну** каву та **шоколадне** тістечко. 7. Борис давно не бачив **молодшого** брата.

❖ Вправа 171. **Дайте відповіді на запитання, зверніть увагу на виділені слова.**

А. 1. Андрій читав **цю** статтю? 2. Наталка вже дивилась **цю** квартиру? 3. Борис купив **цей** підручник? 4. Ви знаєте **це** слово? 5. Він написав **цю** вправу? 6. Ви чули **цю** новину? 7. Викладач порадив подивитися **цей** фільм? 8. Батько вже прочитав **цей** журнал? 9. Сашко записав **цей** текст на диктофон?

Б. 1. Андрій бачив сьогодні **мого** брата? 2. Ви знаєте **цю** дівчинку? 3. Вони вже бачили **свого** викладача? 4. Ви пам'ятаєте

цього артиста? 5. Вони знають **свою** викладачку? 6. Ти привітав з днем народження **нашу** сестру? 7. Ти коли-небудь бачив **його** приятеля? 8. Ти пам'ятаєш **мою** бабусю?

❖ Вправа 172. **Вставте в речення займенники мій, твій, наш, ваш, свій.**

1. Ти бачив ... олівець? – Так, я бачив ... олівець. 2. Ти знайшов ... сестру? – Так, я знайшов ... сестру. 3. Ти пам'ятаєш ... брата? Так, я ... брата. 4. Чи можу я взяти ... ручку? – Так, ви можете взяти ... ручку. 5. Ви знаєте ... молодшого брата? – Так, я знаю ... молодшого брата. 6. Чи можу я отримати ... замовлення? – Так, ви можете отримати ... замовлення. 7. Де я можу побачити ... викладачку? – Ви можете побачити ... на кафедрі. 8. Можна подивитися ... фотографію? – Так, будь ласка, дивіться. Ось ... фотографія.

❖ Вправа 173. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ти вже знайшов свій зошит? 2. Що ти подарував їй на день народження? 3. Ти вже зібрав портфель? 4. Коли ти покажеш мені свого kota? 5. Коли тобі віддадуть мій конспект? 6. Скільки коштує цей папуга? 7. Ти вже купив підручник із французької мови? 8. Коли ти віддаси мені червоний олівець? 9. Можна мені купити новий смартфон? 10. Коли ти закінчиш малювати свою картину?

❖ Вправа 174. **Вставте займенники в речення.**

1. У мене є брат. Я дуже люблю ... брата. Вчора ти бачив ... брата у школі? 2. Це моя книжка. Нещодавно я загубив ... книжку. Сьогодні моя подруга знайшла ... книжку у кімнаті. 3. Де ... словник? Ти взяв ... словник у шафі? Коли ти повернеш ... словник? 4. Марія знає, де ти живеш? У ... є твоя адреса? Марія знає ... адресу? 5. Юрко співає пісню. Ти чув ... пісню?

❖ Вправа 175. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

 Зразок: У нас є подруга. Хто нам телефонував? Кого ми запросили у гості?

У нас є подруга. **Вона** телефонувала нам.
Ми запросили **її** в гості.

1. У Сашка є **брат**. Кого Сашко чекає біля школи? **Хто** зустрів Сашка? 2. Моя **подруга** живе у Мукачеві. Кого я бачила влітку? Хто приїде до мене завтра? 3. У Андрія є **сестра**. Кого Андрій зустрічав вчора? Хто телефонував йому сьогодні? 4. Це твій **зошит**. Де ти писав вправу? Що ти загубив сьогодні? 5. Сергій купив цікавий **журнал**. Де він прочитав оповідання? Що він купив сьогодні?

❖ Вправа 176. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Чию книгу ви шукаєте? 2. Чийого друга ви зустрічали в аеропорту? 3. Чию сестру ви ввели до лікаря? 4. Чийого сина зустрічають батьки? 5. Чию викладачку ви чекали біля аудиторії? 6. Чийого брат проводжала ваша знайома? 7. Чий лист приніс листоноша? 8. Чие фото ви бачили в журналі? 9. Чие заняття ви відвідали?

❖ Вправа 177. **Дайте відповіді на запитання, використайте слова, подані у дужках.**

1. Що Сашко читає ввечері? (художня література)
2. Що ви будете дивитися сьогодні в кінотеатрі? (новий французький фільм)
3. Що ви бачили на екскурсії (історичний музей, картинна галерея)
4. Що Наталка хоче купити в універмазі? (зимове пальто, тепла спідниця, вовняна шапка)
5. Що діти їли у кафе? (ванільне морозиво, фруктовий салат, шоколадне тістечко)
6. Що ви слухали в оперному театрі? (італійська опера)
7. Що ви купили подрузі? (українська вишиванка, гарна сукня)
8. Що Жан привіз з України? (керамічний посуд, вишита скатертина)
9. Що учні бачили в музеї? (цікава експозиція)

❖ Вправа 178. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, подані у дужках.**

1. Кого студенти чекали вчора? (цей новий викладач, ця нова викладачка)
2. Кого мати зустріла вчора? (моя старенька бабуся та її сусідка)
3. Кого ваш брат бачив учора? (моя молодша сестра, її давня подруга)
4. Кого лікар уважно оглядав? (один хворий пацієнт, одна маленька дівчинка)
6. Кого Оксана зустрічає вранці? (своя сусідка, наш двірник)
7. Кого твоя мати привела в дитячий садок? (своя маленька дочка, мій старший син)
8. Кого учитель запитав на уроці? (новий школяр, нова школярка)

❖ Вправа 179. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Що діти писали на уроці? (складна контрольна робота).
2. Кого школярі запросили в гості? (популярний молодий письменник).
3. Що ви купили вчора в універмазі? (синє тепле пальто, червоний вовняний светр, чорна трикотажна спідниця).
4. Кого хлопець давно чекає на вулиці? (гарна молода дівчина).
5. Що зараз читає Сергій? (цікаве детективне оповідання).
6. Що рекомендував прочитати наш професор? (наукова стаття).
7. Кого завжди уважно слухає ваш батько? (українська оперна співачка).
8. Що сьогодні передавали по радіо? (весела оперета).
9. Кого сьогодні викликав додому хворий дідусь? (сімейний лікар).
10. Що хлопчик хоче купити в книгарні? (новий фантастичний роман).

❖ Вправа 180. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Що лежить на столі?
Що ви читаєте?
Де ви читали цей анекдот?
свіжий журнал
2. Що ви купили?
Що їсть зараз ваш син?
Де багато вітамінів?
солодке червоне яблуко

3. Хто тут живе?
Кого ви бачили вчора?
моя найкраща подруга
4. Що ви читали в цій газеті?
Де презентували нову теорію?
велика цікава стаття
5. Хто співає сьогодні?
Кого ви бажаєте почути сьогодні?
популярна молода співачка
8. Ви знаєте, кого ми щойно бачили на вулиці?
Хто мріє танцювати Жизель?
ця талановита балерина
9. Ви знаєте, хто сидить поруч з вами?
Кого ви бачили на спектаклі в театрі?
цей старенький дідусь

Знахідний відмінок займенників

❖ Вправа 181. **Дайте відповіді на запитання.**

А. 1. Як **вас** звать? 2. Як **її** звать? 3. Як **його** звать? 4. Як **їх** звать? 5. Як **тебе** звать? 6. Ви знаєте, як **мене** звать?

Б. 1. Як звать вашого молодшого брата? 2. Як звать твою старшу сестру? 3. Як звать його батька? 4. Як звать її матір? 5. Як звать твою найкращу подругу? 6. Як звать вашого шкільного друга?

❖ Вправа 182. **Доповніть речення.**

1. У мене є син. ... звать Сергій. 2. А це моя дочка. ... звать Наталка. 3. Мої батьки живуть у Львові. ... звать Анатолій та Галина. 4. Де Наталка? Ви бачили ...? Так, я бачив її в приймальні. 5. Ти вже отримав посилку? Так, я отримав ... на пошті. 6. Що ти робиш ввечері? Я хочу запросити ... у кіно. 7. Ти не бачив, де моє посвідчення? Пошукай ... в шухляді. 8. Де ти купила таке гарне пальто? Я купила... в універмазі, на третьому поверсі. 9. Де можна купити ці ліки? ... можна купити у аптеці на Хрещатику. 10. Коли ви почули цю новину? Ми почули ... ще вчора. 11. Де можна зустріти цього молодого лікаря? ... можна зустріти в поліклініці.

❖ Вправа 183. **Дайте відповіді на запитання.**

А. 1. Кого Наталка зустріла сьогодні на сходах? (сусідка)
2. Кого Сергій запросив у кіно? (подруга) 3. Кого Марина мріє побачити театрі? (актор та акторка) 4. Кого Антон проводжав сьогодні на вокзалі? (бабуся та дідусь) 5. Кого студенти уважно слухали на семінарі? (викладач та аспірантка) 6. Кого Ірина чекала біля метро? (мати та син).

Б. 1. Кого Віктор запросив у гості? (він та вона) 2. Кого чекає викладач в аудиторії? (ми та ви) 3. Кого сьогодні викликає декан? (ти та вона) 4. Кого вони бачили вчора біля аптеки? (ти та я) 5. Кого сусід зустрів у ліфті? (ми та вони) 6. Кого він знає в цьому місті? (я та ви)

❖ Вправа 184. **Поставте слова, що стоять у дужках, у правильну форму.**

1. Сьогодні в університеті я бачив (професор та аспірантка). (Вони) привіталися зі мною. (Аспірантка) веде семінар. Всі студенти завжди уважно слухають (вона).

2. Я чекаю тут (свій товариш). Я маю зустріти (він) о шостій годині. (Мій товариш) завжди запізнюється.

3. Андрій хоче побачити (Наталка). (Вона) взяла його книгу. Андрій хоче повернути (своя книга).

Знахідний відмінок іменників у множині

Рід	Називний відмінок хто? що?	Знахідний відмінок кого? що?
чоловічий	журнали	журнали
	словники	словники
	листи	листи
	музеї	музеї
	студенти	студентів
	лікарі	лікарів

середній	знання	знання
	поля	поля
жіночий	пісні	пісні
	ночі	ночі
	подруги	подруг
	студентки	студенток

! Увага! Матері – матерів, дочки – дочок

❖ Вправа 185. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ви купили **газети** в кіоску? 2. Наталка пише **вірші**? 3. Де Андрій купує **зошити**? 4. Туристи оглядали **музеї**? 5. Дівчинка гарно співає **пісні**? 6. Антон має **олівці** та **ручки**? 7. Де школярі купили **квіти**? 8. Ви написали вдома **вправи**? 9. Викладач виправив у зошиті **помилки**? 10. Ви часто пишете **повідомлення**?

❖ Вправа 186. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Ви зустріли сьогодні **батьків**? 2. Наталка має **братів** та **сестер**? 3. Мати любить **синів**? 4. Ви знаєте **викладачів**? 5. Ви бачили **робітників** на заводі? 6. Ви зустріли **екскурсантів** в музеї? 7. Діти уважно слухали **акторів**? 8. Слухачі привітали **співаків**? 9. Хворий дотримується рекомендацій **лікарів**?

❖ Вправа 187. **Дайте відповіді на запитання, використайте слова, подані у дужках.**

1. Кого батьки зустріли на вокзалі? (діти, онуки, брати та сестри)
2. Що писали діти у зошитах? (вправи, речення, диктанти, задачі, завдання)
3. Кого уважно слухали глядачі на концерті? (співаки, співачки, музиканти)
4. Кого ви запросили до себе на свято? (друзі, родичі, сусіди)
5. Що ви купили в супермаркеті? (цукерки, вафлі, яблука, банани)
6. Кого ви бачили у клініці? (лікарі, медсестри, пацієнти)
7. Кого чекала Наталка? (хлопці, дівчата)

8. Що вам подарували на день народження? (книги, квіти, сертифікати, солодоші)

9. Що ви брали на пляж? (рушники, книги, м'ячі, окуляри)

❖ Вправа 188. **Доповніть речення. Використайте слова, подані праворуч.**

1. Марина згадує ...	<i>друзі, подруги, родичі</i>
... дуже люблять Марину.	
2. Наша викладачка зустріла в театрі ...	<i>студенти</i>
... бачили в театрі нашу викладачку.	<i>аспіранти, стажисти</i>
3. Медичний університет готує ...	<i>терапевти, хірурги,</i>
... закінчили медичний інститут.	<i>стоматологи</i>
4. Вчора в аеропорту ми бачили...	<i>льотчики, стюардеси,</i>
... працюють в аеропорту.	<i>інженери</i>

Знахідний відмінок прикметників у множині

Які фрукти ви любите?

Я люблю **солодкі соковиті** фрукти.

Яких студентів зустрів викладач?

Викладач зустрів **своїх нових студентів**.

❖ Вправа 189. **Дайте відповіді на запитання, використайте слова, подані у дужках.**

1. Які словники ви купили? (тлумачні, орфографічні)
2. Які книжки колекціонує ваш сусід? (фантастичні, детективні, історичні)
3. Які газети ви читаете вранці (свіжі, сьогоднішні)
4. Які слова Наталка дивилися у словнику? (незнайомі, англійські)
5. Яких друзів ви запросили на вечірку? (веселі, шкільні)
6. Яких акторів ви чекали в театрі? (популярні, талановиті)
7. Яких дівчат зустріли хлопці? (молоді, гарні)
8. Які пісні ви співаєте? (сучасні та народні).

❖ Вправа 190. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Кого Віктор сьогодні зустрічає на вокзалі? (його батьки)
2. Кого викладач запросив на консультацію? (наші іноземні студенти)
3. Кого Наталка проводжала вчора в аеропорту? (давні друзі)
4. Кого діти бачили у кафе? (відомі циркові артисти)
5. Кого Сашко часто згадує? (його молодші сестри та старші брати)
6. Кого ви знаєте в цій лікарні? (молоді медсестри, досвідчені лікарі)
7. Кого Андрій та Марія бачили в Парижі? (іноземні туристи, місцеві жителі)
8. Кого ви бачили сьогодні вранці? (сусідські діти, близькі родичі)
9. Кого Марина впізнала в кінотеатрі? (відомі кіноактори).

❖ Вправа 191. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

- 🗒 Зразок: Ви знаєте, кого Наталка запросила у гості?
Так, я знаю, кого вона запросила у гості.
Вона запросила у гості знайомих дівчат.

1. Ви знаєте, що Оксана купила в магазині?
2. Ви знаєте, кого Іван запросив на побачення?
3. Ви знаєте, які романи читає Віктор?
4. Ви знаєте, які газети Наталка купила вчора?
5. Ви знаєте, кого шукала Ірина?
6. Ви знаєте, яких школярів вчитель веде на екскурсію?
7. Ви знаєте, що студент пише зараз?
8. Ви знаєте, яких акторів запросили на вечірку?
9. Ви знаєте, якого лікаря чекає батько?
10. Ви знаєте, що Андрій їв вчора?
11. Ви знаєте, яку каву вранці п'є Лілія?
12. Ви знаєте, які книжки читає мати?

❖ Вправа 192. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Ігор дуже гарно співає **українські народні пісні**.
2. У школі діти сьогодні розв'язували **складні логічні задачі**.
3. Вчора в театрі ми зустріли **своїх близьких родичів**.
4. На вернісажі мої батьки уважно роздивлялись **нові картини**.
5. У цьому місті нещодавно побудували **великі сучасні кінотеатри**.
6. Ти знайшов **свої нові шкарпетки**?
7. Сергій зрозумів сьогодні всі **математичні формули**?
8. Ця вихователька любить **маленьких дітей**?
9. Андрій часто згадує **наших англійських друзів**?
10. Батьки завжди розуміють **своїх дорослих дітей**?

❖ Вправа 193. **Закінчіть речення, використайте слова, подані праворуч.**

1. Мої батьки збудували у селі ...
Влітку ми жили у ... моїх батьків.
... стоїть у мальовничому селі.	<i>великий цегляний
будинок</i>
2. У мене є ...
... продаються у «Книгарні Є».
Ми читали історичні новели в ...	<i>цікаві іноземні книги</i>
3. Вчора в театрі оперети була ...
Ми уважно дивилися ...
... привернула увагу глядачів.	<i>чудова вистава</i>
4. Скільки коштують ... ?
... дуже смачні.
У ... є багато вітамінів.	<i>ці великі червоні яблука</i>
5. У сусідньому хостелі живуть ...
Ви вже бачили сьогодні ...	<i>американські туристи</i>
6. У бібліотеці є ...
Сьогодні ми забули купити ...
Ми читали ці новини у ...	<i>свіжі газети</i>
7. Сьогодні в парку діти помітили ...
... живе в мого сусіда.
На ... шкіряний ошийник.	<i>великий злий собака</i>

Знахідний відмінок при позначенні напрямку руху

Куди пішли діти?
Діти пішли **на стадіон**.
Куди іде Сашко?
Сашко іде **в школу**.
Куди поїхали батьки?
Батьки поїхали **в село**.

❖ Вправа 194. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Студент іде **на іспит**?
2. Ви сьогодні підете **на факультет**?
3. Цей потяг їде **на вокзал**?
4. Бабуся пішла **на пошту**?
5. Наталка поїхала **на пляж**?
6. Мати іде **в поліклініку**?
7. Сестра пішла **на зупинку**?
8. Собака побіг **на вулицю**?
9. Туристи поїхали **на виставку**?
10. Корабель вийшов **в море**?
11. Діти поїхали **на озеро**?
12. Ми сьогодні підемо **на Дніпро**?
13. Друзі підуть ввечері **в кіно**?

❖ Вправа 195. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Сергій піде сьогодні на іспит? 2. Ви поїдете відпочивати на Кавказ? 3. Вихователька вже повела дітей на прогулянку? 4. Ви любите ходити в музей? 5. Туристи поїдуть сьогодні в дельфінарій? 6. Мені потрібно вийти на наступній зупинці? 7. Батько пішов у банк? 8. Ви підете завтра на ярмарок? 9. Літак на Кубу вже відлетів?

Куди Наталка іде зараз?

Наталка зараз іде **в кімнату**.

Куди Наталка ходила вчора?

Наталка ходила вчора **в університет**.

Куди Наталка піде завтра?

Завтра Наталка піде **у кіно**.

❖ Вправа 196. **Дайте відповіді на запитання, поставте дієслова у форми минулого та майбутнього часу.**

1. Куди Сашко прямує зараз, у парк чи на пляж? 2. Куди Марія іде сьогодні, в театр чи в кіно? 3. Куди ти йдеш вранці, у їдальню чи в кафе? 4. Куди вона іде, на зупинку чи на вокзал? 5. Куди ти

їдеш, у село чи на дачу? 6. Куди вони зараз збираються, на річку чи на озеро? 7. Куди іде студент, у гуртожиток чи в хостел?

ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК

Давальний відмінок при позначенні адресата дії

Давальний відмінок іменників у однині

Рід	Називний відмінок	Давальний відмінок	Закінчення
чоловічий	студент	студенту / студентові	-у; -ові
	лікар	лікарю / лікареві	-ю; -еві
	Сергій	Сергію / Сергієві	-ю; -єві
середній	вікно	вікну	-у
	поле	полю	-ю
жіночий	студентка	студентці	-і
	Марія	Марії	-ї

❖ Вправа 197. Прочитайте текст. Дайте відповіді на запитання.

Незабаром свято – Новий Рік. Час подумати про подарунки. Що подарувати батькові, матері, братові та сестрі? Учора Тарас був у торговельному центрі та купив: батькові – светр, матері – рукавички, братові – навушники, а сестрі – парфуми.

1. Що Тарас купив батькові?
2. Що він купив матері?
3. Що він подарує братові?
4. Що він подарує сестрі?

👉 **Запам'ятайте!** При відмінюванні іменників жіночого роду в давальному відмінку відбувається чергування приголосних:

г – з книга – книзі
к – ц студентка – студентці
х – с муха – мусі

❖ Вправа 198. Поставте іменники у форму давального відмінку.

👉 Зразок: дочка – дочці.

Ручка, сумка, думка, річка, казка, крапка, квітка, бібліотека, стрічка, аптека;
книга, нога, крига, Рига, вимога, туга;
муха, стріха, втіха.

❖ Вправа 199. Утворіть словосполучення за зразком.

👉 Зразок: писати – брат, сестра
писати **братові, сестрі**

1. Писати – друг, сусід, викладач; подруга, бабуся, дівчина.
2. Телефонувати – Іван, Тарас, Степан; Оксана, Марія, Олеся.
3. Розповідати – професор, декан, товариш; викладачка, вчителька, студентка.
4. Показувати – керівник, консультант, лікар; журналістка, дочка, онука.

❖ Вправа 200. Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, які стоять праворуч.

👉 Зразок: Кому ви подарували квіти?
Я подарував квіти **вчительці**.

- А.**
1. Кому студенти показують домашнє завдання? (викладач)
 2. Кому ви купили сувеніри? (друг)
 3. Кому ви часто пишете листи? (дідусь)
 4. Кому студенти відповідають на іспиті? (професор)
 5. Кому допомагають діти? (батько)
- Б.**
1. Кому ви показали нові фотографії? (мати)
 2. Кому він дав словник та підручник? (студентка)
 3. Кому зателефонував хворий? (медсестра)
 4. Кому батько купив годинник? (донька)
 5. Кому лікар дав добру пораду? (колега)

❖ Вправа 201. **Доповніть речення, використайте слова, які подані у дужках.**

📄 Зразок: Вчора я написав листа ... *подрузі*.

1. Продавець показав телевізор ... (покупець)
2. Поштар приніс ... бандероль. (сусід)
3. У листі брат порадив ... вступати до університету. (сестра)
4. Батько обіцяв ... купити велосипед. (дитина)
5. Хворий показав ... поранену руку. (лікар)
6. Вчора я подзвонив ... (журналіст)
7. Цю хустку я хочу подарувати ... (племінниця)
8. Я допомагаю ... вивчати українську мову. (товариш)

❖ Вправа 202. **Закінчіть речення. Використайте слова, подані праворуч.**

1. Я часто роблю подарунки ...
 2. Я купив квіти ... *подруга*
 3. Цей словник мені подарувала ...
 4. Вчора я зателефонував...
-
1. У мене є...
 2. Я часто розповідаю про своє життя ...
 3. Цей фільм мені порадив ... *брат*
 4. Я купив ... нові комп'ютерні ігри.

Давальний відмінок особових займенників

Він допоміг другові?
Так, він допоміг **йому**.

Називний відмінок	Давальний відмінок
Хто?	Кому?
я	мені
ти	тобі
він / воно	йому

вона	їй
ми	нам
ви	вам
вони	їм

❖ Вправа 203. **Замініть виділені слова займенниками.**

1. Петро знає, що сьогодні буде конференція? Ти сказав **Петрові** про це? 2. Ганна піде на збори? Ти телефонував **Ганні**? 3. Тарас та Олеся підуть на виставку? Ти купив **Тарасові** та **Олеся** квитки? 4. Батьки знають, що ти скоро приїдеш? Ти написав **батькам** про це? 5. Друзі знають, де ти мешкаєш? Ти повідомив **друзям** свою нову адресу?

❖ Вправа 204. **Використайте займенники у реченнях.**

📄 Зразок: **Іван** не зрозумів завдання.
Я хочу допомогти **йому**.

1. Це мій **сусід**. Я сказав ... «Доброго дня».
2. Це мої **друзі**. Я розповідаю ... про своє життя.
3. Моя **бабуся** живе в Чернівцях. Я часто пишу ... листи.
4. **Ми** вивчаємо українську мову. Викладач пояснює ... правило.
5. **Ви** були в нашому місті раніше? Я можу показати ... місто.
6. **Ти** не зрозумів правило? Я можу допомогти ...
7. **Я** маю багато друзів. Вони часто телефонують ...

❖ Вправа 205. **Доповніть речення особовими займенниками.**

1. Вітаю **вас**! Я дуже радий ... бачити. Я телефонував ... та хотів запросити ... у кафе. Моя дружина та я часто говоримо про ... 2. **Я** маю сестру. Вона любить Вона завжди допомагає Вона каже, що часто думає про ... 3. **Мій друг** живе у Львові. Коли я був у Львові, я часто бачив Зараз я пишу ... листи, іноді телефоную Я часто згадую про ... 4. Чому **ти** не був вчора на вечірці? Друзі питали про ... Вони передавали ... вітання. 5. **Його батьки** живуть в Одесі. Він ніколи не забуває про Він пише ...

листи. Він дуже любить 6. **Моя мати** ще молода. Я хочу розповісти вам про Вона дуже гарна, і я люблю фотографувати Я часто купую ... квіти. 7. **Ми** мешкаємо в Києві. Наші друзі думають про Вони допомагають ... вивчати українську мову. Вони часто запрошують ... до себе в гості.

Давальний відмінок прикметників та присвійних займенників в однині

Якому студентові ви допомагаєте в навчанні?
допомагаю у навчанні **одному канадському студентові**.
Якій студентці ви допомагаєте в навчанні?
допомагаю у навчанні **одній канадській студентці**

❖ Вправа 206. Дайте відповіді на запитання.

- А.** 1. Якому другові Андрій пише повідомлення (старий)?
2. Якому братові Сашко подарував книжку (молодший)?
3. Якому артистові журналісти побажали успіхів у творчості (відомий)?
4. Якому дідусеві лікар зробив операцію (хворий)?
5. Якому аспірантові ви зателефонували вчора (знайомий)?
Б. 1. Якій дівчині Олесь подарував квіти (гарна)?
2. Якій сестрі ви порадили більше читати (молодша)?
3. Якій матері він часто телефонує (старенька)?
4. Якій акторці глядачі довго аплодували (популярна)?
5. Якій дочці батько порадив відпочити (старша)?

❖ Вправа 207. Поставте запитання до виділених прикметників.

1. Лікар порадив **хворій** жінці відпочити в санаторії. 2. Студент показав свою дипломну роботу **науковому** керівникові. 3. Він розповів про нашу розмову **своєму найкращому** другові. 4. Я купив квиток у театр **знайомій** дівчині. 5. Оксана показала Київ **одному іноземному** студентові. 6. Сусід дав добру пораду **літній** жінці.

❖ Вправа 208. Доповніть речення. Використайте слова, які стоять у дужках.

1. Передай мої вітання ... (твій професор).
2. Я вже показував ці фотографії... (наша подруга).
3. Свого часу ця людина дуже допомогла ... (їхня родина).
4. Вчитель порадив ... більше займатися математикою. (його брат)
5. Передайте цей лист ... (її подруга).
6. Лікар рекомендував ці ліки ... (своя бабуся).
7. Він часто телефонує ... (наша мати).
8. Допоможіть, будь ласка, ... (мій син).

❖ Вправа 209. Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, які стоять праворуч.

1. Кого ви побачили в аудиторії?	<i>моя давня</i>
2. Кому ви дали свій словник?	<i>подруга</i>
3. Хто приїхав зі Львова?	
4. Хто сидить поруч з вами?	<i>цей</i>
5. Про кого ви розповіли чоловікові?	<i>симпатичний</i>
6. Кому ви порадили вивчити українську мову?	<i>студент</i>
7. Кого ви зустріли на стадіоні?	
8. Хто привітався з вами?	<i>його</i>
9. Кому ви пояснили, як проїхати у центр?	<i>старший</i>
10. Хто завжди пізно повертається додому?	<i>брат</i>
11. Кому часто телефонують друзі?	
12. Кого запросили на вечірку?	<i>наша молода</i>
13. Кому ви дали підручник?	<i>сусідка</i>

Давальний відмінок іменників у множині

Кому ви купили подарунки?
Я купив подарунки **батькам, братам та сестрам**.

Називний відмінок	Давальний відмінок	Закінчення
студенти	студентам	-ам
друзі	друзям	-ям-
студентки	студенткам	-ам
лекції	лекціям	-ям
озера	озерам	-ам
поля	полям	-ям

❖ Вправа 210. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Кому викладач рекомендує прочитати цей текст (студенти)?
 2. Кому ви надіслали вітальну листівку (друзі)? 3. Кому син пообіцяв краще навчатися (батьки)? 4. Кому ви радите показати мою роботу (спеціалісти)? 5. Кому гід запропонував оглянути музей (туристи)? 6. Кому ви подарували сувеніри з Канади (колеги)?

❖ Вправа 211. **Доповніть речення іменниками, поданими у дужках.**

1. Кожного дня я телефоную ... (батьки)
2. Я показала свої нові фотографії ... (подруги)
3. Мати розповідає казку ... (діти)
4. Кондуктор продає квитки ... (пасажери)
5. Музика заважає ... писати контрольну роботу. (учні)
6. Викладач пояснює ... правило. (студенти)
7. Олена купила подарунки ... (сестри)
8. Поштар приніс листи та газети ... (сусіди)

❖ Вправа 212. **Закінчіть речення. Використайте подані дієслова.**

Дієслова: подарувати, дати, прочитати, заважати, допомагати, розповідати, показати, зателефонувати.

1. Бабуся ... онукам українську казку.
2. Бібліотекарка ... студентам підручники.
3. Мати ... дітям нові іграшки на Різдво.
4. Лектор ... цікаву лекцію слухачам.
5. Не ... сусідові готуватися

до іспитів. 6. Мені треба ... батькам, тому що мене непокоїть їхнє здоров'я. 7. Продавець ... покупцям, як працює цей комп'ютер. 8. Діти ... матері готувати вечерю.

❖ Вправа 213. **Закінчіть речення. Використайте подані праворуч слова.**

Зразок: Батько подарував (що, кому)?
 м'яч, син Батько подарував м'яч синові.

1. Викладач прочитав ... лекція, студенти
2. Гід показує ... собор, туристи
3. Діти подарували ... посуд, мати
4. Син відіслав ... посилку, батьки
5. Ми надіслали ... привітання, друзі
6. Вчителька показала ... таблиця, учні

Давальний відмінок прикметників та присвійних займенників у множині

Яким туристам гід показує Володимирський собор?
 Гід показує Володимирський собор **іноземним туристам**.
Яким студентам ви купили квитки у театр?
 Купив квитки **нашим знайомим студентам**.

❖ Вправа 214. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Яким братам ви допомагаєте (молодші)? 2. Яким артистам ви подарували квіти (улюблені)? 3. Яким студентам викладач пояснює правило (нові)? 4. Яким друзям ви часто телефонуйте (близькі)? 5. Яким дівчатам посміхнувся хлопець (гарні)?

❖ Вправа 215. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, подані у дужках.**

1. Кому допомагає старший брат (свої молодші сестри)?
2. Кому вона часто телефонує (її близькі подруги)? 3. Кому вони

надіслали привітання (наші старі друзі)? 4. Кому письменник подарував свої книжки (його молоді читачі)? 5. Кому викладач порадив більше працювати (його ледачі студенти)? 6. Кому ви допомагаєте вивчати українську мову (мої знайомі учні). 7. Кому ви купили нові черевики (ваші маленькі діти).

Давальний відмінок із дієсловами подобатися – сподобатися

Мені подобається Михайлівський собор.
Мені подобаються стародавні вулиці Києва.

❖ Вправа 216. **Поставте іменники у форму множини.**

👉 Зразок: Мені подобається **ця вулиця**.
Мені подобаються **ці вулиці**.

1. Вам подобається цей підручник? 2. Мені подобається ця студентка. 3. Тобі подобається нова станція метро? 4. Їй подобається ця українська народна пісня. 5. Нам подобається наш викладач. 6. Йому подобається українська страва.

Нещодавно я **прочитала** цю книжку.
Мені дуже **сподобалася** ця книжка.

❖ Вправа 217. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Туристам сподобалась екскурсія? 2. Вам сподобався наш курс української мови? 3. Студентам сподобався їхній гуртожиток? 4. Батькам сподобалися ваші друзі? 5. Вашим друзям сподобалося свято на Майдані Незалежності? 6. Сестрі сподобалися подарунки?

❖ Вправа 218. **Утворіть речення за зразком. Використайте дієслово подобатися.**

👉 Зразок: Вчора ми ходили на свято Києва.
Нам (не) сподобалось це свято.

1. Минулого тижня ми були на екскурсії. ...
2. Вчора я дивився новий фільм. ...
3. Брат прочитав історичний роман. ...
4. Ми оглянули Володимирський собор. ...
5. Друзі подарували мені українські сувеніри. ...
6. У неділю ми познайомилися з новими сусідами. ...

❖ Вправа 219. **Доповніть речення словами, поданими у дужках.**

1. сподобалася екскурсія до Чернігова (канадські студенти).
2. дуже сподобалася опера «Наталка Полтавка» (я та моїбрати).
3. сподобалося наше село (ваші друзі)?
4. сподобалася лекція професора (усі студенти).
5. сподобалися відповіді студентів на іспиті (наші викладачі)?
6. сподобалася доповідь аспіранта на конференції (ваші колеги)?

Давальний відмінок при позначенні віку

Скільки **вам** років? Скільки років **вашій дружині**?
Мені 28 років, а **моїй дружині** 24 роки.

❖ Вправа 220. **Закінчіть речення. Використайте слова: рік, роки та років.**

1. Мені 30
2. Йому 20
3. Старшій сестрі 33
4. Молодшій сестрі 18
5. Моему батькові 52

6. Моїй матері 49
7. Цій студентці 19
8. Нашій бабусі 64
9. Молодшому братові 11
10. Старшому братові 15

❖ Вправа 221. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скільки вам років? 2. Скільки років вашому батьку?
3. Скільки років вашій матері? 4. Скільки років вашій сестрі?
5. Скільки років вашому брату? 6. Скільки років цьому хлопчикові? 7. Скільки років цій жінці? 7. Скільки років їхньому вчителю? 8. Скільки років її бабусі?

❖ Вправа 222. **Закінчіть речення за зразком.**

🖋 Зразок: Мені зараз 25 років.
Два роки тому мені було 23 роки.
За два роки мені буде 27 років.

1. Зараз Олесі 18 Два роки тому За два роки
2. Зараз моєму братові 23 Два роки тому За два роки
3. Зараз моїй дочці 3 Два роки тому За два роки
4. Зараз моєму дідусяві 71 Два роки тому За два роки

❖ Вправа 223. **Доповніть речення словами, які подані у дужках.**

1. ... 21 рік. (моя подруга)
2. ... 26 років. (цей аспірант)
3. ... 43 роки. (наш викладач)
4. ... 50 років. (моя мати)
5. ... 52 роки. (мій батько)
6. ... 79 років. (наша бабуся)

❖ Вправа 224. **Використайте займенники у реченнях.**

1. Мій друг навчається в університеті. ... 22 роки. 2. Моя подруга теж студентка. ... 21 рік. 3. Це мій старший брат. ... 25 років.

4. А це моя молодша сестра. ... 20 років. 5. Мої батьки ще молоді. Моя мама – вчителька. ... 45 років. Мій батько – лікар. ... 46 років.
6. Це ваш син? Скільки ... років? 7. Це ваша дочка? Скільки ... років?

Давальний відмінок у безособових реченнях

Їй треба купити новий зошит.
Мені цікаво вивчати українську мову.
Йому треба більше працювати.

❖ Вправа 225. **Допишіть речення. Поставте слова, подані у дужках, у правильну форму.**

🖋 Зразок: ... треба купити словник. (я)
Мені треба купити словник.

1. Можна ... взяти вашу ручку. (я)
2. ... треба краще підготуватися до іспиту. (ти)
3. ... важко вивчати математику. (ви)
4. ... необхідно взяти цей підручник в бібліотеці. (студенти)
5. ... цікаво оглядати старовинні пам'ятки. (туристи)
6. ... корисно займатися спортом. (подруга)
7. ... шкідливо палити. (всі люди)
8. ... приємно розмовляти з вами. (колеги)
9. ... не видно, що показує вчитель. (діти)
10. ... зручно сидіти у кріслі. (бабуся)
11. ... не зрозуміло, що питає поліцейський. (іноземець)

❖ Вправа 226. **Замініть особові конструкції безособовими.**

🖋 Зразок: Ви **можете** не робити цю вправу:
ви її вже зробили.
Вам можна не робити цю вправу:
ви її вже зробили.

1. Студенти можуть перепочити: зараз перерва. 2. Ти можеш не купувати цей підручник: я дам тобі свій. 3. Він може йти додому: лекція вже скінчилася. 4. Вона може піти з нами в кіно: її мати дозволила. 5. Ви можете займатися спортом: ви маєте міцне здоров'я. 6. Вони можуть починати роботу: керівник дав дозвіл.

❖ Вправа 227. **Дайте заперечні відповіді на запитання, використайте антоніми.**

👉 Зразок: Йій **важко** вивчати українську мову?
Ні, йій **легко** вивчати українську мову.

1. Вам **можна** займатися спортом? 2. Йому **цікаво** читати це оповідання? 3. Йій **неприємно** говорити про це? 4. Хлопчиків **можна** пити пиво? 5. Їм було **сумно** на вечірці? 6. Вам **холодно**? 7. Дітям **добре** зрозуміло? 8. Вам **погано**?

❖ Вправа 228. **Замініть слово повинен (повинна, повинні) словами треба або необхідно (потрібно).**

👉 Зразок: Я **повинен** закінчити цю роботу.
Мені необхідно закінчити цю роботу.

1. Вони повинні прийти на консультацію у п'ятницю. 2. Мій друг повинен закінчити дипломну роботу в травні. 3. Ця студентка повинна скласти всі іспити в січні. 4. Ви повинні виступити на конференції. 5. Хворий повинен лежати в ліжку. 6. Дівчина повинна повернутися додому о восьмій годині.

Сьогодні йому **треба**
Вчора йому **треба було** зустрітися з професором.
Завтра йому **треба буде**

❖ Вправа 229. **Поставте речення у форму минулого та майбутнього часу.**

1. Вам треба зробити це завдання.
2. Йій треба звернутися до лікаря.

3. Мені цікаво вивчати українську мову.
4. Йому не можна займатися спортом.
5. Нам приємно зустрітися з вами.
6. Тобі сумно розлучатися з друзями.
7. Вам необхідно вивчити це правило.
8. Їм можна вже йти додому.

👉 **Запам'ятайте!**

дивитися	<i>по телевізору</i>
показувати	
виступати	
слухати	<i>по радіо</i>
повідомляти	
передавати	
виступати	
дзвонити	<i>по телефону</i>
розмовляти	

❖ Вправа 230. **Доповніть речення словосполученнями: по радіо, по телевізору, по телефону.**

1. Ми дивилися цей фільм ...
2. Ми слухали чудовий концерт ...
3. Марічка часто розмовляє ...
4. Учора ... повідомили, що завтра очікується зниження температури повітря.
5. Сьогодні ... показували нову кінокомедію.
6. Не розмовляй так довго ..., це мене дратує!

❖ Вправа 231. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, які стоять праворуч.**

1. Хто написав ці вірші? *відомий український поет*
2. Кому студенти подарували квіти?
3. На кому була вишиванка?

4. Кому подобається її професія? *наша перша вчителька*
5. Кому вже 60 років?
6. Кому ви подарували квіти?
7. Хто вже не працює в школі?
8. Хто живе у гуртожитку на першому поверсі?
9. Кому допомагають українські друзі? *ці іноземні студенти*
10. Кому потрібно вивчати українську літературу?
11. На кому модний одяг?

РОДОВИЙ ВІДМІНОК

Іменники в родовому відмінку однини

Використання форми родового відмінку після слів **немає, не було, не буде**

Це моя сестра. У мене немає сестри. Я не маю сестри.
Тут Настя. Тут немає Насті.
Тут немає Насті.
Це його сім'я. У нього немає сім'ї. Він не має сім'ї.

❖ Вправа 232. Дайте відповіді на запитання за зразком.

👉 Зразок: У вас немає ручки? Ви не маєте ручки?
мене немає ручки. Я не маю ручки.

1. У вас немає книги? 2. Ви не маєте карти? 3. У вас немає сьогодні лекції? 4. На цій вулиці немає школи? 5. У вас немає солі?

❖ Вправа 233. Дайте відповіді за зразком.

👉 Зразок: У вас є дочка? Ви маєте дочку?
У мене немає дочки. Я не маю дочки.

1. У вас є бабуся? 2. Ви маєте сестру? 3. У нас є аудиторія? 4. Ви маєте валізу? 5. Тут є дошка? 6. Ви маєте ложку? 7. У вас є кава?

У нас є молоко. У нас немає молока.
Тут є море. Тут немає моря
У нього є завдання. У нього немає завдання.

❖ Вправа 234. Дайте негативну відповідь на запитання за зразком.

👉 Зразок: У вас є заняття?
У нас немає заняття.

1. Тут є вікно? 2. Там є море? 3. У словнику є слово? 4. У вас є м'ясо? 5. Тут є дзеркало? 6. Тут є ліжко?

❖ Вправа 235. Дайте негативну відповідь за зразком.

👉 Зразок: У нього є прізвище? Він має прізвище?
У нього немає прізвища. Він не має прізвища.

1. Сьогодні є на небі сонце? 2. Ви маєте питання? 3. Тут є море? 4. У вас є масло? 5. На цій сторінці є речення? 6. У вас є побажання?

У мене є брат. У мене немає брата. Я не маю брата.
У мене є олівець. У мене немає олівця. Я не маю олівця.

! Зверніть увагу

У суфіксі **-ець** завжди відбувається чергування **е/о**.

Наприклад: олівець – олівця, молодець – молодця, хлопець – хлопця, українець – українца, італієць – італійця, американець – американця тощо. Таке ж чергування можливе у словах **день/дня, тиждень/тижня, учень/учня** тощо.

👉 **Запам'ятайте!** Правила вживання закінчення **-а, -я** в іменниках чоловічого роду однини:

1. Назви істот: *кого? чий?* (Це син директора, товариша, героя)
2. Назви конкретних предметів: *чого?*
(У мене немає словника, олівця)
3. Терміни: *чого?* (Структура атома, форма квадрата)
4. Назви населених пунктів: *звідки?*
(Він приїхав із Яготина, Борисполя)

❖ Вправа 236. **А. Дайте негативні відповіді за зразком.**

 Зразок: У нього є зошит?
У нього немає зошита.

1. У нього є словник? 2. У вас є конверт? 3. У вас є стілець?
4. У вас є брат? У вас є підручник? 6. У студента є блокнот? 7. У хлопчика є м'яч? 8. У дівчинки є олівець? 9. У Джона є планшет?
10. У Наталки є комп'ютер?

Б. Змініть запитання та дайте відповіді за зразком.

 Зразок: Він має зошит?
Ні, він не має зошита.

❖ Вправа 237. **Дайте відповідь на запитання за зразком:**

 Зразок: У вас є мобільний телефон?
Ви маєте мобільний телефон?
У мене немає телефона. Я не маю телефона.

1. У вас є телевізор? 2. У вас є дідусь? 3. Ви маєте друга?
4. У вас є племінник? 5. У вашій кімнаті є диван? 6. Ви маєте комп'ютер? 7. Ви маєте телевізор? 8. У вас є автомобіль? 9. Ви маєте принтер?

У місті немає інституту.
Тут немає музею.

 Запам'ятайте! Правила вживання закінчення *-у, -ю* в іменниках чоловічого роду однини:

1. Явища природи: *чого?* немає морозу, дощу
2. Матеріал, речовина, маса: *чого?* немає рису, цукру
3. Географічні назви: *звідки?* Він з Криму, Китаю
4. Абстрактні поняття: *чого? яка?* період романтизму, класицизму
5. З прийменниками *біля, навпроти, ліворуч, праворуч* **чого?**
будинку, університету, музею, госпіталю.

! Зверніть увагу: на можливі чергування у словах з обома типами закінчень:

i/o: рік – року, ніс – носа, а також у словах *лід, кінь, бій, поріг, ріг, біль, бік*.

i/e: папір – паперу, камінь – каменя.

o/-: квиток – квитка, парубок – парубка, листок – листка.

❖ Вправа 238. **Дайте відповідь за зразком.**

 Зразок: У вас є цукор?
мене немає цукру.

1. У вас є урок? 2. Сьогодні є дощ? 3. Тут є вокзал? 4. У буфеті сік? 5. Сьогодні є концерт? 6. У гастрономі є рис? 7. На заправці є бензин?

❖ Вправа 239. **Дайте відповіді за зразком.**

 Зразок: Сьогодні є мороз?
Сьогодні немає морозу.

1. У вас є час? 2. У вас є взимку екзамен? 3. У вас влітку є залік? 4. Сьогодні є вітер? 5. На цій вулиці є музей? 6. У вас є чай? 7. У цьому мінімаркеті є рис? 8. На цьому ринку є одяг? 9. На цьому будинку будівельники вже звели дах?

❖ Вправа 240. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

📄 Зразок: У вас є час? Ви маєте час?
мене немає часу. Я не маю часу.

1. У вас є словник? 2. Ви маєте олівець? 3. У вас сьогодні є урок? 4. У них сьогодні є лекція? 5. Ви маєте ручку? 6. У вас є папка? 7. У вас є завдання? 8. Він має сестру? 9. У Сергія є брат? 10. Тут є цукор? 11. Сьогодні є дощ? 12. У Тетяни є хліб? 13. Там є будинок? 14. Сьогодні в нас є екскурсія в музей?

У вас був урок?	У нас не було	уроку
У вас було заняття?		заняття
У вас була лекція?		лекції

❖ Вправа 241. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

1. Вчора у вас був іспит? 2. Вчора у клубі був концерт? 3. Сьогодні вранці був урок фонетики? 4. Вчора у них був екзамен? 5. Вчора в університеті був вечір? 6. У вас вже була екскурсія? 7. Вчора ввечері був дощ? 8. Синоптики сказали, що в неділю буде сніг?

У вас буде урок?	У нас не буде	уроку
У вас буде лекція?		лекції
У вас буде заняття?		заняття

❖ Вправа 242. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

1. Сьогодні у вас буде урок української мови? 2. Завтра в них буде лекція з літератури? 3. Влітку у нас буде екзамен з історії? 4. У середу в нас буде заняття? 5. У суботу у клубі буде концерт? 6. У неділю в нас буде екскурсія?

❖ Вправа 243. **Дайте відповідь за зразком.**

📄 Зразок: Чому ви не малюєте?
Я не малюю, бо в мене немає олівця.
Я не малюю, бо не маю олівця.

1. Чому він не виконав домашнє завдання? 2. Чому ви не купили цей шарф? 3. Чому він не був учора в театрі? 4. Чому вона не була на святі в клубі? 5. Чому ви не прочитали цю статтю? 6. Чому ви не подивилися слова в словнику? 7. Чому ви не носите книги й зошити в портфелі? 8. Чому ці студенти зараз у ідальні, а не на уроці?

Лексика: підручник, квиток, час, словник, портфель, журнал, картка, урок.

Прикметники та займенники у родовому відмінку однини

У вас є цей довідник?	Ви маєте цей (такий) довідник?
У мене немає цього (такого) довідника.	Я не маю цього (такого) довідника.
У вас є це (таке) намисто?	Ви маєте це (таке) намисто?
У мене немає цього (такого) намиста.	Я не маю цього (такого) намиста.
У вас є ця (така) книга?	Ви маєте цю (таку) книгу?
У мене немає цієї (такої) книги.	Я не маю цієї (такої) книги.

❖ Вправа 244. **А. Дайте відповіді на запитання.**

1. У вас є цей журнал? 2. У вас є цей словник? 3. У них є цей текст? 4. У нього в зошиті є цей приклад? 5. У вас у словнику є це слово? 6. У бабусі є це намисто? 7. У Максима є такий диск? 8. У тебе є таке дзеркало? 9. У вашій книзі є це оповідання?

Б. Трансформуйте запитання за зразком.

📄 Зразок: У вас є цей підручник?
Ви маєте цей підручник?

❖ Вправа 245. **Дайте негативну відповідь.**

1. У вас є ця газета? 2. У нього у зошиті є ця вправа? 3. У неї є ця марка? 4. У них у кімнаті є ця картина? 5. У вас є ця фотографія? 6. У вашій бібліотеці є ця книга? 7. У нього є ця фарба? 8. У тебе є ця гумка? 9. У нього є ця лінійка?

❖ Вправа 246. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

1. У вашого друга є ноутбук? 2. У вашого викладача є ця книга? 3. У вашої сусідки є ця газета? 4. У твого друга є квиток у театр? 5. У цього студента є друг? 6. У цієї студентки є подруга? 7. У вашого брата є дочка? 8. У вашої сестри є син? 9. У вашої подруги є брат?

У кого є червоний олівець?
У цього студента є червоний олівець.

Хто має червоний олівець?
Цей студент має червоний олівець.

❖ Вправа 247. **Дайте відповіді, використовуючи слова, подані праворуч.**

1. У кого є новий підручник?	цей студент і ця студентка
2. У кого є українсько-англійський словник?	наш викладач
3. У кого є вчорашні газети?	мій сусід
4. У кого є квитки в театр?	Андрій і Ганна
5. У кого є машина?	мій друг
6. У кого є діти?	мій брат і моя сестра

❖ Вправа 248. **Дайте відповіді на запитання.**

1. У кого є сьогоднішня газета? 2. У кого є зайвий квиток у театр? 3. У кого є такий підручник? 4. У кого є жовтий маркер? 5. У кого чистий аркуш? 6. У кого є гроші? 7. У кого є телефон? 8. У кого є цукерки? 9. У кого є запальничка?

У вас є новий словник?
У мене немає нового словника.

Ви маєте новий словник?
Я не маю нового словника.

❖ Вправа 249. **Дайте відповіді за зразком.**

Зразок: А. У вас немає червоного олівця?
Так (ні), у мене немає червоного олівця.
Б. Ви не маєте червоного олівця?
Ні, я не маю червоного олівця.

А. 1. У вас немає чистого конверта? 2. У вас немає останнього журналу? 3. У вас немає спортивної сумки? 4. У вас немає зайвого квитка? 5. У вас немає молодшого брата? 6. У вас немає нового зошита?

Б. 1. Він не має свіжої газети? 2. Ви не маєте книжкової шафи в кімнаті? 3. Ти не маєш зайвої ручки? 4. Вона не має молодшої сестри?

❖ Вправа 250. **Дайте негативні відповіді.**

1. У вас є синій олівець? 2. Ви маєте вчорашню газету? 3. У вас є кредитна картка? 4. Ви маєте сьогодні вільний час? 5. У вашій кімнаті є книжкова шафа? 6. Ви маєте новий підручник? 7. У вашої викладачки є така книга? 8. У нього є зайвий квиток у театр? 9. Ваш друг має старшого брата? 10. У цієї дівчини є молодша сестра? 11. Вона має китайсько-український словник? 11. У вас є така картина?

Він зараз на вулиці?

Ні, його немає зараз на вулиці.

❖ Вправа 251. **Дайте негативні відповіді.**

1. Він зараз удома? 2. Вона в університеті? 3. Він зараз в аудиторії? 4. Вони в бібліотеці? 5. Вона зараз у їдальні? 6. Вони зараз у магазині? 7. Він зараз у лікарні? 8. Вона зараз у банку?

❖ Вправа 252. **Дайте негативні відповіді за зразком.**

Зразок: Андрій зараз в аудиторії?
Ні, його немає зараз в аудиторії.

А. 1. Павло зараз у гуртожитку? 2. Ганна зараз у театрі? 3. Лікар зараз у кабінеті? 4. Володимир у бібліотеці? 5. Ваша подруга на лекції? 6. Ваші батьки зараз вдома?

Б. 1. Марія була сьогодні на лекції? 2. Вчора ввечері Ганна була вдома? 3. Позавчора ваш друг був на стадіоні? 4. Друзі вже були на концерті? 5. Наталка вже була у лікарні? 6. Оксана була на консультації? 7. Марічка була на репетиції? 8. Вчора Степан був на факультеті? 9. Торік ваш друг був у селі?

❖ Вправа 253. **Доповніть речення за зразком.**

Зразок: Цей студент хворий, тому ... на заняттях.
Цей студент хворий, тому його немає (не було) на заняттях.

1. Зачекайте лікаря в коридорі, тому що ... 2. Зараз ... у Києві, вона поїхала відпочивати. 3. Вчора до мене приходили друзі, але ... вдома. 4. Сашко не купив вчора словник, тому що ... у магазині. 5. Наш викладач захворів, і сьогодні ... на уроці.

❖ Вправа 254. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Кого немає на уроці? (Оксана і Микола, вони)
2. Кого сьогодні не було на лекції з історії? (Андрій та Ганна)
3. Кого вчора не було в театрі? (мій друг)
4. Кого не було на вечірці? (нова студентка)
5. Кого не було на кафедрі? (один викладач)
6. Кого не було на екзамені? (хворий студент)

Іменники у родовому відмінку множини Негативні конструкції. Іменники чоловічого роду

Називний відмінок однини	Називний відмінок множини	Родовий відмінок множини
студент	студенти	студент <u>ів</u>
батько	батьки	батьк <u>ів</u>
ЦЕ олівець	ЦЕ олівці	НЕМАЄ олівц <u>ів</u>
стіл	столи	стол <u>ів</u>
музей	музеї	музе <u>їв</u>

Виняток: гість – гості – гостей.

❖ Вправа 255. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

1. У тебе є олівці? 2. Зараз в аудиторії є викладачі? 3. Тут є лікарі? 4. У неї є сини? 5. У нього є друзі? 6. У вас є зошити? 7. У кіоску є журнали? 8. У вас є підручники? 9. У них є квитки? 10. У тебе є словники?

❖ Вправа 256. **Поставте слова, що стоять у дужках, у правильну форму.**

1. У нього немає (брати). 2. В аудиторії немає (студенти). 3. Серед нас немає (герої). 4. У цьому місті немає (трамваї). 5. У неї немає (підручники). 6. Зараз у нас немає (гості). 7. У цій аудиторії немає ні (столи), ні (стільці).

Іменники жіночого роду в родовому відмінку множини

Називний відмінок однини	Називний відмінок множини	Родовий відмінок множини
аптека	аптеки	аптек
дочка	дочки	дочок
ЦЕ гора	ЦЕ гори	НЕМАЄ гір
аудиторія	аудиторії	аудиторій
дівчина	дівчата	дівчат
ніч	ночі	ночей

Виняток: мати – матері – матерів, дитина – діти – дітей, людина – люди – людей.

❖ Вправа 257. **Дайте негативну відповідь.**

1. У місті є бібліотеки? 2. На стіні висять картини? 3. На столі лежать книги? 4. У Білорусі є гори? 5. Тут є фабрики? 6. У цьому корпусі є аудиторії? 7. У підручнику є вправи? 8. Сьогодні у вас є лекції? 9. У цьому будинку є вільні квартири? 10. Ти співаєш пісні? 11. У сучасних квартирах є печі?

❖ Вправа 258. **Закінчіть речення, поставте слова у правильну форму.**

1. На цій вулиці немає (аптеки).
2. Тут немає (гори та річки).
3. Сьогодні у нас немає (консультації).
4. Там не було (дівчата).
5. На столі немає (виделки).
6. У нього немає (сестри).
7. У неї немає (дочки).
8. У шафі немає (тарілки, ложки).
9. Тут немає (шафи).
10. У цьому селі немає (перукарні).
11. У цьому місті немає (академії).

**Іменники середнього роду
в родовому відмінку множини**

Називний відмінок однини	Називний відмінок множини	Родовий відмінок множини
дерево	дерева	дерев
слово	слова	слів
ЦЕ ліжко	ЦЕ ліжка	НЕМАЄ ліжок
завдання	завдання	завдань
ім'я	імена	імен

Виняток: поле – поля – полів, море – моря – морів, око – очі – очей.

❖ Вправа 259. **Дайте негативну відповідь.**

1. У цій кімнаті є вікна? 2. У вас є питання? 3. Тут є села? 4. На цій карті є моря? 5. На цій сторінці є речення? 6. У цьому тексті є прислів'я? 7. У холодильнику є яйця? 8. У цій місцевості є озера?

❖ Вправа 260. **Доповніть речення, використайте слова, подані у дужках.**

1. Тут немає (ліжка).
2. У мене не має (слова).
3. У цьому підручнику немає (завдання).
4. У цій місцевості немає (озера).
5. У пустелі немає (дерева).
6. У нього немає (пальта).
7. У цьому словнику немає (прислів'я).
8. У цій країні немає (моря).

Кількісно-іменникові конструкції

багато мало чимало трохи трошки декілька скільки п'ять, шість і т. д. 20, 30, 40 ...	+ родовий відмінок множини	студентів музеїв кімнат аудиторій міст вікон
--	-------------------------------	---

❖ Вправа 261. **Дайте відповіді, використовуючи числівники, подані у дужках.**

1. Скільки (будинок) на вашій вулиці? (6)
2. Скільки (студент) у вашій групі? (15)
3. Скільки (друг) у нього у Києві? (5)
4. Скільки (викладач і викладачка) на цій кафедрі? (35)
5. Скільки (лікар) у цій поліклініці? (10)
6. Скільки (стіл) у цьому класі? (5)
7. Скільки (стілець) у цій кімнаті? (8)
8. Скільки (аудиторія) на цьому поверсі? (12)
9. Скільки (речення) у цьому тексті? (13)
10. Скільки (книга) ви прочитали у цьому місяці? (7)
11. Скільки (слово) у цьому реченні? (20)
12. Скільки (літера) у цьому слові? (8)
13. Скільки (запитання) у цій вправі? (10)

❖ Вправа 262. **Дайте відповіді на запитання.**

Зразок: У вас три зошити?
Ні, у мене 5 зошитів.

1. У цій аудиторії чотири вікна? (6)
2. У вашій сім'ї чотири особи? (7)
3. У вашій групі п'ять дівчат? (9)

4. Ви купили три ручки ? (5)
5. Ви зробили в диктанті дві помилки? (5)
6. Ви будете складати два іспити? (6)
7. У вашому університеті три факультети? (17)

❖ Вправа 263. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скільки університетів у вашому місті? 2. Скільки факультетів у вашому університеті? 3. Скільки груп на вашій кафедрі? 4. Скільки студентів у вашій групі? 5. Скільки дівчат у вашій групі? 6. Скільки лекцій ви маєте щодня? 7. Скільки у вас буде іспитів влітку? 8. Скільки викладачів працює у вашій групі?

❖ Вправа 264. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скільки годин ви працюєте щодня? (7) 2. Скільки годин ви спите? (8) 3. Скільки днів ви були в Одесі? (12) 4. Скільки місяців ваш друг вивчав українську мову? (8) 5. Скільки років ви жили у Франції? (2) 6. Скільки років ваша подруга живе в Україні? (3) 7. Скільки днів був відсутнім цей студент? (9) 8. Скільки днів ви читали цю книгу? (3) 9. Скільки хвилин ви говорили по телефону? (10) 10. Скільки хвилин ви чекали викладача? (5)

❖ Вправа 265. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скільки коштує ця книга? (100 грн.) 2. Скільки коштує пачка молока? (28,50 грн.). 3. Скільки коштує цукор? (15,85 грн.) 4. Скільки коштує коробка цукерок? (85 грн.)

❖ Вправа 266. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Як довго ви працюєте кожного дня? (6, година)
2. Як довго ви готуєте домашнє завдання? (3, година)
3. Як довго ви читали цю книгу? (5, день)
4. Як довго ви відпочивали в Єгипті? (10, день)
5. Скільки днів він перебував у Львові? (2, тиждень)
6. Як довго хворів ваш друг? (3, тиждень)
7. Як довго ви вивчаєте українську мову? (6, місяць)

8. Як довго ви будете відпочивати влітку? (2, місяць)
9. Як довго ваша родина живе у цьому місті? (20, рік)
10. Як довго ви вчитеся в університеті? (3, рік)
11. Скільки осіб сидить у кімнаті?
12. Скільки глядачів було вчора на концерті?

❖ Вправа 267. **Доповніть речення словами, поданими у дужках.**

1. Скільки осіб ... на нашому факультеті? (вчитися)
2. Скільки студентів ... вчора на зустрічі? (бути)
3. Скільки викладачів ... в нашому університеті? (працювати)
4. Скільки осіб ... завтра на екскурсію? (поїхати)
5. Скільки осіб ... у цій аудиторії? (сидіти)
6. Скільки студентів ... в нашій бібліотеці? (займатися)
7. Скільки книг ... на столі? (лежати)
8. Скільки стільців ... у кімнаті? (стояти)
9. Скільки картин ... раніше у цьому залі? (висіти)

❖ Вправа 268. **Доповніть речення словами, які стоять у дужках.**

1. У нашому місті багато ... (сади і парки). 2. На вулицях міста багато ... (машини, автобуси, трамваї). 3. У поліклініці працює шістдесят ... (лікарі та сестри). 4. На зборах було багато (студенти та студентки). 5. Цього місяця Павло отримав декілька (листи, листівки, посилки, перекази). 6. Михайло взяв у бібліотеці декілька ... (підручники, книги, журнали). 7. Я купив у кіоску кілька ... (зошити та блокноти).

❖ Вправа 269. **Закінчіть речення, використовуючи подані слова.**

1. У мене багато ... *брати, сестри, товариші, друзі та подруги*
2. Друзі подарували мені кілька ... *книги, картини, чашки, ручки*
3. У цьому місті раніше було мало ... *парки, театри, магазини, школи*
5. У нашому університеті багато ... *зали, кімнати, кабінети, лабораторії, аудиторії*

6. На цій вулиці мало ... *трамвайі, тролейбуси, автобуси, машини*
8. Кожного ранку поштар приносить у наш будинок декілька *газети, журнали, листи, квітанція*

❖ Вправа 270. **Доповніть речення словами, поданими праворуч.**

1. У магазині я купив трохи ... *м'ясо, риба, хліб*
2. У цьому пакеті вже мало ... *молоко*
3. На тарілці лишилося трохи ... *масло, ковбаса*
4. У нашій країні багато ... *залізо та вугілля*
5. У морській воді багато ... *сіль*.
6. У цьому районі геологи знайшли багато... *золото та нафта*.

❖ Вправа 271. **Поставте слова, подані у дужках, у правильну форму.**

1. У нашій країні багато (місто).
2. У цьому районі мало (вода).
3. Цього року я подивився багато (фільм).
4. Під час канікул я прочитав чимало (книжка).
5. На виставці мені сподобалося декілька (картини).
6. Скільки (кілометр) туристи пройшли пішки.
7. Цього року тут було мало (сніг).
8. На уроці ми розв'язали декілька (задач).
9. Скільки (речення) ти написав удома?
10. Зараз у мене мало (гроші).
11. Я купив у магазині трохи (хліб, цукор, м'ясо, масло, фрукт).

Форми родового відмінка з прийменниками

Я йду до друга.
Влітку Борис їздив до батьків.

❖ Вправа 272. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ви йдете до лікаря?
2. Ви йдете до хворого товариша?
3. Дівчата підуть завтра до перукаря?
4. Ви підете ввечері до свого друга?
5. Ви поїдете до батьків?
6. Студенти ходили до професора?

❖ Вправа 273. **Слова у дужках поставте у потрібну форму.**

1. Сьогодні мені треба піти (знайомий лікар).
2. Влітку я поїду (батько й мати).
3. Школярі ходили в гості (їхній однокласник).
4. Кожного дня ми ходимо в лікарню (хворий товариш).
5. На канікулах Павло поїде (свій давній друг).
6. Ганна поїде (її найкраща подруга).

❖ Вправа 274. **Доповніть речення словами, поданими праворуч.**

1. Я йду ... *кабінет, директор*
2. Вчора Ігор ходив ... *гуртожиток, його друг*
3. Завтра я піду ... *поліклініка, лікар*
4. Влітку студенти їздили ... *батьківщина, їхні батьки*
5. Після занять ми ходили ... *лабораторія, наш професор*
6. Після іспитів вона поїде ... *Львів, її мати*
7. Кожної неділі він їздить ... *село, його сестра*
8. У суботу я їздив ... *медичний інститут, знайомі студенти*

До кого ви ходили вчора?

Вчора ми ходили до нашого викладача.

❖ Вправа 275. **Дайте відповіді на запитання.**

1. До кого ви йдете зараз?
2. До кого йде ця дівчина?
3. До кого вони ходили вчора?
4. До кого ви йдете ввечері?
5. До кого ви поїдете у суботу?
6. До кого ви поїдете влітку?
7. До кого Ганна поїде восени?
8. До кого Наталка хоче поїхати взимку?
9. До кого Оксана рекомендує вам звернутися по допомогу?
10. До кого приходив батько?
11. До кого приїхали вчора гості?

❖ Вправа 276. **Доповніть речення відповідними особовими займенниками.**

- Зразок: Тут живе мій друг. Я йду ...
Тут живе мій друг. Я йду до нього.

1. Це **наша студентка Марія**. ... приїхав її брат.
2. Я йду **до викладача**. Я обіцяв прийти ... о 3 годині.
3. Одна наша **студентка** лежить у лікарні. Ми часто ходимо ...
4. **Друзі** запросили мене в гості. Я поїду ... у суботу ввечері.
5. **Ми** запросили нашого викладача. Завтра він прийде ...
6. **Лікар сказав**, щоб я прийшов ... в понеділок.
7. **Ви** можете перекласти мені статтю? Тоді я прийду ... після роботи.
8. Вчора **в мене** були гості. Вони приїхали ... о шостій годині.

❖ Вправа 277. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Я був у **поліклініці**. Я ходив у **поліклініку**. Я ходив **до лікаря**.
2. Ми їздили у **село**. Ми були **в селі**. Ми їздили **до батьків**.
3. Студенти йдуть **до професора**. Студенти йдуть у **лабораторію**. Студенти працюють у **лабораторії**.
4. Наш викладач навчався в **Київському національному університеті**. Влітку він поїде на конференцію у **Варшавський університет**. Він поїде **до своїх друзів**.

❖ Вправа 278. **Замість крапок поставте дієслова підійти або під'їхати.**

1. Студенти ... до дошки.
2. Дівчина ... до вікна.
3. Авто ... до будинку.
4. Ми ... до автобусної зупинки.
5. Таксі ... до вокзалу.
6. Чоловік ... до поліцейського.
7. Велосипедисти ... до магазину.
8. Марафонець ... до фінішу.

❖ Вправа 279. **Слова у дужках поставте у потрібну форму.**

1. Я підійшов (незнайомий чоловік) і запитав, де станція метро.
2. (Ми) підійшла дівчина й запитала, де розташована бібліотека.
3. Ми підійшли (кіоск) і купили газети і журнали.
4. Я підійшов (двері) і став шукати В/в кишені ключ.
5. Викладач підійшов (дошка) та почав писати.
6. Я телефонував вам, але ніхто не підійшов (телефон).
7. Надвечір туристи підійшли (маленьке село).

❖ Вправа 280. **Доповніть речення словами, поданими праворуч.**

1. Вчора батько ходив... *лікар*
Батько розповів ... про свою хворобу.
2. Я хочу показати свої малюнки ... *відомий художник*
Завтра я піду ...
3. Павло підійшов ... *знайома дівчина*
Він купив квитки у театр собі та ...
4. Я написав ..., що скоро у нас будуть канікули. *батьки*
Я думаю, що влітку я поїду ...
5. У неділю ми поїдемо *наші друзі*
Ми вже телефонували ... і попередили їх.

**Який підручник нам треба купити?
Вам треба купити підручник з історії.**

❖ Вправа 281. **Дайте відповіді, використовуючи слова у дужках.**

1. Який іспит ви будете складати завтра? (історія)
2. Яку лекцію ви слухали вчора? (хімія)
3. Який підручник вам треба купити? (біологія)
4. Який зошит ви загубили? (фізика)
5. Яку книгу вам треба взяти у бібліотеці? (математика)
6. Яку контрольну роботу ви писали сьогодні? (українська мова)
7. Яка консультація буде завтра? (література)

**Прикметники та присвійні займенники
у родовому відмінку множини**

У цьому місті багато

нових будинків.
затишних кафе.
широких вулиць.

❖ Вправа 282. **Дайте відповіді на запитання.**

1. На вашій вулиці багато високих будинків?
2. На цьому поверсі багато маленьких аудиторій?
3. У вашій бібліотеці бага-

то українських книжок? 4. Ви дивилися багато французьких фільмів? 5. У вас багато знайомих студентів в університеті? 6. У вашого друга багато старих монет?

❖ Вправа 283. **Відкрийте дужки. Дайте відповіді на запитання використовуючи слова багато, мало, декілька.**

1. Скільки (американські книжки) у вашій бібліотеці? 2. Скільки (іноземні мови) ви знаєте? 3. Скільки (молоді викладачі) працює в нашому університеті? 4. Скільки (середні школи, дитячі садки, лікарні) у вашому місті? 5. Скільки (багатоповерхові будинки) на вашій вулиці? 6. Скільки (українські пісні) ви знаєте?

Сьогодні в кіоску **були** свіжі квіти.
Сьогодні в кіоску **не було** свіжих квітів.
Завтра в кіоску **будуть** свіжі квіти.
Завтра в кіоску **не буде** свіжих квітів

❖ Вправа 284. **Дайте негативну відповідь на запитання.**

1. У вас є свіжі газети? 2. У вас є чисті зошити? 3. У кіоску були сьогодні англомовні газети? 4. У цьому підручнику є складні вправи? 5. У залі є вільні місця? 6. На виставці були нові картини? 7. На цій площі є великі дерева? 8. У цьому районі є багатоповерхові будинки? 9. У цьому місті є історичні пам'ятки?

❖ Вправа 285. **Доповніть речення за зразком.**

 Зразок: У вас є зайві квитки в театр, а у нас немає зайвих квитків в театр.

1. У Павла є добрі друзі в нашому університеті, а у Віктора ...
2. У Ніни є старі приятелі у Львові, а у Ліди ...
3. У мене є старші брати, а у нього ...
4. У вас будуть завтра важливі іспити, а у нас ...
5. У них були вчора цікаві заняття, а у вас ...
6. У кіоску є ці журнали, а в магазині ...
7. У магазині є українсько-німецькі словники, а на ринку ...
8. На цій вулиці є великі магазини, а на площі ...

❖ Вправа 286. **Дайте негативні відповіді.**

1. У вас є ручка? 2. У нього є зошит? 3. У вас був вчора урок історії? 4. У цій аудиторії була лекція з фізики? 5. У цьому будинку є спортивна зала? 6. У бібліотеці є українські книжки? 7. У вас був сьогодні урок математики? 8. У нього був вільний час ввечері? 9. У них були вчора лекції? 10. У нашій бібліотеці є англійські словники? 11. У вас є знайомі студенти в цьому університеті? 12. У них є друзі в Одесі? 13. У нього є молодші брати і сестри? 14. У нього є батьки? 15. У вас є іспит із літератури?

Родовий відмінок у значенні приналежності

Чий це плащ?
Це плащ **нашого** викладача.
Чия ручка лежить на столі?
На столі лежить ручка **нашої** студентки Ганни.

❖ Вправа 287. **Дайте відповіді, використовуючи слова у дужках.**

1. Чий це стіл? (мій брат) 2. Чия це кімната? (її подруга) 3. Чий це журнал? (викладач) 4. Чий це зошит? (ця студентка) 5. Чий це книги? (Ганна) 6. Чия машина стоїть біля будинку? (Сашко) 7. Чий брат працює у книгарні? (Галина) 8. Чия сестра вчиться в університеті? (Борис) 9. Чий батьки живуть у Парижі? (Венсан) 10. Чий друг вчиться у Львові? (моя сестра)

❖ Вправа 288. **Дайте відповіді, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Чий це зошит? (мій сусід) 2. Чия це кімната? (мій старший брат) 3. Чий це пальто? (одна наша студентка) 4. Чия це машина? (наш новий лікар) 5. Чий це книжки? (моя старша сестра) 6. Чий це кабінет? (наш професор) 7. Чий це словник? (мій друг Максим) 8. Чий це фотографії? (мій молодший брат)

❖ Вправа 289. **Дайте негативні відповіді, використовуючи слова, які стоять праворуч:**

🗍 Зразок: Це ваші речі? інші студенти
Ні, це не мої речі, це речі інших студентів.

1. Це ваша кімната? мої молодші брати
2. Це ваші журнали? мої сусіди
3. Це ваші речі? твої друзі
4. Це ваші книги? наші викладачі
5. Це ваші зошити? ті студенти
6. Це ваші пальта? наші гості

❖ Вправа 290. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Чия папка лежить на столі? (наш викладач) 2. Чий підручник лежить на парті? (наш студент Павло) 3. Чиї зошити лежать у шухляді? (наші студенти і наша викладачка) 4. Чий брат хоче поїхати в Чернігів? (мій найкращий друг) 5. Чиї батьки живуть в Одесі? (наші студенти Антон і Олег) 6. Чия машина стоїть на вулиці? (наш ректор) 7. Чию книгу ви знайшли у коридорі? (одна наша студентка) 8. Чиї пісні ви слухали вчора по радіо? (молоді українські композитори) 9. Чию статтю ми читали вчора? (відомий німецький письменник) 10. Чиї фотографії стоять на вашому столі? (мої брати та сестри, мої батьки)

Вправа 291. Утворіть речення за зразком.

🗍 Зразок: Токіо – столиця Японії.

1. Париж – Франція. 2. Варшава – Польща. 3. Осло – Норвегія. 4. Тегеран – Іран. 5. Прага – Чехія. 6. Київ – Україна. 7. Делі – Індія. 8. Нікосія – Кіпр. 9. Афіни – Греція. 10. Відень – Австрія. 11. Рим – Італія. 12. Лондон – Англія. 13. Вашингтон – Сполучені Штати Америки. 14. Анкара – Туреччина.

❖ Вправа 292. **Доповніть речення, використовуючи слова, подані праворуч.**

А. 1. Ви пам'ятаєте прізвище ... *ця студентка, цей студент, цей письменник, ця артистка.*

2. Ви пам'ятаєте назву ... *цей журнал, ця газета, ця книга, цей фільм.*

3. Ви бачили нову будівлю... *університет, музей, бібліотека, гуртожиток.*

4. Ви були сьогодні на уроці ... *математика, фізика, історія, література, географія.*

Б. 1. Ви уважно слухали ... *лекцію наш професор, пояснення, наша викладачка, відповіді наші студенти.*

2. Мені подобаються ... *пісні цей композитор, картини, цей молодий художник, романи цей відомий письменник, вірші цей український поет.*

❖ Вправа 293. **Доповніть речення, використовуючи слова, подані праворуч.**

1. ЦУМ розташований у центрі ... *місто*

2. Влітку ми відпочивали на березі ... *море*

3. Гості оглянули лабораторії ... *університет*

4. Мене оперував головний лікар ... *шпиталь*

5. У нашому місті виступали артисти ... *канадський цирк*

6. Я люблю музику ... *цей композитор*

7. Космонавтів зустрів президент ... *країна*

8. Викладач показав нам фото ... *його колишні студенти*

❖ Вправа 294. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова у дужках.**

🗍 Зразок: Які студенти були на екскурсії? (перший курс)
На екскурсії були студенти першого курсу.

1. Які оповідання ви читали на заняттях? (українські письменники) 2. Які студенти організували цей вечір? (наш університет) 3. На якій виставці ви були вчора? (молоді французькі художники) 4. На якому концерті ви були в суботу? (симфонічний оркестр) 5. Які студенти їздили в Луцьк? (старші курси) 6. Яку виставку ви відвідали вчора? (сучасне мистецтво) 7. Про яку

статтю ви говорите? (відомий професор) 8. Які вірші ви читаєте? (арабські поети)

Родовий відмінок у назвах дат

Яке сьогодні число?

Сьогодні **перше липня** тисяча дев'ятсот
дев'яносто дев'ятого року

❖ Вправа 295. **Назвіть дати.**

1.10.1930 р., 30.07.1961 р., 28.02.2019 р., 12.05.2000 р.,
24.09.1994 р., 19.06.2014., 9.12.2001 р., 1.03.1972 р., 14.04.2010 р.,
6.08.2015 р.

Коли він народився?

Він народився **двадцятого січня** тисяча
дев'ятсот дев'яносто п'ятого року

Коли це сталося?

Це сталося **другого березня** дві тисячі **восьмого року**

❖ Вправа 296. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Коли відкрили першу лінію метро у Києві? (1961 р.) 2. Коли закінчилася Друга світова війна (2, вересень, 1945 р.) 3. Коли відбувся перший політ людини в космос? (12, квітень, 1961 р.) 4. Коли народився Тарас Шевченко? (9, березень, 1814 р.). 5. Коли Україна стала незалежною державою? (24, серпень, 1991 р.).

❖ Вправа 297. **Розкажіть про себе, даючи відповіді на запитання.**

1. Коли ви народилися? 2. Коли ви вступили до школи та коли закінчили її? 3. Коли ви вступили до університету? 4. Коли ви розпочали працювати? 5. Коли ви почали вивчати українську мову?

Використання родового відмінка з прийменниками

Мій друг був у Львові.

Нещодавно він повернувся зі Львова.

Звідки він повернувся?

Вчора ми були **на** концерті.

Ми повернулися з концерту пізно ввечері.

Звідки ви повернулися пізно ввечері?

❖ Вправа 298. **Доповніть речення словами, поданими у дужках.**

1. Ми повертаємося (стадіон).
2. Діти йдуть додому (школа).
3. Вчора ми пізно повернулися (концерт).
4. Студенти йдуть (університет).
5. Викладачка вийшла (аудиторія).
6. Вони щойно прийшли (буфет).
7. Ми отримуємо листи (Канада, Бостон, Ужгород).
8. Ці студенти приїхали (Індія, Іран, Австрія, Німеччина).

❖ Вправа 299. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Студенти були **на екскурсії**. Звідки вони прийшли?
2. Мій брат вчиться **в школі**. Звідки він повернеться о 15 годині?
3. Вчора наші студенти були **на зустрічі** з ректором. Звідки вони прийшли?
4. Мій друг був у **поліклініці**. Звідки він прийшов?
5. Влітку студенти працювали **в селі**. Звідки вони приїхали у серпні?
6. Брат Жана живе **в Іспанії**. Звідки Жан отримує листи?
7. Раніше Мей жила **в Кореї**. Звідки приїхала Мей?

❖ Вправа 300. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, які стоять праворуч.**

1. Де Павло був учора ?
Куди він ходив?
Звідки він прийшов?

клуб, вечірка

2. Куди студенти ходили вранці? *медичний університет, лекція*
Де вони були?
Звідки вони йдуть зараз?
3. Куди ходила вчора ваша група? *екскурсія, Софійський собор*
Де ви були вчора?
Звідки ви повернулися?
4. Куди Ганна і Борис їздили? *сусіднє місто*
Де вони були вчора?
Звідки вони приїхали пізно ввечері?
5. Куди студенти їздили минулого року? *Карпати, практика*
Де вони були?
Звідки вони приїхали в липні?
6. Куди ходив Михайло? *Оперний театр, новий балет*
Де він був?
Звідки він іде? *Історична бібліотека*
7. Куди ви йдете?
Звідки ви йдете?
Де ви були? *Чорне море*
8. Куди ви їздили минулого року?
Звідки ви приїхали?
Де ви відпочиваєте влітку?
9. Куди поїдете ваш друг влітку? *Шотландія, маленьке село*
Де жив раніше ваш друг?
Звідки він отримує листи?

❖ Вправа 301. **Доповніть речення, використовуючи виділені слова.**

📄 Зразок: Лист лежав у книзі. Я взяв лист із книги.

1. Зошит лежить у моїй папці. Візьми зошит ... 2. Чисті ножі і виделки лежать на столі. Прибери їх ... 3. Фотографія лежала у цій книзі. Вона випала ... 4. Ці стільці стояли в сусідній аудиторії. Студенти принесли їх ... 5. Ноутбук стояв у лабораторії. Студент приніс його ... 6. Мій плащ висів у шафі. Я взяв свій

плащ ... 7. Таблиці висіли на стіні. Викладач зняв таблиці ... 8. Сергій сидів на дивані. Він встав ... 9. Ця книга стоїть на полиці. Візьми книгу ... 10. На столі лежав журнал. Хто взяв журнал...? 11. У конверті лежали квитанції. Хто взяв квитанції ...? 12. У тексті було декілька незнайомих слів. Я виписав ... усі незнайомі слова.

❖ Вправа 302. **Доповніть речення словами, які стоять праворуч.**

1. Я поклав лист ... конверт Лист лежав ...
2. Я взяв лист ...
3. Я поклав гроші ... кишеня Гроші лежали ...
4. Я взяв гроші ...
5. Я кладу зошити й книги ... портфель Зошити і книги лежать ...
6. Я дістав зошити й книги...
7. Студент повісив карту ... дошка Карта висить ...
8. Студент зняв карту...
9. Ми вішаємо одяг ... шафа
10. Одяг висить ...
11. Ми беремо одяг ...
12. Я поставив лампу стіл Лампа стоїть ...
13. Я прибрав лампу ...

Від кого ви отримали листа?

Я отримав листа від свого друга.

❖ Вправа 303. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова у дужках.**

1. Від кого ви отримуєте листи? (батьки, старший брат)
2. Від кого ви отримали сьогодні повідомлення? (мій давній друг)
3. Від кого ви дізналися про екскурсію? (один студент)
4. Від кого ви почули цю новину? (мій сусід)
5. Від кого ви давно не отримували дзвінків? (моя старша сестра)
6. Від кого ви дізналися про виставу? (одна актриса)
7. Від кого ви отримали грошовий переказ? (своя подруга)

Звідки ви отримали повідомлення вчора?

Учора я отримав повідомлення з **Лондона від свого партнера**.

❖ Вправа 304. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, що стоять праворуч.**

1. Звідки ви отримали бандероль? *дім, мої батьки*
2. Звідки ви отримуєте електронні листи? *Канада, моя старша сестра*
3. Звідки отримує листи ваш друг? *Австрія, батьки, Польща, молодший брат*
4. Звідки приїхала ваша сестра? *Лондон, її подруга*
5. Звідки ви йдете? *гуртожиток, знайомий студент*
6. Звідки він повернувся у серпні? *рідне село, його батьки*
7. Звідки ви отримали грошовий переказ? *Рим, мої друзі*

У кого ви були вчора?

Вчора я був у **своєї подруги**.

❖ Вправа 305. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова у дужках.**

1. У кого ви були у суботу? *(мій давній друг)*
2. У кого були ваші товариші? *(наш професор)*
3. У кого була ваша сестра вчора? *(її подруга)*
4. У кого ви були у неділю? *(мій старший брат)*
5. У кого ви взяли цю книгу? *(наш викладач)*
6. У кого ви взяли цей словник? *(мій товариш)*

❖ Вправа 306. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Павло був у **Лондоні**? Павло був у **друга**. 2. Сьогодні я був у **поліклініці**. Сьогодні я був у **лікаря**. 3. Влітку ми жили у **батьків**. Влітку ми жили **в селі**. 4. Мій брат був у **школі**. Мій брат був у **нашого старого вчителя**. 5. Учора мій товариш працював

у **лабораторії**. Він взяв завдання в **лаборанта**. 6. Учора студенти були у **свого професора**.

далеко від недалеко від неподалік від напроти біля	чого?	міста центру університету пам'ятника будинку
--	-------	--

❖ Вправа 307. **Доповніть речення словами, які стоять у дужках.**

1. Наш дім знаходиться недалеко ... (центр міста).
2. Я живу напроти ... (залізничний вокзал).
3. Мій товариш живе неподалік ... (наш університет).
4. Станція метро знаходиться біля ... (Історичний музей).
5. Мої друзі живуть навпроти ... (міський парк).
6. Моє рідне місто розташоване недалеко ... (Житомир).
7. Я буду чекати вас біля ... (ваш будинок).
8. Влітку ми жили недалеко ... (Чорне море).

від чого? до чого?

❖ Вправа 308. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Скільки кілометрів від Києва до Одеси?
2. Скільки кілометрів від Києва до Відня?
3. Скільки кілометрів від Парижа до Рима?
4. Скільки годин їде поїзд від Києва до Полтави?
5. Скільки годин летить літак від Києва до Нью-Йорку?
6. Як довго ви добираетесь від дому до університету?
7. Скільки хвилин ви йдете від станції метро до університету?
8. Скільки часу треба, щоб дійти від університету до Майдану Незалежності?

Вчора він був в університеті з **десятою години ранку**
до третьої години дня.

❖ Вправа 309. **Вставте слова, подані у дужках.**

1. Влітку ми будемо відпочивати з ... до ... (липень, вересень)
2. Навчальний рік триває з ... до ... (вересень, червень)
3. Сьогодні з ... до ... я був в університеті. (ранок, вечір)
4. Щодня ми працюємо з ... до ... (9, година, ранок, 3 година, день)
5. Книгарні працюють з ... до ... (11, година, 8, година, вечір)
6. Після заняття, з ... до ... я обідаю і відпочиваю. (3, година, 5, година)
7. Щонеділі з ... до ... ми граємо у теніс. (4, година, 6, година)

до чого? після чого?

❖ Вправа 310. **Переробіть речення, замінивши виділені прийменники на антонімічні.**

1. Студент прийшов **після** дзвінка. 2. Цю школу побудували **після** війни. 3. Батько читає газети **до** роботи. 4. Я не бачив його **до** іспиту. 5. Я не повинен пити ліки **після** обіду. 6. Ми зустрінемося **до** заняття?

❖ Вправа 311. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Коли ви прокидаєтеся? 2. Що ви робите до сніданку? 3. Коли ви виходите з дому? 4. Як ви дістаєтеся до університету? 5. Де ви зазвичай снідаєте? 6. Коли ви приходите в університет? 7. Коли у вас починаються заняття? 7. З котрої години і до котрої ви маєте заняття в університеті? 8. Коли у вас закінчуються заняття? 9. Що ви робите після лекцій? 10. Куди ви йдете після заняття? 11. Що ви робите після обіду? 12. Скільки часу ви готуєте домашнє завдання? 13. Що ви робите ввечері? 14. Де ви будете ввечері? 15. Коли ви лягаєте спати?

❖ Вправа 312. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де ви народилися? (У якій країні, у якому місті?) 2. Це місто велике чи маленьке, древнє чи нове? 3. Які вулиці у вашому рідному місті? 4. У вашому місті є хмарочоси? 5. У вашому місті багато магазинів, кафе, ресторанів? 6. Які театри є у вашому місті? 7. Чи є в цьому місті історичні пам'ятки та які? 8. Ваша родина давно живе в цьому місті? 9. Ви давно поїхали з рідного міста? 10. Як давно ви не були в рідному місті?

ОРУДНИЙ ВІДМІНОК

Орудний відмінок при позначенні спільної дії. Орудний відмінок іменників в однині

Вчора я зустрівся з Тарасом та Оксаною.

Рід	Називний відмінок	Орудний відмінок	Закінчення
чоловічий рід	брат	з братом	-ОМ
	викладач	з викладачем	-ЕМ
	герой	з героєм	-ЄМ
середній рід	яблуко	яблуком	-ОМ
	поле	полем	-ЕМ
	оповідання	оповіданням	-ЯМ
жіночий рід	сестра	з сестрою	-ОЮ
	Марія	з Марією	-ЄЮ
	стаття	зі статтею	-ЕЮ
	мати	з матір'ю	-'Ю

👉 **Запам'ятайте!**

В іменниках жіночого роду перед закінченням **-ю** приголосні (крім губних *б, п, в, м, ф*, а також *р, ш*) подвоюються:

сіль – сіллю,
тінь – тінню,
річ – річчю.

В іменниках жіночого роду, в кінці яких є дві приголосні, в орудному відмінку подовження приголосних не відбувається:

радість – радістю
юність – юністю,
молодість – молодістю.

Перед губними *б, п, в, м, ф*, а також *р* ставиться апостроф:

любов – любов'ю
матір – матір'ю
кров – кров'ю.

❖ Вправа 313. **Закінчіть речення. Використайте слова, що стоять праворуч.**

1. Я розмовляю з (зі) ... *студент, брат, лікар, сусід, батько, викладач, товариш, поштар.*

2. Я був у театрі з ... *подруга, сестра, студентка, дівчина, Олеся, мати, Лілія.*

3. Я працюю з ... *інженер, професор, юрист, економіст, аспірантка, колега, журналістка, вчителька.*

❖ Вправа 314. **Закінчіть речення.**

1. Я зустрівся на стадіоні ... (брат).
2. Я спілкувався в бібліотеці ... (друг).
3. Студенти розмовляють ... (викладач).
4. Вони познайомилися ... (письменник).
5. Син завжди радиться ... (батько).
6. Брат відпочиває ... (дружина).
7. Сестра зустрілася ... (подруга).
8. Ми були у музеї ... (викладачка).
9. Олеся розмовляла ... (Марія).
10. Тренер працює ... (спортсменка).

❖ Вправа 315. **Дайте відповіді на запитання. Виберіть необхідні слова: перекладач, лікар, актор, викладач, мати.**

1. З ким треба порадитись, якщо ви захворіли?
2. З ким зустрівся студент, коли працював над дипломною роботою?
3. З ким ви відпочивали на морі?
4. З ким розмовляли глядачі після спектаклю?
5. З ким діти гуляли в парку?
6. З ким працюють іноземні спеціалісти?

❖ Вправа 316. **Поставте запитання до підкреслених слів.**

1. Ми привіталися з **професором**.
2. У ідальні я зустрівся з **Максимом**.
3. Влітку вона відпочивала з **чоловіком та сином**.
4. Він розмовляє з **сусідом**.
5. Донька завжди радиться з **матір'ю**.
6. Я хочу поговорити з **лікарем**.

❖ Вправа 317. **Доповніть речення. Використайте слова, подані праворуч.**

1. Я давно не бачив
2. Вчора я говорив по телефону з
3. Влітку я поїду до ... батько
4. Я розповім вам про
5. ... незабаром 50 років.
6. ... живе у містечку на заході України.
7. Я завжди допомагаю ... подруга
8. Я познайомилася з ... ще в школі.
9. У ... велика родина.
10. Я часто бачу ... в університеті.
11. Сьогодні на ... нова сукня.

Орудний відмінок особових займенників

Ви розмовляли з **викладачем**?
Так, я розмовляв із **ним**.

❖ Вправа 318. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ви підете з **нами** на концерт?
2. Ви знайомі з **ним**?
3. Ви привіталися з **нею**?
4. Чи можу я піти з **вами**?
5. Ви хочете поговорити зі **мною**?
6. Хто відпочивав із **тобою**?
7. Ти знайомий з **ними**?

❖ Вправа 319. **Закінчіть речення. Використайте особові займенники.**

 Зразок: Це **мій** брат. Ви знайомі з **ним**?

1. Це **наша** викладачка. Чому ви не привіталися ... ?
2. Ось **Тарас** та **Олена**. Хочеш, я познайомлю тебе ... ?
3. Це **наш** сусід. Я часто розмовляю ... ?
4. **Ми** ідемо на екскурсію. Поїдете ... ?
5. **Ви** були вчора на концерті? Хто сидів поруч ... ?
6. **Я** їду у село до батьків. Хочеш поїхати ... ?
7. **Ти** засмучений. Що трапилося ... ?

❖ Вправа 320. **Доповніть речення. Використайте займенники в орудному відмінку.**

1. Це студент університету. Мій брат знайомий ... (він).
2. Марина наша сусідка. Я познайомився ... (вона), коли ми переїхали в цей будинок.
3. Чому ти не привітався ... (ми)?

4. Ви не забули, що сьогодні ми йдемо до театру? Зустрінемося ... (ви) о сьомій годині.
5. Я хочу порадитися ... (вони).
6. Мої друзі проводять вихідні дні ... (я)
7. Мені приємно познайомитися ... (ти).

❖ Вправа 321. **Допишіть речення. Використайте займенники в необхідних відмінках.**

1. Це мої батьки. Я дуже люблю Я завжди раджуся з Я ніколи не забуваю про Я часто телефоную Влітку я поїду до ... на канікули.

2. Це мій брат. ... 29 років. ... вже одружений. У ... вже є маленький син. Я часто думаю про Вчора я розмовляв із ... по телефону.

3. Знайомтеся! Це моя дочка. ... 10 років. ... звать Олесья. У ... великі карі очі та русяве волосся. Я люблю гуляти з Я часто купую ... подарунки: книжки та ігри.

4. Ми – студенти. ... подобається вивчати українську мову. ... є підручники та словники. Викладачі багато працюють з ... , читають ... лекції, ходять із ... на екскурсії.

5. Як ... звать? Мені приємно познайомитися з Чи можу я зателефонувати ... та запросити ... у кіно?

6. Я – аспірант. Зараз я працюю над дисертацією. У ... є досвідчений керівник, він багато працює зі цікаво вивчати історію України.

Орудний відмінок прикметників та займенників в однині

З **яким** викладачем ви працюєте?
Я працюю з **нашим (цим) новим викладачем**.
З **якою** викладачкою ви працюєте?
Я працюю з **нашою (цією) новою викладачкою**.

❖ Вправа 322. **Дайте відповіді на запитання.**

- 3 ким ви хочете зустрітися? (ваш брат)
- 3 ким ви розмовляли? (цей викладач)
- 3 ким ви познайомилися? (наш професор)
- 3 ким ви ходили до бібліотеки? (мій друг)
- 3 ким ви сперечалися? (своя сестра)
- 3 ким ви відпочивали? (наша мати)
- 3 ким ви бачилися в університеті? (їхня викладачка)
- 3 ким ви посварилися? (наша сусідка)

❖ Вправа 323. **Дайте відповіді на запитання. Використайте прикметники, що стоять праворуч.**

1. З яким братом він завжди радиться?	<i>старший</i>
2. З яким студентом ви познайомилися?	<i>французький</i>
3. З яким сином батько гуляє у парку?	<i>молодший</i>
4. З яким політиком зустрілися журналісти?	<i>український</i>
5. З яким сусідом вона привіталась?	<i>новий</i>
6. З якою студенткою розмовляє викладач?	<i>японська</i>
7. З якою співачкою була зустріч у клубі?	<i>відома</i>
8. З якою сестрою ви ходили до дитячого театру?	<i>молодша</i>
9. З якою медсестрою радиться хворий?	<i>досвідчена</i>
10. З якою аспіранткою працює професор?	<i>серйозна</i>

❖ Вправа 324. **Закінчіть речення. Використайте словосполучення, подані у дужках.**

- Студенти познайомилися ... (їхній новий викладач).
- Сестра часто спілкується по телефону ... (своя давня подруга).
- Вчора на вечірці мій друг танцював ... (висока гарна дівчина).
- Лікар розмовляє ... (один хворий чоловік).
- Дівчата мріють познайтися ... (цей відомий співак).
- Він вже давно не бачився ... (своя старенька бабуся).

❖ Вправа 325. **Доповніть речення. Використайте слова, подані праворуч.**

- А. 1. Вчора я зустрівся ... *мій перший учитель*

- Я вже давно не бачив ...
- ... зараз ще викладає у школі.
- Я обіцяв зателефонувати ... і запросити його до ресторану.

- Б. 1. Раніше ми читали книжки *ця відома письменниця*
- Вчора на презентації книги ми познайомилися
 - ... написала новий історичний роман.
 - Читачі подарували квіти
 - Студенти, які не були на презентації, розпитували нас

Орудний відмінок іменників у множині

3 ким ви зустрілися у кафе? Я зустрівся в кафе з друзями.		
Називний відмінок	Орудний відмінок	Закінчення
студенти	студентами	-ами
студентки	студентками	-ами
друзі	друзями	-ями
письменниці	письменницями	-ями

❖ Вправа 326. **Дайте відповіді на запитання**

- 3 ким ви познайомились в університеті? (професори та викладачі)
- 3 ким відпочивали ваші друзі? (батьки)
- 3 ким ви ходили до театру? (друзі та подруги)
- 3 ким порадився хворий? (лікарі)
- 3 ким студенти зустрілися в клубі університету? (співаки та музиканти)
- 3 ким ви працюєте? (колеги)
- 3 ким ви їздили на екскурсію? (товариші)
- 3 ким ви завжди вітаєтесь? (сусіди)

Запам'ятайте!

Називний відмінок

люди
діти

Орудний відмінок

людьми
дітьми

**Орудний відмінок присвійних займенників
у множині**

Ми часто зустрічаємося з нашими добрими друзями.

❖ Вправа 327. **Дайте відповіді на запитання.**

1. З ким ви працювали в бібліотеці?	<i>наші іноземні студенти</i>
2. З ким ви їздили на екскурсію?	<i>мої українські друзі</i>
3. З ким ви розмовляли на вечірці?	<i>свої батьки</i>
4. З ким він познайомився в клубі?	<i>її найкращі подруги</i>
5. З ким вона ходила в басейн?	<i>її університетські колеги</i>
6. З ким вони відпочивали?	<i>їхні маленькі діти</i>
7. З ким ви привіталися?	<i>наші молоді сусіди</i>
8. З ким ти був у театрі?	<i>мої шкільні товариші</i>

❖ Вправа 328. **Поставте словосполучення у форму множини.**

 Зразок: Я ходив на стадіон із **молодшим братом**.
Я ходив на стадіон із **молодшими братами**.

- В університеті ми познайомилися з **українським студентом**.
- Хворий порадився з **досвідченим лікарем**.
- Влітку я поїду в Одесу з **моїм старим другом**.
- Він давно не бачився зі **своїм молодшим братом на своєю молодшою сестрою**.
- Я не знайома з **твоїм новим сусідом**.
- Вчора в університетському клубі була зустріч із **відомим українським письменником**.
- Аспіранти багато працюють зі **своїм науковим керівником**.
- На конференції ми привіталися з **нашим іноземним колегою**.

❖ Вправа 329. **Закінчіть речення, використайте слова, які стоять праворуч.**

- ... приїхав працювати на великий завод.
Колеги познайомилися *цей молодий інженер*
Вони порадили... оглянути нову лабораторію.
У ... буде цікава та відповідальна робота.
- Вчора в їдальні я познайомився з ... Я дізнався, що ... приїхала з Грузії. *наша нова студентка*
Я допомагаю ... вивчати українську мову.
Вчора на лекції не було ..., тому що вона захворіла.
- Я часто думаю про ...
Я вже давно не бачився з ..., але я телефоную ... іноді надсилають мені повідомлення. *мої батьки*
Під час зимових канікул я обов'язково поїду до ...

**Орудний відмінок у складеному предикаті
з дієсловами бути, стати, працювати**

Мій друг – студент.
Він **буде (стане) лікарем**.
Він **працюватиме лікарем-хірургом**.

❖ Вправа 330. **Поставте предикат у форму минулого та майбутнього часу.**

 Зразок: Моя подруга – вчителька.
Моя подруга **була** вчителькою.
Моя подруга **буде** вчителькою.

- Мій брат – хороший економіст.
- Мій тато – відомий юрист.
- Її сестра – школярка.

4. Наша сусідка – дитячий лікар.
5. Наші однокурсники – старанні студенти.
6. Наші друзі – талановиті актори.

❖ Вправа 331. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Ким працює ваша знайома? (перекладачка)
2. Ким працює ваш батько? (головний інженер)
3. Ким працював ваш дідусь? (директор школи)
4. Ким працює ваш старший брат? (менеджером)
5. Ким буде працювати ваш товариш? (дипломат)
6. Ким працюють ці люди? (працівники банку «Дніпро»)

❖ Вправа 332. **Закінчіть речення за зразком.**

 Зразок: Марія навчається в консерваторії, вона **стане співачкою**.

1. Антон навчається в політехнічному університеті, він ...
2. Олеся вивчає медицину, вона...
3. Іван добре малює і навчається в художній академії, він...
4. Тарас має гарні спортивні результати, він ...
5. Олена любить дітей і навчається в педагогічному університеті, вона ...
6. Олексій завжди щось купує та продає, він ...
7. Тетяна не любить кидати гроші на вітер, вона ...

Орудний відмінок з дієсловами
цікавитися, займатися, захоплюватися, володіти,
користуватися, пишатися, милуватися

❖ Вправа 333. **Поставте словосполучення у форму орудного відмінка.**

1. Мій друг з дитинства цікавиться (давня історія).
2. Він завжди у гарній формі, тому що він займається (спорт).
3. Моя сестра любить подорожувати, захоплюється (архітектура) та милується (старовинні будівлі та собори).

4. Батьки пишаються (свій син), який став (відомий вчений).
5. Цей студент дуже добре володіє (українська мова).
6. Сучасна людина користується (новітні технології).

❖ Вправа 334. **Доповніть речення. Використайте виділені дієслова у реченнях.**

Захоплюватися, користуватися, володіти, займатися, пишатися, цікавитися, стати.

1. Моя подруга добре ... англійською мовою.
2. Я завжди ... автомобілем, тому що це швидко і зручно.
3. Мій товариш ... фотографуванням і вже має велику колекцію знімків.
4. Ми ... нашою футбольною командою, яка перемогла у змаганнях.
5. Цей студент ... боксом, тому в нього травмована рука.
6. Моя молодша сестра з дитинства ... музикою, тому скоро вона ... студенткою консерваторії.

❖ Вправа 335. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Чим ви захоплювалися в дитинстві?
2. Чим ви зараз цікавитесь?
3. Чим ви любите займатися у вільний час?
4. Якими мовами ви володієте?
5. Чи ви займаєтеся спортом? Яким видом спорту займаєтеся?

Орудний відмінок з прийменниками
над, під, перед, за та поруч з при позначенні місця

НАД ПІД ПЕРЕД ЗА ПОРУЧ З	ким? чим?
--------------------------------------	-----------

❖ Вправа 336. **Поставте запитання до виділених слів.**

👉 Зразок: Літак летить **над морем**. Де летить літак?

1. Паркінг розташований **під землею**.
2. Календар висить **над столом**.
3. **За будинком** росте чудовий сад.
4. **Перед університетом** стоїть пам'ятник Тарасу Шевченку.
5. **Поруч зі мною** сидить студентка з Австралії.
6. **За Дніпром** розташовані нові райони міста.

❖ Вправа 337. **Використайте прийменники над, під, перед, за, поруч з.**

1. Автобус № 5 зупиняється перед станцією метро, а автобус № 91 ... автовокзалом.
2. – Перепрошую. Моє місце перед вами? – Ні, ваше місце ... мною.
3. Де ти був? Я чекав тебе за магазином. – А я чекав тебе ... магазином.
4. Птах летить низько над водою, тому що він хоче побачити рибу ... водою.
5. Розклад висів над столом. Чому він зараз лежить ... столом?
6. За будинком розташовані сад та город, а ... будинком ростуть барвисті квіти.

❖ Вправа 338. **Використайте необхідні прийменники у реченнях.**

1. ... (наш будинок) ростуть квіти.
2. Зупинка автобуса розташована ... (книжковий магазин).
3. Ми повісили картину ... (диван).
4. Його м'яч лежить ... (стілець), тому син не може його знайти.
5. Машина зупинилася ... (театр).
6. ... (будівля парламенту) майорить національний прапор.

Орудний відмінок у пасивних конструкціях

Ким написаний цей роман?
Цей роман написаний **відомим українським письменником**.

❖ Вправа 339. **Поставте запитання.**

👉 Зразок: Ця картина написана **невідомим художником**. **Ким** написана ця картина?

1. Цей собор збудований **італійським архітектором**.
2. Ця опера створена **відомим українським композитором**.
3. Дипломні роботи захищені **нашими студентами**.
4. Ці роботи виконані **молодими скульпторами**.
5. Ця теорія створена **англійським математиком**.
6. Цей закон відкритий **відомим німецьким хіміком**.

❖ Вправа 340. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, які стоять праворуч.**

1. Ким був створений цей пам'ятник? *сучасний архітектор*
2. Ким написаний цей лист? *мій давній друг*
3. Ким зроблені контрольні вправи? *наші студенти*
4. Ким записані народні пісні? *молоді композитори*
5. Ким була написана ця книжка? *один французький поет*
6. Ким закінчена складна робота? *ці інженери*
7. Ким намальовані ці картини? *мої діти*

Орудний відмінок при позначенні знаряддя дії

Чим викладач пише на дошці?
Викладач пише **крейдою**.

❖ Вправа 341. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Чим ви пишете в зошитах? (ручка)
2. Чим ви їсте борщ? (ложка)
3. Чим ви їсте м'ясо? (виделка та ніж)
4. Чим ви чистите зуби? (зубна щітка та паста)
5. Чим ви вимірюєте температуру? (термометр)

6. Чим ви прибираєте в кімнаті? (пилосос)
7. Чим ви фотографуєте? (камера)
8. Чим ви користуєтеся, коли читаєте незнайомий текст (словник)

Орудний відмінок у різних значеннях

В університет я завжди їжджу **автобусом**,
моя подруга – **машиною**.

❖ Вправа 342. Поставте слова у форму орудного відмінка.

1. Батько їздить на роботу (автобус). 2. Ми їхали до Одеса (по-тяг). 3. Я завжди подорожую (літак), а моя сестра (поїзд). 4. Мати їздить (трамвай), тому що його зупинка знаходиться поруч із нашим будинком. 5. Я отримав посвідчення водія й завжди їжджу (машина). 6. А яким видом транспорту ви користуєтеся?

❖ Вправа 343. Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені слова.

1. Я приїхав в університет **тролейбусом**. 2. Студенти поїхали на заняття **автобусом**. 3. Ми їздили на море **машиною**. 4. Вчора вони поїхали в центр **трамваєм**, а повернулися на **таксі**. 5. Ми прилетіли сюди **літаком**. 6. Туристи попливли в круїз **кораблем**. 7. У Києві ми підіймалися вгору **фунікулером**. 8. Лижники піднялися на вершину гори **підйомником**. 9. У Єгипті ми їхали на екскурсію **автобусом**. 10. Діти поїхали відпочивати в літній оздоровчий табір **потягом**.

❖ Вправа 344. Дайте відповіді на запитання.

1. Чим ви приїхали в університет? 2. Чим діти поїхали відпочивати на море? 3. Чим туристи прилетіли до Києва? 4. Чим ви дісталися до Львова? 5. Чим туристи попливли в Херсон? 6. Чим спортсмени-лижники піднялися на гору? 7. Чим можна піднятися з Подолу на Володимирську гірку? 8. Як можна приїхати в Київ з Осло?

Туристи довго йшли лісом.

❖ Вправа 345. Поставте слова у правильну форму.

Зразок: До Одеси ми попливли (море).
До Одеси ми попливли морем.

1. Тролейбус їде (центральна вулиця).
2. Після свята ми всю ніч гуляли (Хрещатик).
3. На ферму селяни йдуть (поле).
4. Я люблю блукати (незнайомі вулиці).
5. Діти бігли до нас (центральна алея парку).
6. Цей відомий мандрівник довго подорожував (моря, океани, ліси, поля та гори).

Я люблю пити каву з молоком та цукром.
Яку каву ти любиш?

❖ Вправа 346. Дайте відповіді на запитання.

Зразок: Який суп ти їси? (м'ясо)? Я їм суп з м'ясом.

1. Який чай ви п'єте (лимон та цукор)?
2. Які пиріжки вам подобаються (м'ясо)?
3. Який салат приготувала господиня (огірки та помідори)?
4. Який торт люблять діти (шоколадний крем)?
5. Які страви корисні для здоров'я? (овочі)
6. Які бутерброди ви любите? (ковбаса та сир).

Батьки зустріли нас із радістю.
Як вас зустріли батьки?

❖ Вправа 347. Поставте слова, що стоять у дужках, у необхідну форму.

1. Ми слухали цю цікаву доповідь з (велика увага).

2. Діти з (радість) поїхали на екскурсію у ботанічний сад.
3. Вона з (повага) ставиться до старших людей.
4. Ми послушали цю оперу з (велике задоволення).
5. Вона дивилася на нього зі (страх) в очах.
6. Вони доїхали до Києва з (великі труднощі).
7. Не можна ставитися до людей із (ненависть), а треба ставитися (любов).

Перед іспитами студенти мають більше працювати.
Коли студенти мають більше працювати?

❖ Вправа 348. **Використайте прийменник перед. Поставте слова у відповідну форму.**

1. Я отримав привітання від друзів ... (Новий рік).
2. Ми повечеряли в ресторані ... (спектакль).
3. Батьки приїхали до нас ... (свято).
4. Студентка працювала в бібліотеці ... (лекція).
5. Мати сказала дітям, що ... (обід) вони мають помити руки.
6. Я сподіваюсь зустрітись з вами ... (ваш від'їзд).
7. Я завжди хвилююся ... (іспити).
8. Треба повторити граматику ... (контрольна робота).

НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ДІЄСЛІВ

Особи	Однина	Множина
Ми	– Проста форма	Читаймо! Пишімо!
Ти, ви	Читай! Пиши! Складена форма	Читайте! Пишіть!
Ми		Нумо читати!
Він, вона, воно, вони	Хай/нехай читає, пише!	Хай/нехай читають, пишуть!

Запам'ятайте!

Закінчення **-й, -ймо, -йте** після голосних: обідати – обідаю обідай (**-йте, -ймо**); співати – співаю – співай (**-йте, -ймо**).

! Зверніть увагу

Після приголосних **б, в, м, ж, ч, ш, щ, р -й-** зникає: різати – ріжу – ріж (ріжте, ріжмо). Після **д, т, з, с, л, н -й-** також зникає, але з'являється **-ь-**: стати – стану – стань (станьте, станьмо).

Закінчення **-и, -іть, -імо** після приголосних: класти – кладу – клади (кладіть, кладімо); іти – іду – іди (ідіть, ідімо).

❖ Вправа 349. **Від поданих дієслів утворіть просту форму наказового способу.**

Зразок:

- а) слухати – слухай, слухайте, слухаймо;
- б) нести – неси, несіть, несімо;
- в) показувати – показуй, покажуйте, покажуймо.

А) Поспішати, зачиняти, розповідати, вечеряти, відповідати, вивчати, перевіряти, надсилати, вивчати, обідати, співати, пам'ятати, обирати, гуляти, викладати, вмикати, зачиняти.

Б) Класти, робити, іти, сидіти, лежати, вчити, говорити, казати, спати.

В) Виконувати, готувати, купувати, малювати, працювати, повторювати, запитувати, отримувати, пояснювати.

❖ Вправа 350. **Поставте дієслова у форму наказового способу.**

1. (Дати) мені, будь ласка, два квитки на виставу.
2. (Показати) свій зошит.
3. (Купити), будь ласка, папір та ручку.
4. (Сказати), де знаходиться Оперний театр.
5. (Перекласти) цей текст українською мовою.
6. (Телефонувати), коли тобі зручно.
7. (Пояснити) цю вправу.
8. (Передати), будь ласка, книгу.

КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК

В українській мові разом із наказовим способом дієслова та при звертанні вживається кличний відмінок.

Рід	Називний відмінок	Кличний відмінок	Приклади
жіночий	-а -я	-о -е (-є)	Галин- о , мам- о Олес- е , Марі- є
чоловічий	твердий приголосний	-е	брат- е , Петр- е , Богдан- е , директор- е
	-ик, -ок, -к, -о; -ш, -ч (крім ж) іншомовні на -г, -к, -х	-у	хлопчик- у , батьк- у , викладач- у , Жак- у , Генріх- у
	-ь, -й, -ар	-ю	Віталі- ю , дідус- ю , лікар- ю
середній	-а, -я	-а, -я	дитя, хлоп'я, дівча

👉 **Запам'ятайте!** Іменники у формі множини не змінюються:
друзі – друзі! Діти – діти!

! **Зверніть увагу** на чергування приголосних в іменниках чоловічого роду: чоловік – чоловіче!
хлопець – хлопче! друг – друже!
юнак – юначе!

❖ Вправа 351. Прочитайте речення, зверніть увагу на вживання дієслів у формі наказового способу. Підкресліть іменники у кличному відмінку.

1. Денисе, біжи швидше, ми вже запізнюємося! 2. Максиме, дай мені словник, будь ласка! 3. Євгеніє, скажи, яка тема наступного практичного заняття з іспанської мови? 4. Оксано, ходімо

сьогодні на дискотеку? 5. Мамо, скажи, коли ти встигла зробити стільки справ? 6. Тату, допоможи мені вирішити цю задачу. 7. Сестричко, дай мені, будь ласка, своє люстерко. 8. Олено, не поспішай, пиши уважно. 9. Студенти, відпочивайте 15 хвилин!

❖ Вправа 352. Прочитайте діалоги. Зверніть увагу на вживання кличного відмінка.

– Дмитре, ти мені не скажеш, у якій аудиторії буде семінар з історії?

– Андрію, як завжди, викладач чекає нас у двадцять першій аудиторії.

– Романе, скільки можна тебе чекати?

– Вибач, Валентине, я забув, що у нас є перша пара.

– Ольго Михайлівно, скажіть, будь-ласка, у мене багато помилок у роботі?

– Не поспішай, Владиславе, я ще не перевіряла зошити.

– Привіт, Максиме! Куди ти йдеш?

– Привіт, Іване! Я йду до їдальні. Чому ти запитуєш?

– Я теж іду туди.

– Чудово! Ходімо разом!

– Миколо Васильовичу, зачекайте, будь ласка, у мене до вас запитання!

– Слухаю, Олександрє!

– Скажіть, будь ласка, де ми будемо проходити практику?

– Яка саме практика вас цікавить, Олександрє

– Перекладацька.

– У Києві.

– Андрію, а де Роман?

– Дивися, ось він іде разом із Лізою. Романе, Лізо! Ідіть сюди, ми тут.

❖ Вправа 353. Від поданих іменників утворіть форму кличного відмінка.

А) Наталка, Марія, Світлана Петрівна, Сергій, Степан, Віталій Володимирович, Марк, Олена, Андрій, Микола Михайлович, Катруся, Юрій, Джек.

Б) Мама, батько, дівчина, юнак, секретарка, інженер, професор, чоловік, жінка, пан, дідусь, брат, сестра, друг, сусідка, дядько, бабуся, товариш.

ДІЄСЛОВА РУХУ

Дієслова йти – іти

❖ Вправа 354. **Вставте у речення дієслово йти у потрібній формі.**

1. Я ... в лабораторію. 2. Ліда ... в буфет. 3. Його друзі ... у клуб.
4. Студентка ... в аудиторію. 5. Ми ... в бібліотеку. 6. Ганна ... в музей. 7. Студенти ... додому. 8. Куди ти ...? 9. Куди вони ...?

❖ Вправа 355. **Поставте дієслово йти у потрібній формі.**

1. Куди ... студенти? Не знаю, куди вони ... Думаю, що вони ... в кафе.

2. Куди ви ...? Я ... у кіно. А чому ви ... один? Я ... один, тому що мій друг вже бачив цей фільм.

3. Куди ... ця студентка? Вона ... на виставку. А ви теж ... на виставку? Так, я теж ... туди.

4. Ви ... в університет? Ні, я вже був там. Зараз я ... у бібліотеку.

Дієслово ходити

❖ Вправа 356. **Прочитайте речення, зверніть увагу на форму дієслова.**

Зараз

1. Я йду в буфет.
2. Ти йдеш у кафе.
3. Він іде на футбол.
4. Вона йде на пошту.
5. Ми йдемо у клуб.

Учора

1. Я ходив у буфет.
2. Ти ходив у кафе.
3. Він ходив на футбол.
4. Вона ходила на пошту.
5. Ми ходили в клуб.

6. Ви йдете у театр.

6. Ви ходили в театр.

7. Вони йдуть у бібліотеку.

7. Вони ходили в бібліотеку.

❖ Вправа 357. **Поставте дієслово ходити у форму минулого часу.**

1. Учора мій товариш ... у ресторан. 2. Вранці студенти ... на лекцію. 3. Позавчора наша група ... в музей. 4. Минулої неділі мої друзі ... на стадіон. 5. Минулого тижня ми ... у цирк. 6. У четвер Ігор ... до лікаря. 7. Вдень Ганна ... в бібліотеку. 8. Вчора я ... на виставку.

❖ Вправа 358. **Замініть дієслово йти на ходити у формі минулого часу.**

1. Зараз я йду в бібліотеку. 2. Ви йдете на концерт? 3. Ти йдеш у кафе? 4. Мій друг йде на стадіон. 5. Зараз студенти йдуть у театр. 6. Зараз ми йдемо в університет. 7. Мої друзі йдуть на футбол. 8. Ти йдеш додому? 9. Ці студенти йдуть на екскурсію?

Вчора я *ходив* у театр. Куди ви *ходили*?

Вчора я *був* у театрі. Де я *був* учора?

❖ Вправа 359. **Поставте запитання до виділених слів.**

1. Учора ми були **у театрі**. Вчора ми ходили **в театр**. 2. Ганна ходила **в магазин**. Ганна була **в магазині**. 3. Студенти ходили **в клуб**. Студенти були **в клубі**. 4. У суботу Антон був **на виставці**. У суботу Антон ходив **на виставку**. 5. Позавчора ми були **в музеї**. Позавчора ми ходили **в музей**.

❖ Вправа 360. **Замініть дієслово ходити на бути, змінюючи відповідно форму іменника.**

Зразок: Він *ходив* у музей.

Він *був* у музеї.

1. Вчора ми ходили на вечірку. 2. Вчора моя сестра ходила в консерваторію. 3. Мій друг ходив у музей. 4. Вранці вона ходила на пошту. 5. Вони ходили в їдальню. 6. У неділю вони ходили в

парк. 7. Павло ходив у бібліотеку. 8. У суботу я ходив у кіно. 9. Ти ходив вчора на лекцію? 10. Ви ходили в книгарню?

❖ Вправа 361. **Замініть речення за зразком вправи № 360.**

1. Вчора він ходив у оперний театр. 2. Позавчора він ходив на студентську вечірку. 3. Вчора Ганна ходила в університетську бібліотеку. 4. Минулого тижня ми ходили в медичний інститут. 5. Він ходив у наш буфет. 6. Ми ходили в історичний музей.

❖ Вправа 362. **Замініть дієслово бути на дієслово ходити. Змініть форму слова, яке стоїть після нього.**

👉 Зразок: Вчора ми **були** у театрі.
Вчора ми **ходили** у театр.

1. Вранці я був у магазині. 2. Вчора ми були на екскурсії. 3. У неділю ми були на виставці. 4. Позавчора мої друзі були в театрі. 5. Нещодавно ми були в Історичному музеї. 6. Сьогодні мій друг був у книгарні. 7. Вчора він був у цьому клубі на вечірці. 8. У вівторок вона була в педагогічному університеті.

❖ Вправа 363. **Дайте відповіді за зразком.**

👉 Зразок: Ви **ходили** на лекцію?
Так, я **був** на лекції.

1. Він ходив учора на збори? 2. Вони ходили в суботу на екскурсію? 3. Ти ходив сьогодні в книгарню? 4. Ваша група ходила сьогодні в цей музей? 5. Ці студенти ходили позавчора в клуб? 6. Ви ходили в середу в бібліотеку? 7. Ваш друг ходив у неділю в кіно?

❖ Вправа 364. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

👉 Зразок: Де ти **був**? (виставка)
Я **ходив** на виставку.

1. Де він був учора? (клуб) 2. Де була Марія? (їдальня) 3. Де були учора ви та ваш друг? (концерт) 4. Де була вранці ваша се-

стра? (поліклініка) 5. Де ви були? (бібліотека) 6. Де вони були вчора? (консерваторія) 7. Де ви були позавчора ввечері? (театр) 8. Де були ці студенти вранці? (лекція)

❖ Вправа 365. **Вставте у речення дієслово ходити у формі минулого часу.**

- Куди ви ... в суботу?
- Я ... у клуб на вечірку.
- А ваші друзі теж ... на вечірку?
- Ні. Вони не ... на вечірку.
- Ви хочете подивитися новий фільм?
- Ні, я вже бачив його. Я ... у кіно учора.
- А Ганна бачила цей фільм?
- Так, вона теж учора ... дивитися цей фільм.
- Куди ти ... вчора ввечері?
- Я ... у театр. А ти?
- А я ... у кіно

Дієслово піти у формі майбутнього часу

Зараз	Завтра
1. Я йду на футбол.	1. Я піду на футбол.
2. Ти йдеш на футбол.	2. Ти підеш на футбол.
3. Він йде в театр.	3. Він підє в театр.
4. Вона йде в бібліотеку.	4. Вона підє в бібліотеку.
5. Ми йдемо в магазин.	5. Ми підємо в магазин.
6. Ви йдете на екскурсію.	6. Ви ідете на екскурсію.
7. Вони йдуть додому.	7. Вони підуть додому.

❖ Вправа 366. **Поставте дієслово піти у формі майбутнього часу.**

1. Завтра мій брат ... в цирк. 2. У суботу ми ... на виставку. 3. Завтра мої друзі ... у театр. 4. Сьогодні після обіду я ... в книгарню. 5. Післязавтра вона ... в клуб на вечірку. 6. Завтра ми ... на концерт. 7. Ввечері студенти ... на футбол.

❖ Вправа 367. **Трансформуйте речення. Поставте дієслово у форму майбутнього часу.**

👉 Зразок: Ми **йдемо** в кіно.
Ми **підемо** в кіно.

1. Наша група йде на екскурсію в музей. 2. Ці студенти йдуть у бібліотеку. 3. Мій друг йде на побачення. 4. Вона йде в університет. 5. Мої друзі йдуть на стадіон. 6. Ми йдемо в кафе. 7. Наталка йде на ринок. 8. Сашко йде на гімнастику. 9. Андрійко йде на заняття.

❖ Вправа 368. **Замініть дієслово бути дієсловом піти. Змініть форму іменника, що стоїть після дієслова.**

1. Після лекції ці студенти будуть у фізичній лабораторії. 2. У неділю вдень я буду на стадіоні. 3. У суботу він буде в театрі. 4. Завтра ввечері він буде на зборах. 5. Післязавтра ми будемо на концерті. 6. Після обіду я буду в своїй кімнаті. 7. Сьогодні ввечері мої друзі будуть у кіно. 8. У вівторок наша група буде на виставці.

❖ Вправа 369. **Дайте відповіді на запитання за зразком.**

👉 Зразок: Ви будете ввечері в клубі?
Так, я піду ввечері в клуб.

1. будеш завтра на зборах? 2. Вони будуть сьогодні на лекції? 3. Ваш викладач буде на вечірці? 4. Вона буде післязавтра в театрі? 5. Ці студенти будуть у лабораторії? 6. Ти будеш на концерті в суботу? 7. Ви будете на репетиції в четвер? 8. Наталка буде в лікаря завтра?

❖ Вправа 370. **Вставте дієслово піти.**

1. – Куди ... завтра ваші друзі ?
– Вони говорили, що вони ...у театр.
– А ви теж ... в театр?
– Ні, я не ... в театр, тому що я буду зайнятий.

2. – Що буде робити Олег у неділю?
– Він говорив, що він ... на стадіон.
– А Павло і Андрій теж ... на стадіон? Чи Олег ... один?
– Я думаю, що вони теж ...

3. – Коли ви ... в кафе?
– Ні, зараз ми ... на лекцію, а потім ... в кафе.

4. – Хто хоче ... на екскурсію?
– Ми всі хочемо...

❖ Вправа 371. **Трансформуйте речення за зразком.**

👉 Зразок: Мій друг **іде** в університет.
Мій друг **ходить** в університет.
Мій друг **піде** в університет.

1. Наша викладачка йде в бібліотеку. 2. Мої друзі йдуть на виставку. 3. Ми йдемо в магазин. 4. Його друг йде в музей. 5. Ганна йде в кафе. 6. Студенти йдуть у гуртожиток. 7. Ви йдете в клуб. 8. Я йду додому. 9. Вона йде в аптеку.

❖ Вправа 372. **Вставте у речення дієслова йти, ходити, піти у правильній формі.**

1. – Куди ти зараз ...?
– Я ... у кафе. А куди ви ...?
– Ми ... в аудиторію.
2. – Куди ви ... сьогодні ввечері?
– Я думаю, ми ... у кіно.
– Ганна і Сергій теж ... у кіно?
– Ні, вони ... у театр.
3. – Куди ... зараз цей студент?
– Він ... на пошту.
– Куди ви ... вчора ввечері?
– Вчора ми ... на виставку.
4. – Куди ти ... завтра?
– Завтра я ... в театр.

5. – Куди ти ...?

– Я ... у кафе.

– А куди ти ... потім?

– Я ... на урок.

6. – Куди ти ...?

– Я ... на пошту. А куди ви ...?

– Ви теж ... на пошту?

– Ні, ми вже ... на пошту, зараз ми ... у магазин.

7. – Завтра неділя. Що ви будете робити?

– Завтра вранці я ... до друга. Потім ми з ним ... в кіно.

– А куди ви ... ввечері?

– Нікуди.

8. – Ти не ... ввечері у клуб?

– Ні, не У мене будуть справи.

❖ Вправа 373. Вставте замість крапок у речення дієслова **ходити – йти – піти** у правильній формі.

1. Ти ... завтра в університет.

2. Зараз я ... у бібліотеку, а потім на стадіон.

3. Вчора вони ... у кіно. Їм дуже сподобався фільм.

4. Куди він зараз ...?

5. Позавчора вона ... у театр.

6. Ви ... на футбол післязавтра?

7. Зараз ми ... у кафе. Ходімо з нами!

Дієслово **їхати** у формі теперішнього часу

Я їду в Бердянськ.

Ти їдеш додому.

Він їде до друзів.

Вона їде в Карпати.

Ми їдемо до батьків.

Ви їдете на море.

Вони їдуть у санаторій.

👉 **Запам'ятайте!** **Їхати** – **їздити** автобусом, машиною, автомобілем, трамваєм, тролейбусом, потягом, поїздом, на таксі, на метро.

❖ Вправа 374. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова у дужках.**

1. Куди вони їдуть? (санаторій) На чому вони їдуть? (машина)
2. Куди ви їдете? (пошта) Чим ви їдете? (автобус) 3. Куди Олена їде? (вокзал) Чим вона їде? (трамвай) 4. Куди їде Ганна? (базар) На чому вона їде? (тролейбус) 5. Куди ми їдемо? (село) Чим ми їдемо? (автобус) 6. Куди вони їдуть? (Миколаїв) Чим вони їдуть? (потяг) 8. Куди ти їдеш? (екскурсія) На чому ти їдеш? (метро) 10. Куди ви їдете? (практика) Чим ви їдете? (автобус)

❖ Вправа 375. **Вставте на місці крапок дієслово **їхати** у формі теперішнього часу.**

1. Куди вони ...? 2. Зараз ми ... у село. 3. Студенти ... на екскурсію. 4. Я ... на стадіон. 5. Ти ... додому? 6. Я ... у гості. 7. Ви ... у музей? – Так, ми ... у музей.

Дієслово **їздити** у формі минулого часу

Зараз	Вчора
1. Я їду в театр.	1. Я їздив у театр.
2. Ти їдеш на стадіон.	2. Ти їздив на стадіон.
3. Він їде в Америку.	3. Він їздив в Америку.
4. Вона їде в село.	4. Вона їздила в село.
5. Ми їдемо на виставку.	5. Ми їздили на виставку.
6. Ви їдете на екскурсію.	6. Ви їздили на екскурсію.
7. Вони їдуть у музей.	7. Вони їздили в музей.

❖ Вправа 376. **Вставте на місці крапок дієслово **їздити** у формі минулого часу.**

1. Влітку мій друг ... на Батьківщину. 2. Минулого року я ... у Вільнюс. 3. Нещодавно моя сестра ... в Париж. 4. У серпні мої батьки ... в Італію. 5. Минулого тижня ми ... на екскурсію. 6. У неділю вона ... до батьків. 7. Минулого місяця він ... у Єреван.

❖ Вправа 377. **Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані у дужках.**

1. Куди ви їздили вчора? (стадіон) На чому ви їздили? (машина) 2. Куди ти їздив учора? (музей) Чим ти їздив туди? (автобус) 3. Куди ви їздили в неділю? (парк) Чим ви їздили туди? (велосипед) 4. Куди їздив нещодавно Віктор? (Харків) На чому він їздив туди? (потяг) 5. Куди їздили вчора студенти? (театр) На чому вони їздили туди? (автобус і метро)

❖ Вправа 378. **Дайте відповіді на запитання.**

1. На чому ви їздили в Чернівці? (поїзд) 2. Чим ви їздили у Варшаву? (автобус) 3. На чому ти поїдеш завтра в парк? (маршрутка) 4. Чим ти їздиш у село? (електричка та автобус ти) 5. Як ти їздиш у центр міста? (автобус та тролейбус) 6. На чому їздив у місто? (велосипед) 7. Як ви їздите в центр? (маршрутка і метро) 8. Чим ви їздите в університет? (тролейбус)

❖ Вправа 379. **Вставте пропущені дієслова їхати або їздити у потрібній формі.**

– Куди ти ... зараз?

– Я ... у центр.

– Ти був на виставці?

– Так, я ... туди вчора.

– Куди Борис ... зараз?

– Він ... зараз у книгарню. Він ... учора, але магазин був зачинений.

– Куди ... зараз ці туристи?

– Вони ... в Чернігів.

– Вони вже ... в інші міста?

– Так, вони ... в Київ.

❖ Вправа 380. **Вставте на місці крапок дієслово поїхати у формі майбутнього часу.**

1. Влітку студенти ... на батьківщину. 2. У червні мій батько ... у Францію. 3. Скоро мій друг ... додому. 4. Наступного року вони ... в Італію. 5. Скоро Ганна ... у Ригу. 6. Завтра ми ... на екскурсію. 7. У неділю ми ... у село до батьків. 8. Завтра ти ... на стадіон?

❖ Вправа 381. **Вставте у речення дієслова їхати, їздити, поїхати у необхідній формі.**

– Куди ви зараз ...?

– Ми ... на екскурсію в Історичний музей. А ви вже були в цьому музеї?

– Так, ми ... туди у вівторок.

– Куди ... Джон минулого року?

– Він ... в Англію.

– Ви теж ... в Англію?

– Ні, минулого року я не ...

– Я ... туди наступного року.

– Куди ти зараз ...?

– Зараз я ... на пошту, а потім ... на стадіон. А ви теж ... на пошту?

– Ні, я ... у книгарню.

– У суботу в нас буде екскурсія до музею. Хто хоче ... на цю екскурсію?

– Я думаю, що ми не ... на цю екскурсію, тому що ми вже ... в цей музей.

❖ Вправа 382. **Перепишіть речення, вставляючи дієслова піти або поїхати у формі майбутнього часу.**

1. Після уроків ми ... в кафе. 2. Влітку мій друг ... на Батьківщину. 3. У неділю Борис і Ганна ... за місто. 4. Я ... на урок за 5 хвилин. 5. Студенти ... на екскурсію на автобусі. 6. Наступного місяця вона ... відпочивати на південь. 7. Ми ... у театр на таксі. 8. Після обіду мій друг ... в бібліотеку. 9. Магазин знаходиться близько, тому я ... туди пішки. 10. Сьогодні ввечері ми будемо в театрі. Туди ми ... пішки, а назад ... на автобусі.

❖ Вправа 383. **Закінчіть речення, використайте дієслова *піти* або *поїхати* у формі майбутнього часу.**

1. Мій брат живе далеко, тому ... 2. Цей магазин розташований далеко, тому ... 3. Бібліотека розташована поряд із університетом, тому ... 4. Парк розташований недалеко від нашого будинку, тому ... 5. Пошта розташована в сусідньому будинку, тому ... 6. Цей музей розташований у центрі, тому ...

❖ Вправа 384. **Вставте дієслова *їхати*, *їздити*, *поїхати*, *йти*, *ходити* або *піти* у потрібних формах.**

Минулої неділі я ... велосипедом до свого брата. Цієї неділі я знову ... до нього. Щоліта мій друг ... на море. Минулого року він ... туди у липні, цього року він ... на море у вересні.

- Куди ти ...
- Я ... до зубного лікаря.
- А я ... до нього учора.
- Куди ти ... зараз?
- Я ... у бібліотеку, а потім я ... у кафе. ... разом.
- Ні, дякую, я вже ... у кафе.
- Куди ти ... влітку?
- Влітку я ... до Франції. А ти?
- Я ... у Францію минулого літа. Тепер я ... у Швейцарію.
- Ти ... у Швейцарію вперше?
- Ні, я ... туди два роки тому.

Дієслова *йти* – *ходити*

Зараз мій брат *йде* до школи. **Щодня** мій брат *ходить* у школу.
Зараз студенти *йдуть* в університет. **Щодня** студенти *ходять* в університет.

Зараз вона *йде* в бібліотеку. Вона **часто** *ходить* у бібліотеку.

Зараз ми *їдемо* в театр. **Іноді** ми *ходимо* в театр.

Ви *йдете* у кафе? Ви **часто** *ходите* в кафе?

Я *йду* швидко. **Зазвичай** я *ходжу* швидко.

Він *йде* повільно. Він **завжди** *ходить* повільно.

Вона *йде* на роботу пішки. **Зазвичай** вона *ходить* на роботу пішки. Ганна *любить ходити* пішки.

❖ Вправа 385. **Вставте у речення дієслова *йти* або *ходити*.**

1. – Привіт, Оксано!
– Привіт, Тарасе!
– Куди ти ...?
– Я ... в кав'ярню.
2. – Добридень, Вікторе!
– Добридень, Борисе!
– Куди ти ...?
– Я ... в басейн.
– Ти часто ... туди?
– Я ... в басейн через день.
3. – Максиме, куди ти ...?
– Я ... у бібліотеку.
– Ти часто ... у бібліотеку?
– Зазвичай я ... в бібліотеку раз на тиждень.
4. – Доброго ранку, Ганно!
– Доброго ранку, Ніно!
– Куди ти ...?
– Я ... на стадіон.
– Ти завжди ... на стадіон в цей час?
– Ні, іноді я ... туди ввечері. А куди ти ... зараз?
– Я ... додому.
5. – Куди ... діти?
– Вони ... у парк.
– Вони часто ... у парк?
– Вони завжди ... у парк, якщо хороша погода.
6. – Куди ти ... вчора?
– Вчора я ... у клуб. Ти часто ... туди?
– Так, я часто ... у клуб.
– Зараз ти теж ... у клуб?
– Ні, зараз я ... у кіно.

7. – Добрий день!
 – Добридень!
 – Куди ви ... ?
 – Ми ... в кафе.
 – Ви завжди ... в кафе разом?
 – Так, ми часто ... в кафе разом.

8. – Добрий вечір!
 – Добрий вечір!
 – Куди ви ... ?
 – Я ... у кіно.
 – Ви часто ... в кіно?
 – Зазвичай я ... в кіно щосуботи.

❖ Вправа 386. Прочитайте речення. Порівняйте вживання дієслів.

1. Вчора я *ходив* у кіно.
2. Коли я *йшов* у кіно, я зустрів свого друга.
3. У неділю ми *ходили* в музей.
4. Коли ми *йшли* у музей, ми говорили про літературу.
5. Позавчора Павло *ходив* на стадіон.
6. Коли він *йшов* на стадіон, він побачив аварію на дорозі.
7. У неділю Ліда і Віктор *ходили* у театр.
8. Коли вони *йшли* в театр, вони говорили про спектакль.

❖ Вправа 387. Вставте дієслова *йти* та *ходити* у формі минулого часу.

1. Вчора я ... у аптеку. Коли я ... в аптеку, на вулиці був дощ.
2. Вчора ввечері ми ... в клуб. Коли ми ... в клуб, ми зустріли друзів.
3. У суботу ми ... в кіно. Коли ми ... в кінотеатр, наш приятель розповідав нам про фільм.
4. Сьогодні вранці я ... на базар. Коли я ... туди, я знайшов 100 гривень.

Дієслова *їхати* – *їздити* у формі теперішнього часу

- Зараз я *їду* в університет. Щодня я *їжджу* в університет.
 Зараз студенти *їдуть* на екскурсію. Студенти часто *їздять* на екскурсію.
 Зараз Ганна *їде* в Карпати. Щоліта Ганна *їздить* у Карпати.
 Зараз ми *їдемо* у село. Влітку ми зазвичай *їздиво* в село.
 Він *любить їздити* на мотоциклі.
 Вона *вміє їздити* на велосипеді.

❖ Вправа 388. Вставте у речення дієслова *їхати* – *їздити*.

1. – Привіт, Володимире!
 – Привіт, Юрко!
 – Куди ти ... ?
 – Я ... на стадіон.
 – Ти часто ... на стадіон?
 – Я ... на стадіон через день.
2. – Куди ви ... зараз?
 – Ми ... на виставку. А ви були на виставці?
 – Так, ми ... на виставку минулого тижня.
3. – Доброго дня, Вікторе!
 – Добридень, Павле!
 – Куди ти ... вчора ввечері?
 – Вчора ввечері я ... в басейн. Зараз я ... в кіно.
4. – Де ти був сьогодні вранці?
 – Я ... в центр, у книгарню.
 – Навіщо ти ... туди?
 – Я хотів купити словник.

❖ Вправа 389. Прочитайте речення, зверніть увагу на вживання дієслів *їхати* та *їздити* у формі минулого часу.

1. Минулого місяця я *їздив* на практику. Коли я *їхав* на практику, я захворів.
2. Вчора мій брат *їздив* у село до батьків. Коли він *їхав* туди, він зустрів свого друга.

3. Минулого тижня ми **їздили** на екскурсію. Коли ми **їхали** на екскурсію, ми співали пісні.

4. Сьогодні вдень моя мати **їздила** до лікаря.

5. Коли вона **їхала** до лікаря, вона забула в автобусі свою парасольку.

❖ Вправа 390. **Вставте на місці крапок дієслова їхати та їздити у формі минулого часу.**

1. Вчора вона ... до подруги. 2. Коли вона ... до подруги, вона читала книгу. 3. Коли ми ... в Одесу, ми спали в поїзді. 4. Минулого місяця студенти ... на практику. 5. Коли моя сестра ... у Київ, в автобусі вона познайомилася з Оксаною. 6. Влітку моя сестра ... на Кіпр. 7. Коли він ... на роботу, він загубив окуляри. 8. Минулого року він ... у Стамбул.

❖ Вправа 391. **Поставте дієслова їхати – їздити у формі минулого часу.**

1. Позавчора ми ... в гості. Туди ми ... на метро, а назад ... на таксі. 2. Вчора ми ... у театр. Туди ми ... тролейбусом, а назад ми ... автобусом. 3. У неділю вони ... на виставку. Туди вони ... автобусом, а назад ... трамваєм. 4. Вчора ми ... у парк. Туди ми ... маршрутною, а назад ... на метро. 5. Минулого тижня ми ... у село. Спочатку ми ... електричкою, а потім ми ... автобусом. 6. Влітку мої друзі ... у Херсон. Спочатку вони ... вони ... автобусом.

❖ Вправа 392. **Вставте у речення дієслова ходити, йти, піти, їздити, їхати, поїхати.**

1. Учора я...у басейн. 2. Зараз ми... у буфет. ... з нами! 3. Ми ... у село до батьків щонеділі. 4. Коли вона ... в університет, вона думала про контрольну роботу. 5. Вони завжди взимку ... у Карпати. 6. Зараз я нікуди не Я ... в буфет на наступній перерві. 7. Ти часто ... у спортивний зал? Ні, я ... туди тільки іноді. 8. Де ти був у неділю? Я ... в Одесу. Скільки годин поїзд... Одесу? Ти ... в Одесу один? Так, в Одесу я ... один, а назад я ... з друзями. 9. Що ви будете робити на канікулах? Я ... в Берлін. Ваш брат також ... з вами? Так, ми разом. Минулого року ви теж ... в Берлін?

Ні, ми ... у Львів? 10. Вчора друзі були у філармонії. Туди вони ... пішки, а назад ... таксі.

❖ Вправа 393. **Вставте дієслово ходити або їздити у формі теперішнього часу.**

1. Я живу недалеко від університету. Щодня я ... в університет пішки. 2. Він живе далеко від роботи. Щодня він ... на роботу автобусом і метро. 3. Аптека далеко, тому ми ... в аптеку на трамваї. 4. Магазин дуже близько. Ми туди ... пішки. 5. Моя подруга живе далеко, тому я ... до неї тролейбусом. 6. Мій друг живе близько, тому я ... до нього пішки.

❖ Вправа 395. **Вставте на місці крапок дієслова йти – ходити або їхати – їздити.**

1. Вчора мій друг ... у театр. Коли він ... у театр, він зустрів у метро старого знайомого. 2. Щодня я ... на роботу тролейбусом ... або автобусом. Назад я ... пішки. 3. Він любить ... на мотоциклі. Зазвичай він ... на мотоциклі дуже швидко. Вчора він ... у село до батьків. Коли він ..., йшов дощ. 4. Моя бабуся живе недалеко від ... міста, де живу я. Щонеділі ... до неї. Минулої неділі я знову ... до неї. Коли я ... туди, я читав журнал. 5. Ми часто буваємо ... в басейні. Зазвичай ми ... туди пішки, іноді ми ... автобусом. Вчора ввечері ми ... в басейн. Коли ми ... в басейн, ми зустріли в автобусі нашу викладачку. А ви часто ... в басейн? 6. Він живе недалеко від університету і щодня ... в університет пішки. Сьогодні вранці, коли він ... вулицею, він зустрів свого колегу.

Вчора	Зараз	Завтра
ходив, ходила, ходили (ходити)	йду, йдеш, йде, йдемо, йдете, йдуть (йти)	піду, підеш, піде, підемо, підете, підуть (піти)
їздив, їздила, їздили (їздити)	їду, їдеш, їде, їдемо, їдете, їдуть (їхати)	поїду, поїдеш, поїде, поїдете, поїдуть (поїхати)

літав, літала, літали (літати)	лечу, летиш, летить, летимо, летите, летять (летіти)	полечу, полетиш, полетить, полетимо, полетите, полетять (полетіти)
плавав, плавала, плавали (плавати)	пливу, пливеш, пливе, пливемо, пливете, пливуть (пливти)	попливу, попливеш, попливе, попливемо, попливете, попливуть (попливти)
бігав, бігала, бігали (бігати)	біжу, біжиш, біжить, біжимо, біжете, біжать (бігти)	побіжу, побіжиш, побіжить, побіжимо, побіжете, побіжать (побігти)
возив, возила, возили (возити)	везу, везеш, везе, веземо, везете, везуть (везти)	повезу, повезеш, повезе, повеземо, повезете, повезуть (повезти)
носив, носила, носили (носити)	несу, несеш, несе, несемо, несете, несуть (нести)	понесу, понесеш, понесе, понесемо, понесете, понесуть (понести)

❖ Вправа 396. **Вставте дієслова *ВОЗИТИ – ВЕЗТИ – ПОВЕЗТИ* у потрібній формі.**

1. Куди ти вчора їздив? Я ... свою матір до лікарні.
2. Наступної весни я хочу ... вас в Україну.
3. Вчора він цілий день ... нас і показував місто.
4. Я зараз їду в місто й ... з собою Марту.
5. Куди вас ...? ... мене, будь ласка, на бульвар Шевченка, 14.
6. Минулої осені нашу групу ... на кондитерську фабрику.

❖ Вправа 397. **Вставте на місці крапок дієслова *НОСИТИ – НЕСТИ – ПОНЕСТИ* у потрібній формі.**

1. Я бачу, що ви ... щось важке.

2. Що це ти ... ? Це словник, я ... його в бібліотеку.
3. Я завтра ... свою роботу в університет.
4. Вчора він ... сусідові ліки.

❖ Вправа 398. **Перепишіть речення, вставляючи дієслова *ЛІТАТИ – ЛЕТИТИ – ПОЛЕТІТИ* у потрібній формі.**

1. Тепер ми ... над Нью-Йорком.
2. Минулої зими ми ... в Монреаль.
3. У цей понеділок він ... додому.
4. Здається, що ми ... дуже повільно.

Дієслова *ВЧИТИ – ВЧИТИСЯ – ВИВЧАТИ – НАВЧАТИСЯ*

Що ви вчите ?	Де ви вчитесь ?
Я вчу новий текст.	Я вчуся в університеті.
Що ви вивчаєте ?	Де ви навчаєтесь ?
Я вивчаю українську мову.	Я навчаюся в Інституті філології.

❖ Вправа 399. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Де ви вчите домашнє завдання? 2. Коли ви вивчаєте (вчите) уроки? 3. Що ви зараз вчите (вивчаєте)? 4. Як ви вчите нові слова? Що зараз вивчає ваш товариш? 6. Де ви навчаєтесь? 7. Ви давно навчаєтесь в Україні? 8. Ваш старший брат навчається чи працює? 9. Де навчається ваш молодший брат? 10. Що ви раніше робили – вчилися чи працювали? 11. Де ви вчилися? 12. Де вчилися ваша подруга?

❖ Вправа 400. **Замість крапок поставити дієслова *ВЧИТИ, ВЧИТИСЯ*.**

1. – Де ви ... ? – Я ... в університеті. – А де ваш брат? – Мій брат також ... в університеті. 2. – Де ви ... раніше? – Раніше я ... в школі. 3. – Де ... ваша старша сестра? – Моя старша сестра не ..., вона вже працює. 4. – Ваша молодша сестра ...? – Так, вона ... в школі. 5. Що ви зараз робите? – Я ... нові слова. – Ви кожного дня ... українські слова? – Так, я ... слова щодня.

❖ Вправа 401. **Замість крапок поставити дієслова *вчити, вчитися*.**

1. – Ви ..., чи працюєте? – Я ... в інституті. 2. – Як ви ...? – Я ... добре, тому що я багато працюю: щодня я ... нові слова, читаю тексти, роблю вправи, дивлюся передачі українською мовою. 3. – Де ... ваш товариш? – Мій товариш ... в університеті. Він ... на першому курсі. 4. – Що ви ... вчора? – Вчора ми ... діалог. – Ви довго ... цей діалог? – Ні, діалог був легкий, і я ... його недовго. 5. – Що ви ... зараз? – Зараз ми ... новий текст. 6. – Як ... ваш товариш? – Він ... непогано. – Коли він ... завдання? – Після обіду він трохи відпочиває, а потім починає ... завдання.

Дієслова з часткою **-ся**.

Пасивні та активні конструкції зі зворотними дієсловами

❖ Вправа 402. **Прочитайте та порівняйте речення. Зверніть увагу на виділені дієслова.**

1. Робітники <i>будують</i> дім.	1. Дім <i>будується</i> робітниками.
2. Викладач <i>перевіряє</i> наші зошити	2. Наші зошити <i>перевіряються</i> викладачем.
3. Наш клуб <i>організовує</i> вечір.	3. Нашим клубом <i>організовується</i> вечір.
4. Вчені багатьох країн <i>досліджують</i> космос.	4. Вченими багатьох країн <i>досліджується</i> космос.

❖ Вправа 403. **Трансформуйте речення, замініть пасивні форми дієслів на активні.**

📄 Зразок: На лабораторних заняттях з хімії студентами *проводяться* дослідження.
На лабораторних заняттях із хімії студенти *проводять* дослідження.

1. Студентами Інституту філології вивчається мова. 2. Конструкторами та інженерами будуються нові літаки. 3. Лікарями

цього інституту робляться складні операції. 4. Наше місто часто відвідується туристами. 5. Газета «Україна молода» читається студентами. 6. Нашим клубом готується велика виставка фотографій.

❖ Вправа 404. **Трансформуйте пасивні конструкції в активні.**

1. Щодня студентами виконуються домашні завдання. 2. Помилки в наших зошитах виправляються нашим викладачем. 3. Потім ці помилки пояснюються студентами. 4. У лікарні хворі оглядаються досвідченими лікарями. 5. Вологість повітря вимірюється цим приладом. 6. Космічною ракетою на Землю посилаються сигнали з космосу. 7. Новини передаються по радіо декілька разів на день.

❖ Вправа 405. **Вставте в речення потрібне дієслово з дужок.**

1. Космічні супутники ... (будують – будуються) вченими, інженерами, конструкторами. 2. Фізики ... (створюють – створюються) нові прилади для дослідження атомної енергії. 3. Учені ... (вивчають – вивчаються) питання про життя на інших планетах. 4. Дослідники багатьох країн ... (вивчають – вивчаються) стародавні рукописи. 5. Телебачення України ... (приймає – приймається) програми з інших країн. 6. На військових кораблях радіосигнали ... (приймають – приймаються) спеціальними станціями. 7. Наші студенти ... (готують – готуються) вечір до Дня Незалежності України. 8. Нашою кафедрою ... (готує – готується) міжнародна конференція. 9. Іноді знання студентів ... (перевіряють – перевіряються) на комп'ютері. 10. Викладачі ... (перевіряють – перевіряються) контрольні роботи студентів.

❖ Вправа 406. **Трансформуйте речення за зразком.**

📄 Зразок: Щодня викладач *перевіряє* наші зошити.
Щодня наші зошити *перевіряються* викладачем.

1. Інженери створюють ракети. 2. Вчені проводять дослідження в лабораторії. 3. Цей професор читає лекції двічі на тиждень. 4. Астронавти різних країн досліджують космос. 5. Ця група ін-

женерів готує проект нового стадіону. 6. Наш університет організовує екскурсії для студентів-іноземців. 7. Студенти Інституту філології вивчають українську мову. 8. Учені вирішують важливі проблеми вірусології. 9. Лікарі цього інституту роблять складні операції. 10. Молоді люди відвідують філармонію.

❖ Вправа 407. Прочитайте речення та порівняйте їх.

1. На нашій вулиці <i>будують</i> поліклініку.	1. На нашій вулиці <i>будується</i> поліклініка.
2. У цьому районі скоро <i>відкриють</i> новий торговельний центр	2. У цьому районі скоро <i>відкриється</i> новий торговельний центр.
3. У книгарні <i>продають</i> тлумачні словники.	3. У книгарні <i>продаються</i> тлумачні словники.
4. У цьому кінотеатрі <i>демонструють</i> дитячі кінофільми.	4. У цьому кінотеатрі <i>демонструються</i> дитячі кінофільми.

❖ Вправа 408. Трансформуйте речення за зразком.

👉 Зразок: На другому курсі *вивчають* українську літературу.
На другому курсі *вивчається* українська література.

1. У нашому місті будують новий готель. 2. У цьому кінотеатрі демонструють новий фільм. 3. У нашому клубі організують цікаві вечори. 4. У цьому магазині продають підручники. 5. Увечері по телевізору передають останні вісті. 6. Зазвичай збори проводять у великому залі. 7. В аудиторії показують навчальні фільми.

❖ Вправа 409. Трансформуйте речення за зразком.

👉 Зразок: У цьому магазині *продаються* книжки українських письменників.

У цьому магазині *продають* книжки українських письменників.

1. Зараз у нашому клубі готується виставка молодих художників. 2. У цьому районі будується ще одна школа. 3. Скоро тут відкривається нова станція метро. 4. В інституті викладаються іноземні мови. 5. У цьому кіоску продаються тільки газети й журнали. 6. Зараз по радіо передаються новини. 7. На цьому факультеті вивчається біологія.

❖ Вправа 410. Змініть речення.

👉 Зразок: Кав'ярня *зачиняється* опівночі.
Кав'ярню *зачиняють* опівночі.

1. Цей магазин відкривається о 9 годині. 2. Книжки продаються книжковому магазину. 3. Історія України вивчається на першому курсі. 4. Така споруда будується декілька місяців. 5. У нашому університеті часто організуються вечори. 6. На цій вулиці скоро відкриється новий кінотеатр.

❖ Вправа 411. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли відкривається цей магазин? 2. Коли відкривається наша їдальня? 3. Коли відкривається музей? 4. Коли закривається наша бібліотека? 5. Коли починається ця лекція? 6. Коли починаються збори? 7. Коли починається концерт? 8. Коли у вас починаються іспити? 9. Коли закінчується цей урок? 10. Коли закінчуються заняття на факультеті? 11. Коли закінчується ця вистава? 12. Де продається ця книжка? 13. Де продаються конверти? 14. Де зупиняється автобус? 15. Де зупиняється тролейбус?

❖ Вправа 412. Вставте дієслово у речення у потрібній формі

1. Зазвичай наші заняття починаються о 9 годині, а сьогодні вони ... о 10 годині. 2. Зазвичай наші заняття закінчуються о 14 годині, а сьогодні ... о 16 годині. 3. Зазвичай наші збори закінчуються рано, але вчорашні збори ... пізно. 4. Зазвичай цей магазин відкривається о 8 годині ранку, а сьогодні він ... о 9 го-

дині. 5. Зазвичай наша їдальня закривається о 17 годині, а вчора вона ... о 19 годині. 6. Зазвичай цей автобус не зупиняється тут, а сьогодні він

❖ Вправа 413. Порівняйте речення.

1. Професор закінчив лекцію о 15 годині.	1. Лекція закінчилася о 15 годині.
2. Викладач розпочав урок.	2. Урок розпочався.
3. Незнайома людина відкрила двері.	3. Двері відчинилися, і зайшов незнайомець.
4. Я зламав олівець.	4. У мене зламався олівець.

❖ Вправа 414. Вставте на місці крапок у речення потрібне дієслово, поставивши його у правильну форму.

1. Ми ... свою роботу і пішли додому. Зима ..., і прийшла весна.	<i>закінчити – закінчитися</i>
2. Ця студентка добре Зараз вона ... вірші Шевченка.	<i>вчити – вчитися</i>
3. Студенти ... писати твір. Наші заняття ... о 9 годині.	
4. Студент ... двері й зайшов в аудиторію. Двері ..., і до залу зайшли студенти.	<i>відчинити – відчинитися</i>
5. Ці робітники ... наш дім. Цей будинок ... кілька років.	<i>будувати – будуватися</i>
6. Вчора я ... чашку. Склянка впала й	<i>розбити – розбитися</i>
7. Студентка ... машину. Машина під'їхала до будинку й	<i>зупинити – зупинитися</i>
8. Я вже ... книжку в бібліотеку. Учора ми були на концерті й пізно ... звідти.	<i>повернути – повернутися</i>
9. Ми ... на сьомий поверх. Ліфт ... нас на сьомий поверх. Він ... валізу й поставив її на стілець.	<i>підняти – піднятися</i>
10. Вчора деканат ... розклад занять. У січні наш розклад	<i>змінити – змінитися</i>

❖ Вправа 415. Вставте на місці крапок у речення дієслово у потрібній формі.

1. Вчора я ... свою нову ручку. Моя ручка ... і я не можу писати. Хто ... мій олівець? У мене ... годинник.	<i>зламати – зламатися</i>
2. Сьогодні я ... склянку. Ваза впала зі столу й Хлопчик кинув м'яч і ... вікно.	<i>розбити – розбитися</i>
3. Він ... гроші в кишеню. Хлопчик ... за дверима. Куди ти ... мій портфель.	<i>сховати – сховатися</i>
4. Кожного дня я ... домашнє завдання. Зараз я ... до контрольної роботи. Студент нашої групи ... до іспитів.	<i>готувати – готуватися</i>
5. Коли я ... на Батьківщину, я буду працювати в школі. Мати запитує в повідомленні, коли я ... додому. Завтра я ... вашу книгу.	<i>повернути – повернутися</i>
6. Вчора я ... листівку своїм батькам. На пошті листи ... двічі на день.	<i>відправити – відправитися</i>

❖ Вправа 416. Вставте на місці крапок дієслово з дужок у потрібній формі.

1. Весна цього року ... (почати – початися) пізно. 2. Коли ти ... (закінчити – закінчитися) читати газету, принеси її мені. 3. Наш літак ... (підняти – піднятися) і полетів на південь. 4. Ми ... (спустити – спуститися) в метро. 5. Я не впізнав цю людину, тому що він дуже ... (змінити – змінитися). 6. У залі ... (зібрати – зібратися) студенти першого курсу. 7. Водій ... (зупинити – зупинитися) автобус біля університету. 8. Скоро ... (почати – починатися) іспити, тому зараз усі студенти ... (готувати – готуватися) до них. 9. У неділю був дощ, і ми (змінити – змінитися) свої плани.

❖ Вправа 417. Закінчіть речення.

1. Увесь вечір він готувався Ввечері він готував 2. Завтра я поверну тобі О 10 годині він повернувся 3. Ми

закінчили ... Концерт закінчився 4. Мій брат вчиться Мій брат вчить 5. Викладач почав Урок почався 6. Хлопчик сховав Хлопчик сховався 7. Він підняв Він піднявся

❖ Вправа 418. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Про що йдеться в цьому оповіданні?
2. Про що повідомляється в цій газеті?
3. Про що розповідається в цій книзі?
4. Про що співається в цій пісні?
5. Про кого розповідають у цьому тексті?
6. Про що йдеться в цій статті?

❖ Вправа 419. **Поставте запитання за зразком.**

 Зразок: У Києві Джон познайомився з Тарасом.
З ким познайомився Джон у Києві?

1. Ми часто зустрічаємося з друзями. 2. Я давно не бачився батьками. 3. Ми домовилися з товаришами піти у суботу в кіно. 4. На вечірці ми познайомилися зі студентами Київського університету. 5. Мій товариш посварився зі своїм братом. Недавно він помирився з братом. 6. Ми попрощалися з нашими гостями. 7. Я завжди раджуся з батьком і з матір'ю.

❖ Вправа 420. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Кого ви зустріли вчора на вулиці? З ким ви зустрілися біля театру? Кого ви часто зустрічаєте на автобусній зупинці? З ким ви зустрічаєтеся щовівторка?

2. Кого ви бачили вчора в театрі? З ким ви часто бачитеся?

3. Кому ви порадите подивитися цей фільм? З ким ви порадитесь стосовно цієї проблеми?

4. Кого ви познайомили зі своїми батьками? З ким ви познайомилися в Києві?

❖ Вправа 421. **Вставте у речення дієслово у потрібній формі.**

1. Вчора на вулиці я ... товариша. Ми з ним... пізно ввечері. Він написав мені, що він мене на вокзалі. Завтра я хочу з вами	<i>зустріти – зустрітися</i>
2. Я ... з ним минулого року. Я ... його зі своєю сестрою. Де ви ... з нею? Коли ви мене ... зі своїм братом?	<i>познайомити – познайомитися</i>
3. Він каже, що ... мене вчора в університеті. Ми з ним часто – Коли ви ... з ним останнього разу? – Я його місяць тому...	<i>бачити – бачитися</i>
4. Недавно я посварився з Богданом. Мій товариш ... нас. Я задоволений, що я ... з Богданом.	<i>помирити – помиритися</i>
5. Мій батько ... мені почитати цю книжку. Я завжди ... з ним, коли мені важко	<i>радити – радитися</i>

❖ Вправа 422. **Вставте на місці крапок дієслово у потрібній формі.**

1. Я не пам'ятаю, де я ... цього чоловіка. Здається, ми з вами десь Ви часто ... зі своїми старими друзями? Ми давно з ним не ... Декілька років ми з нею не ... один одного.	<i>бачити – бачитися</i>
2. Ми домовились ... біля театру о шостій годині. Біля входу до театру я ... своїх старих знайомих. Друг написав мені, щоб я ... його на вокзалі. Де і коли ми ... ?	<i>зустріти – зустрітися</i>
3. Де ви з ним ... ? Ми з ним в інституті Нас ... мій товариш. Я давно хочу ... з вами. Будь ласка, ... мене з цим чоловіком ..., це наш новий студент, а це мій товариш.	<i>познайомити – познайомитися</i>
4. У важкі хвилини я завжди ... з другом. Я хочу ... з вами. Що ви ... мені купити другу? – Будь ласка, ... мені, яку книжку краще купити. – Я не знаю, ... краще з продавцем.	<i>(по)радити – (по)радитися</i>

❖ Вправа 423. **Виберіть потрібне дієслово та вставте його у речення.**

1. Я ... руки. Мати ... тарілки. Хлопчик ... у ванні.
Сестра ... маленького брата. Перед обідом треба ... руки.	<i>мити – митися</i>
2. Вона ... свою молодшу сестру. Він ... дуже повільно. Медсестра ... хворого.	<i>одягати – одягатися</i>
3. Вранці ми Він ... свого хворого товариша. Коли ви ...?	<i>вмивати – вмиватися</i>
4. Він ... руки і обличчя. Він ... рушником.	<i>втирати – втиратися</i>
5. Я люблю ... в морі. Кожного вечора мати ... своїх дітей. Коли ми відпочиваємо в Криму, ми ... у морі.	<i>купати – купатися</i>

❖ Вправа 424. **Закінчіть речення.**

1. Магазин зачиняється Ганс закриває 2. Студенти першого курсу вивчають Ця тема вивчається 3. Людина підняла Туристи піднялися 4. На вечорі виконувалися Артисти виконували 5. Я часто зустрічаю Я часто зустрічаюся 6. Ви давно не бачилися ...? Ви давно не бачили ...? Концерт закінчився Артист закінчив 8. Мій молодший брат вчиться Зараз він вчить 9. Мій сусід повернув Мій сусід повернувся 10. Я познайомив Я познайомився 11. Ми завжди радимося Ми радимо

❖ Вправа 425. **Доповніть речення. Використайте дієслова, подані нижче.**

1. Раніше ми не знали один одного, ми ... в Києві. 2. Я не ... зі своїми батьками півроку. 3. Ми домовимось ... у театрі о 6 годині. Вчора я ... додому о 9 годині. 5. Концерт ... дві години. 6. Концерт ..., і ми з друзями пішли додому. 7. Я не знаю, що мені робити, і хочу ... з вами. 8. Я завжди ..., коли відповідаю на іспиті. 9. Кожна мати ... про своїх дітей. 10. Всі ..., коли він розповідає веселі історії. 11. Мій друг ... фізикою. 12. Він добре ... до іспиту з фізики. (*продовжуватися, закінчитися, порадитися, хвилюватися, тур-*

буватися, підготуватися, сміятися, познайомитися, бачитися, цікавитися, повернутися, зустрітися).

❖ Вправа 426. **Доповніть речення.**

1. ... ви привіталися в коридорі? 2. ... цікавиться ваш товариш? 3. ... турбується ваша сестра? 4. ... він посварився? 5. ... ви познайомилися у клубі? 6. ... сподіваються ці студенти? 7. ... турбується лікар? 8. ... ви домовились зустрітися? 9. ... ви смієтеся? 10. ... він зазвичай радиться? 11. ... вони зустрілися в театрі? 12. ... ви цікавитеся?

❖ Вправа 427. **Закінчіть речення.**

1. Ми домовилися 2. Я не можу погодитися 3. Ви зобов'язані підготуватися 4. Я сумніваюся 5. Цей студент займається 6. Я знаю, що він цікавиться 7. Навіщо ви смієтеся ...? 8. Чому ви не привіталися ...? 9. Як ви ставитеся ...? 10. Через що ви посварилися ...?

❖ Вправа 428. **Закінчіть речення, використайте слова, подані у дужках.**

1. Студенти привіталися ... (*їхній викладач*). 2. Я домовився ... (*мої друзі*) зустрітися біля станції метро. 3. Батьки турбуються ... (*їхні діти*). 4. Мати хвилюється ... (*молодший син*). 5. Ми добре підготувалися ... (*останній іспит*). 6. Мій брат завжди радиться ... (*я*). 7. Я не люблю сваритися ... (*люди*). 8. Ми сподіваємося ... (*ваша допомога*). 9. Погано сміятися ... (*ваші товариші*). 10. Ця мати може пишатися ... (*її син*). 11. Мій товариш цікавиться ... (*історія*).

❖ Вправа 429. **Прочитайте текст. Вставте дієслово з дужок у потрібній формі.**

День мого брата

Мій брат ... (*учити – учитися*) в школі в 11 класі. Зазвичай він прокидається о 7 годині. Він ... (*умити – умитися*), ... (*одягати – одягатися*) і сідає снідати. Школа, де ... (*учити – учитися*) мій

брат, розташована неподалік. О 9 годині ... (*починати – почина-тися*) перший урок. Уроки ... (*продовжувати – продовжуватися*) до третьої години. Коли уроки ... (*закінчувати – закінчуватися*), мій брат повертається додому. Ввечері він ... (*готувати – готу-ватися*) домашнє завдання. Спочатку він ... (*вчити – вчитись*) слова і правила, потім ... (*робити – робитися*) вправи. Після ве-чері мій брат займається своїми справами. Він дуже (*цікавити – цікавитися*) літературою та мовою. Коли він (*закінчити – за-кінчитися*) школу, він буде вступати до університету. Зараз він (*готувати – готуватися*) до іспитів.

ВИДИ ДІЄСЛОВА

Доконаний та недоконаний види дієслова

Студент <i>читав</i> книжку	Студент <i>прочитав</i> книжку
Руслана <i>писала</i> лист	Руслана <i>написала</i> лист
Викладач <i>пояснював</i> завдання	Викладач <i>пояснив</i> завдання

❖ Вправа 430. Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання виду дієслів.

Сьогодні на занятті ми *перевіряли* домашнє завдання. Ми *пе-ревірили* домашні вправи і почали читати текст. Ми *читали* но-вий текст. Спочатку *читав* викладач. Коли викладач *читав* текст, ми уважно *слухали*. Викладач *прочитав* текст і *запитав*: «Все зрозуміло?». Потім викладач *пояснював* нові слова. Коли він *по-яснив* слова, ми почали писати диктант.

❖ Вправа 431. Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання форм дієслів.

Минулий час

– Що ви *робили* сьогодні на занятті? – Сьогодні ми *чита-ли*, *відповідали* на питання, *повторювали* дієслова, *розповідали* текст, *писали* диктант.

– Що ти *робив* вчора ввечері? – Вчора ввечері я *робив* до-машнє завдання, *писав* листи на батьківщину, *слухав* музику, *вечеряв*.

Теперішній час

– Що ви *робите* зараз? – Ми сидимо в аудиторії, *слухаємо*, що *говорить* викладач, і *відповідаємо* на його питання.

– Що *роблять* зараз ваші друзі? – Вони *роблять* домашнє за-вдання: *пишуть* вправи, *читають* текст, *повторюють* дієслова.

Майбутній час

– Що ви *будете робити* в неділю? – У неділю я *буду відпочи-вати*, *писати* листи додому, *читати* газети, *дивитися* телевізор.

– Що *буде робити* завтра ваш товариш? Завтра мій товариш *буде відпочивати*, *грати* в шахи, *слухати* музику.

❖ Вправа 432. Прочитайте речення. Поясніть вживання виду дієслова.

1. Тарас *довго писав* лист. Він *написав* листа і пішов на пошту.

2. Я *читав* цю книжку *три дні*. Коли я *прочитав* її, я повернув книжку в бібліотеку.

3. Студентка *довго розв'язувала* задачу, нарешті вона *розв'язала* її.

4. Вчора я *робив* домашнє завдання *дві години*. Я *зробив* до-машнє завдання і пішов у кіно.

5. Сьогодні *весь урок* викладач *пояснював* новий матеріал. Ви-кладач *пояснив* матеріал, і ми почали робити вправи.

6. Ми *писали* контрольну роботу *годину*. Викладач сказав, що ми добре *написали* контрольну роботу.

❖ Вправа 433. Вставте у речення дієслово у потрібній формі.

1. Вчора весь вечір ми ... телевізор. Ми ... *дивитися – подивитися* телевізор і пішли відпочивати.

2. Я ... нові слова майже годину. Я добре ... *вчити – вивчити* всі слова.

3. Ти довго ... цю книгу? Ти її вже ...? *читати – прочитати*

4. Ми ... ці задачі весь урок. Марія ... *розв'язувати – розв'язати* всі задачі правильно.

5. Мій товариш ... українську мову два роки. *вивчати* –
Він вже ... українську мову і добре володіє ... *вивчити*
нею.
6. Робітники ... цю будівлю півроку. У Києві *будувати* –
... новий палац. *побудувати*

❖ Вправа 434. **Допишіть діалог. Використайте дієслова у потрібній формі.**

писати – написати

- Що ти робив вчора ввечері?
– Я ... листи.
– Ти довго ... листи?
– Так, я ... листи дві години.
– Ти ... листи додому?
– Так, я ... додому. Я ... три листи.
– Що робив Ганс, коли ти ... листи?
– Коли я ... листи, Ганс ... вправи. Коли Ганс ... всі вправи, ми пішли у кіно.

читати – прочитати

- Що ти робив сьогодні вранці?
– Спочатку я снідав, а потім ... газети.
– Які газети ти ...?
– Я ... англійські та українські газети.
– Скільки часу ти ... газети?
– Я ... газети годину.
– Куди ти пішов, коли ти ... газети?
– Коли я ... газети, я пішов в університет.

❖ Вправа 435. **Вставте дієслова у речення.**

1. – Що ви робили вчора ввечері? *писати* –
– Вчора ввечері я робив домашнє завдання, *написати*
потім ... лист додому.
– Ви добре знаєте урок? *вчити* –
– Так, я ... урок добре. *вивчити*

- А ви ... оповідання?
– Ні я не ... оповідання, тому що до мене *читати* –
прийшли гості. *прочитати*
2. – Що робила Мішель ввечері? *переглядати*–
– Ввечері Мішель ... журнали в бібліотеці. *переглянула*
Коли вона ... журнали, вона пішов додому.
3. – Що ви робили вчора? *читати* –
– Вчора я ... книжку. *прочитати*
– Ви ... книжку?
– Ні, я ще не ... цю книжку.
4. – Ти ... вчора задачі? *розв'язувати*
– Так, ... *– розв'язати*
– Ти ... усі задачі?
– Так, я ... майже всі. Я не ... тільки одну
задачу, вона дуже важка.
5. Сьогодні я ... в їдальні. Коли я ..., я бачив там *снідати* –
Ганса. Коли я ..., я пішов на заняття. *поснідати*
6. Вчора я довго ... вправу, тому що вона була *робити* –
дуже велика. Я ... не всю вправу. *зробити*

❖ Вправа 436. **Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання видів дієслів та поясніть свою думку.**

1. Коли викладач *пояснював* нове правило, він писав на дошці приклади. Коли викладач *пояснив* нове правило, ми почали робити вправи.
2. Коли на занятті Андре *розповідав* текст, ми уважно слухали. Коли він *розповів* текст, ми почали ставити питання.
3. Коли ми *оглядали* місто, було дуже холодно. Коли ми *оглянули* місто, ми повернулись у готель.
4. Коли я *вечеряв*, мій друг сидів поряд і пив каву. Коли ми *повечеряли*, ми пішли в кіно.

5. Коли я *читав* текст, я дивився незнайомі слова в словнику.
Коли я *прочитав* текст, я почав писати вправу.

6. Коли мій товариш *відповідав* на заняттях, я слухав його.
Коли він *відповів* на запитання, викладач запитав мене.

❖ Вправа 437. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч, поставивши їх у правильну форму.**

1. Коли Вільям ... урок, його товариш читав книгу. Коли Вільям ... урок, він пішов вечеряти.	<i>вчити</i> –
<i>вивчити</i>
2. Коли ми ... домашнє завдання, Михайло слухав музику. Коли ми ... домашнє завдання, ми пішли в кіно.	<i>виконувати</i> –
<i>виконати</i>
3. Коли викладач ... новий текст, ми почали читати його. Коли викладач ... новий текст, ми уважно слухали.	<i>пояснювати</i>
– <i>пояснити</i>
4. Коли я ... вправу, мій друг повторював дієслова. Коли я ... вправу, я почав читати текст.	<i>писати</i> –
<i>написати</i>
5. Коли Марія ... урок, всі слухали її відповідь. Коли Марія ... урок, ми почали писати диктант.	<i>відповідати</i> –
<i>відповісти</i>
6. Коли я ... свою контрольну роботу, я показав її викладачу. Коли я ... свою контрольну роботу, я виправляв помилки.	<i>перевіряти</i> –
<i>перевірити</i>
7. Коли ми ... фільм, ми пішли додому. Коли ми ... фільм, ми дуже сміялися.	<i>дивитися</i> –
<i>подивитися</i>

❖ Вправа 438. **Закінчіть речення за зразком.**

📄 Зразок: Коли викладач пояснював урок, ...
Коли викладач пояснював урок, студенти уважно слухали його.

1. Коли викладач *пояснив* урок, ...
Коли викладач *пояснив* урок, студенти почали робити вправи.

2. Коли студентка вчила діалог, ...
Коли студентка *вивчила* діалог, ...
3. Коли ми *повторювали* місцевий відмінок, ...
Коли ми *повторили* місцевий відмінок, ...
4. Коли ми *відпочивали*, ...
Коли ми *відпочили*, ...
5. Коли студенти *дивилися* фільм, ...
Коли студенти *подивилися* фільм, ...
6. Коли лікар *оглядав* хворого, ...
Коли лікар *оглянув* хворого, ...
7. Коли я *написав* лист, ...
Коли я *писав* лист, ...
8. Коли Макс *читав* газету, ...
Коли Макс *прочитав* газету, ...

❖ Вправа 439. **Прочитайте речення. Порівняйте вживання дієслів.**

Щодня я <i>зустрічав</i> Сашка. Я <i>казав</i> йому: «Добрий день». Він зазвичай <i>відповідав</i> : «Привіт». Ми <i>отримували</i> книжки і <i>починали</i> працювати. О 2 годині ми <i>обідали</i> . О 19 годині Сашко <i>закінчував</i> працювати і <i>казав</i> : «До побачення. Я пішов додому».	Вчора я <i>зустрів</i> Сашка в бібліотеці. Я <i>сказав</i> йому: «Добрий день». Він <i>відповів</i> : «Привіт». Ми <i>отримали</i> книжки і <i>почали</i> працювати. О 2 годині ми <i>пообідали</i> . О 19 годині Сашко <i>закінчив</i> працювати і <i>сказав</i> : «До побачення. Я пішов додому».
---	--

❖ Вправа 440. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Цей студент завжди добре ... урок. Викладач запитав студента. Студент правильно ... на питання.
відповідати –
відповісти
2. Щодня ми ... важкі дієслова. Коли ми ... важкі дієслова, ми почали писати вправи.
повторити –
повторювати

3. Сьогодні вранці я ... дві газети. Щоранку я ... свіжі газети. *читати – прочитати*
4. Я ... домашнє завдання і пішов вечеряти. Щовечора я ... домашнє завдання. *робити – зробити*
5. Сьогодні Марія добре ... всі слова. Вона завжди добре ... слова. *вчити – вивчити*
6. Вона іноді ... на лекції. Але сьогодні вона не ... на лекцію. *запізнюватись – запізнитись*
7. Щотижня він ... гостинці додому. Вчора він ... 2 посилки. *відправляти – відправити*
8. У суботу мій сусід ... посилку. Він часто ... посилку. *отримувати – отримати*

❖ Вправа 441. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Щодня мій товариш ... свіжі газети. Сьогодні він ... три газети. *купувати – купити*
2. Вранці я ... каву. Сьогодні вранці я ... склянку кави і пішов на заняття. *пити – випити*
3. Цей студент часто ... листи. Сьогодні він знову ... лист. *отримувати – отримати*
4. Щодня я ... в автобусі цього чоловіка. Зараз я знову його *зустріти – зустрічати*
5. Зазвичай він ... працювати о 3 годині. Вчора він ... працювати о 5 годині. *закінчувати – закінчити*
6. Він завжди ... листи ввечері. Вчора він ... два листи. *писати – написати*
7. Цей студент часто ... на уроки. Вчора він знову *спізнюватись – спізнюватися*

❖ Вправа 442. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Робітники ... школу все літо. Вони ... школу, і тепер там вчаться діти. *будувати – побудувати*
2. Лікар довго ... хворого. Коли він ... студента, він виписав йому рецепт. *оглядати – оглянути*
3. Вранці я завжди ... чай. Сьогодні вранці я ... каву. *пити – випити*
4. Цю картину ... мій товариш. Він ... її цілий рік. *малювати – намалювати*
5. Сьогодні на практичному курсі української мови викладач ... новий текст. Він ... нові слова тексту, і ми почали читати його. *пояснювати – пояснити*
6. Мій старший брат завжди ... мені. Вчора він... мені розв'язати задачу. *допомагати – допомогти*

❖ Вправа 443. **Допишіть діалоги, використайте дієслова, подані праворуч.**

1. – Що ви робили вчора?
– Я ... книжку.
– Ви вже ... її?
– Так, я ... її. *читати – прочитати*
2. – Що робив ваш товариш?
– Він ... завдання.
– Ганс, ти вже ... домашнє завдання?
– Так, я вже *виконувати – виконати*
3. Я часто ... другу листи та ... книги.
Вчора я ... йому листа та ... дві книги. *надсилати – надіслати
писати – написати*

4. Зазвичай ми ... продукти в цьому магазині. Я ... цукор і пішов додому. *купувати – купити*
5. Я часто ... повідомлення з дому. Останнє повідомлення я ... вчора. А ви часто ... повідомлення з дому? *отримувати – отримати*
6. Учора весь вечір Макс ... задачу. Він погано знає математику, тому він не ... її. Я ... Макс, і він ... цю задачу. *розв'язувати – розв'язати
допомагати – допомогти*

❖ Вправа 444. **Перепишіть речення, змінюючи вид дієслів.**

1. Студенти заходили в клас і вітались. 2. Викладач приносить на урок ноутбук. 3. Я зустрічав цього чоловіка в нашому спортклубі. 4. Андрій одержував листи від брата. 5. Брат надіслав йому книжки. 6. Я дарував молодшій сестрі дитячі книги. 7. Я купував ці книги в Києві.

❖ Вправа 445. **Напишіть речення, змінюючи вид дієслів.**

📄 Зразок: Студент довго *розв'язував* складну задачу. Він *розв'язав* задачу вірно.

1. Я часто *отримував* листи.
2. Звичайно я *закінчую* готувати домашнє завдання о 9 годині вечора.
3. Викладач завжди *виправляє* наші помилки.
4. Сьогодні викладач *пояснював* нову тему.
5. Вчора впродовж уроку ми *повторювали* дієслова.
6. Викладач *перевіряв* зошити після занять.
7. Студенти *вчили* українські пісні.

❖ Вправа 446. **Трансформуйте речення, змінюючи вид дієслів.**

1. Ми почали вивчати українську мову цього року. 2. Марія почала готувати вечерю о 16 годині. 3. Ми починаємо працювати о 9 годині ранку. 4. Я продовжую вивчати українську мову. 5. Друзі продовжували розмовляти. 6. Я закінчив писати твір піз-

но ввечері. 7. Викладач закінчив читати текст. 8. Зазвичай вони закінчують працювати о 7 годині вечора.

❖ Вправа 447. **Вставте у речення дієслова, подані у дужках.**

1. Він почав ... (*малювати – намалювати*), коли йому було 5 років. 2. Викладач продовжував (*пояснювати – пояснити*) новий матеріал. 3. Будівельники закінчили ... (*будувати – збудувати*) школу. 4. Я почав ... (*читати – прочитати*) новий роман. 5. Антон почав добре ... (*говорити – сказати*) українською. 6. Ми закінчили ... (*обідати – пообідати*) о 4 годині.

❖ Вправа 448. **Перепишіть речення, вставляючи на місці крапок дієслова, подані у дужках.**

1. Щодня вони ... працювати о 9 годині ранку (*починати – почати*). 2. У суботу ми ... читати цей текст (*закінчувати – закінчити*). 3. Вчора Тарас ... працювати о 6 годині вечора (*починати – почати*). 4. Зазвичай ця студентка ... робити домашнє завдання о 9 годині вечора (*закінчувати – закінчити*). 5. Кожного ранку о 7 годині я ... робити зарядку (*починати – почати*). 6. Зазвичай після сніданку батько ... читати газети (*починати – почати*). 7. Михайло прийшов додому, пообідав і ... виконувати домашнє завдання (*починати – почати*). 8. Він ... писати листи й пішов на пошту (*закінчувати – закінчити*).

❖ Вправа 449. **Прочитайте речення. Порівняйте вживання дієслів.**

Завтра я <i>буду читати</i> цю книгу.	Завтра я <i>прочитаю</i> цю книгу і віддам її вам.
О 6 годині ми <i>будемо вечеряти</i> .	Ми <i>повечеряємо</i> і підемо гуляти.

1. Сьогодні на занятті ми *будемо писати* диктант. Ми *напишемо* диктант і *будемо читати* новий текст. 2. Увечері я *буду писати* лист додому. Коли я *напишу* листа, я буду вчити текст. 3. Завтра на занятті ми *будемо повторювати* дієслова руху. Ми *повторимо* дієслова і *будемо писати* контрольну роботу. 4. Зараз Олег

буде *відповідати* на запитання. Я думаю, що він може добре *відповісти* на запитання. 5. Сьогодні ввечері Марі *буде вчити* нові вірші. Я знаю, що вона добре *вивчить* їх. 6. Завтра ми *будемо розв'язувати* важкі задачі. Я думаю, що я *розв'яжу* ці задачі. 7. Ввечері ми *будемо дивитися* телевизор. Ми *подивимося* телевизор і підемо вечеряти.

❖ Вправа 450. **Прочитайте діалоги, зверніть увагу на вживання виду дієслів.**

– Що ми *будемо робити* сьогодні ввечері?
 – Я *буду писати* листи.
 – А що ти *будеш робити* потім, коли напишеш листи?
 – Коли я *напишу* листи, я *піду* гуляти.
 – Що ти *будеш робити* у неділю?
 – У неділю я *буду робити* домашнє завдання, *читати* газети, *дивитися* фільми. Коли я *зроблю* домашнє завдання, я *зателефоную* тобі.

❖ Вправа 451. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Що ви будете робити сьогодні ввечері? 2. Після обіду ви будете працювати чи відпочивати? 3. Ви сьогодні будете готувати домашнє завдання? 4. Що ви будете робити, вчити нові слова чи писати вправи? 5. Що ви будете робити, коли ви вивчите нові слова? 6. Ви будете писати вправи? 7. Що ви будете робити, коли ви напишете вправи? 8. Ви будете розв'язувати задачі? 9. Коли ви будете розв'язувати задачі? 10. Що ви будете робити, коли розв'яжете задачі? 11. Що ви будете робити, коли приготуєте домашнє завдання? 12. Ви будете читати журнали чи дивитися телевизор?

❖ Вправа 452. **Допишіть речення. Використайте дієслова, подані у дужках.**

1. Сьогодні ввечері я ... вірші. Вірші важкі, але я знаю, що я ... їх (*вчити – вивчити*).
 2. У суботу вона ... лист додому. Якщо в неї буде час, вона ... великий лист (*писати – написати*).

3. У понеділок ми ... цю книгу. Якщо вона легка, ми ... її швидко (*читати – прочитати*).

4. Зараз я ... домашнє завдання. Коли я ... його, я піду до друга (*виконувати – виконати*).

5. Завтра ми ... місцевий відмінок. Коли ми ... цю тему, ми будемо писати самостійну роботу (*повторити – повторювати*).

6. Після перерви викладач ... нову тему. Коли він ... нову тему, ми будемо виконувати вправи (*пояснювати – пояснити*).

7. Завтра викладач ... нові дієслова. Коли він ... дієслова, ми будемо писати невеликий диктант (*запитувати – запитати*).

❖ Вправа 453. **Трансформуйте речення за зразком.**

📄 Зразок: Завтра на занятті ми *будемо писати* контрольну роботу, а потім *будемо читати* оповідання. Завтра на занятті ми *напишемо* контрольну роботу, а потім *прочитаємо* оповідання.

1. Після занять я *буду обідати*, відпочивати, потім *буду готувати* домашнє завдання. 2. Ввечері Лі *буде розв'язувати* задачі, писати вправи, потім *буде слухати* музику. 3. На занятті ми *будемо повторювати* дієслова й розповідати текст. 4. Завтра Майкл *буде снідати*, читати оповідання, слухати музику, потім піде на заняття. 5. Сьогодні ввечері я *буду робити* домашнє завдання, вчити вірш, читати текст, а потім скласти план.

❖ Вправа 454. **Допишіть речення. Використайте дієслова потрібного виду.**

Давати – дати

1. Сьогодні Марія ... мені свою книгу. 2. Він часто ... свій словник товаришу. 3. Іноді я ... другові свій планшет. 4. – Ти ... мені завтра цей журнал? – Так, я ... тобі цей журнал. 5. Ви ... мені ці конспекти? 6. Коли ти підеш на пошту, ми ... тобі листи. 7. Зазвичай мій товариш ... мені свій ноутбук, але сьогодні він не ... мені його, бо до нього прийдуть гості. 8. Коли в мене немає підручника, мій товариш ... мені свій підручник. 9. Якщо в тебе нема

грошей, я ... тобі 100 гривень. 10. Ви ... мені цю газету, коли ви її прочитаете? 11. Ти ... мені свою адресу?

❖ Вправа 455. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Сьогодні вранці я ... нашого викладача. Коли... його, я привітався з ним.	<i>бачити – побачити</i>
2. Цей студент ... іспит з української мови добре, тому що він наполегливо працював упродовж семестру.	<i>складати – скласти</i>
3. Після того як по радіо ... оголошення, почався концерт.	<i>передавати – передати</i>
4. Ми ... старий телевізор і купили новий.	<i>продавати – продати</i>
5. Я ... тобі цю книгу, коли мій брат її прочитає.	<i>давати – дати</i>
6. Завтра Віктор ... книжки в бібліотеку.	<i>здавати – здати</i>
7. Іноді я ... молодшому брату свій фотоапарат.	<i>давати – дати</i>
8. У цьому кіоску ... папки, конверти, папір.	<i>продавати – продати</i>
9. Щойно по радіо ... останні новини. Ми їх слухали.	<i>передавати – передати</i>

❖ Вправа 456. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Зазвичай він ... о 7 годині. Вчора він дуже втомився, тому сьогодні він ... о 9 годині.	<i>(y)вставати – (y)встати</i>
2. Він завжди ... своє пальто в шафу. Я зняв пальто і ... його в шафу.	<i>вішати – повісити</i>
3. Він завжди ... квіти на вікно. Цю вазу треба ... на стіл.	<i>ставити – поставити</i>

4. Хтось випадково ... свій зошит у мій стіл. Зазвичай він ... свої книжки в стіл.	<i>класти – покласти</i>
5. Щодня я ... спати об 23 годині. Вчора в мене дуже боліла голова і я ... спати о 21 годині.	<i>лягати – лягти</i>
6. Він ... поруч зі мною і почав розмовляти. Звичайно на лекціях він ... за першою партою. Ми ... за стіл і почали снідати.	<i>сідати – сісти</i>

❖ Вправа 457. **Вставте подані нижче дієслова у речення.**

Бачити – побачити, знати – дізнатися, чути – почути

1. Я *зайшов* у кімнату і ... на столі лист. 2. Вона *подивилася* у вікно й ..., що на вулиці йде дощ. 3. Раптом ми ... сильний гомін. 4. Коли я ... цю новину, я розповів її моїм товаришам. 5. Коли я *підійшов* до дверей, я ..., що в кімнаті говорить радіо. 6. Ми *прочитали* газету й ..., що в Одесі буде кінофестиваль.

❖ Вправа 458. **Вставте у речення дієслова, подані праворуч.**

1. Сьогодні вранці я ... нашого викладача. Коли я ... його, я привітався з ним.	<i>бачити – побачити</i>
2. Ти не ... в магазині тлумачний словник? Якщо ти ... його, купи мені, будь ласка.	<i>бачити – побачити</i>
3. Я зайшов до залу й ... там свого товариша. Я був дуже задоволений, тому що я давно його не	<i>бачити – побачити</i>
4. – Ви ... цю новину? – Так, коли я ... про це, я подумав, що це неправда.	<i>чути – почути</i>
5. – Ви ..., як вона співає? – Так,	<i>чути – почути</i>
6. Вчора ввечері, коли ми були вдома, раптом ми ... галас у коридорі.	<i>чути – почути</i>

7. – Ви ..., коли у нас будуть іспити? знати –
– Ні, я не... . дізнатися
8. – Ви давно ... цю людину? – Я ... його вже знати –
багато років. дізнатися
9. Вчора я отримав листа з дому. Коли я його знати –
прочитав, я ..., що мій брат збирається приїхати дізнатися
до Києва.
10. – Ти ..., де можна купити такий словник? знати –
– Я не ..., але можу – Якщо ти ..., де можна дізнатися
купити словник, скажи мені про це.

❖ Вправа 459. **Трансформуйте речення за зразком.**

🔗 Зразок: Спочатку я *читав* книгу, потім почав писати
 додому лист. Спочатку я *почитав* книгу,
 потім почав писати додому лист.

1. Спочатку ми *працювали*, потім гуляли в парку. 2. Ми *сиділи*,
палили, *розмовляли* про свої справи. 3. Спочатку вони *танцюва-*
ли, потім почали співати пісні. 4. Спочатку ми *гнали* в футбол,
потім пішли гуляти. 5. Ми прийшли в університет раніше, тому
ми *стояли* в коридорі й *розмовляли* з друзями.

❖ Вправа 460. **Закінчіть речення, використовуючи дієслова:**
їхати, летіти, нести, вести, бігти.

🔗 Зразок: Таксі зупинилося на хвилину і
 Таксі зупинилося на хвилину і *поїхало* далі.

1. Він сів у свою машину і 2. Автобус постояв на зупинці дві
хвилини й 3. Літак піднявся в повітря й 4. Сестра взяла валізу
й... . 5. Мати взяла сина за руку й 6. Він пообіцяв своїм дітям
екскурсію до зоопарку і 7. Футболіст вдарив по м'ячу й

❖ Вправа 461. **Трансформуйте речення за зразком.**

🔗 Зразок: Звичайно я *дзвонив* товаришу ввечері.
 Вчора ввечері я *подзвонив* йому, але його не
 було вдома.

1. Товариш часто *просить* у мене цей підручник. Сьогодні він
... мене цей підручник.

2. Кожного вечора ми *дивимося* телевізор. Вчора ми ... по теле-
візору цікавий фільм і пішли вечеряти.

3. Зазвичай вони *обідають* вдома. Коли вони ..., вони почали
робити домашнє завдання.

4. Ми *слухали* викладача. Ми ... викладача й почали виконува-
ти самостійну роботу.

5. Він *обіцяв* мені принести цю статтю. Він ... і приніс мені цю
статтю.

6. Ми *бачили* це оголошення біля деканату. Ми ... оголошення
і розповіли про неї в групі.

7. Студенти часто *грають* у баскетбол. Сьогодні вони ... в бас-
кетбол і пішли в кіно.

❖ Вправа 462. **Трансформуйте речення за зразком.**

🔗 Зразок: Телефон *задзвонив*.
 Телефон *почав дзвонити*.

1. Дитина раптово *закричала*. 2. Всі в залі *засміялися*. 3. Він
заспівав українську пісню. 4. Студент зустрів товариша і *загово-*
рив (забалакав) з ним. 5. Коли артист закінчив співати, глядачі
зааплодували. 6. Студенти в аудиторії *загомоніли*. 7. Коли *загово-*
рив викладач, в аудиторії стало тихо. 8. Вона прочитала листа й
заплакала. 9. Від задоволення він *затанцював*.

❖ Вправа 463. **Прочитайте текст. Вставте у речення дієслова,**
подані у дужках.

Мої канікули

(Розповідь українського студента)

Цього літа я ... (проводити – провести) свої канікули в Кобле-
вому на винограднику. Там студенти ... (допомагати – допомогти)
фермерам збирати врожай. Ми ... (збирати – зібрати) виноград.
Ми ... (працювати – попрацювати) з ранку до обіду. А після обіду
ми ... (відпочивати – відпочити), ... (гуляти – погуляти), ... (за-
смагати – засмагнути) на березі моря, ... (купатися – покупатися).

Тут, у цьому господарстві, ... (зібратися – збиратися) студенти з різних українських вузів. Було дуже весело і цікаво.

❖ Вправа 464. **Напишіть речення, вставте дієслова, подані у дужках.**

Щодня наші заняття ... (закінчити – закінчитися) о 15 годині. Вчора після занять мій товариш Ганс пішов у їдальню. Він швидко ... (обідати – пообідати), а потім годину ... (відпочивати – відпочити). О 17 годині він почав ... (готувати – приготувати) домашнє завдання з української мови. Спочатку він ... (робити – зробити) вправи, потім 30 хвилин ... (вчити – вивчити) нові слова і ... (повторювати – повторити) дієслова, а потім почав ... (читати – прочитати) новий текст. Коли Ганс ... (закінчувати – закінчити) робити домашнє завдання, він пішов до клубу. Там він спочатку ... (танцювати – потанцювати), а потім ... (грати – зіграти) у боулінг. Увечері ми разом ... (повертатися – повернутися) в гуртожиток. Опівночі він ... (лягати – лягти) спати. Сьогодні вранці, коли ми ... (писати – написати) контрольну роботу, Ганс ... (писати – написати) її найкраще.

❖ Вправа 465. **Напишіть речення. Використайте дієслова, подані у дужках.**

📄 Зразок: Якщо я куплю квитки, ... (*подзвонити*).
Якщо я куплю квитки, я *подзвоню* вам.

1. Якщо ви добре відповісте на іспиті, ... (отримати). 2. Якщо батько попередить мене по свій приїзд, ... (зустріти). 3. Якщо наш клуб організує вечір пісні, ... (брати участь). 4. Якщо ви скоро повернетесь, ... (зустріти). 5. Якщо завтра буде холодно, ... (вдягтися) тепліше. 6. Якщо ви не будете уважно слухати пояснення викладача, не ... (зрозуміти). 7. Якщо я не запишу його адресу, ... (забути). Якщо їй сподобається ця пісня, ... (вивчити).

❖ Вправа 466. **Прочитайте тексти. Вставте у речення дієслова, подані у дужках, у необхідній формі.**

Був морозний зимовий день. Сонце світило весело і яскраво. Річка давно (покриватися – покритися) товстим шаром криги. Звідти (лунати – пролунати) радісні голоси дітей.

– Піду-но я до річки, – (вирішувати – вирішити) Андрійко.

Він пішов по глибокому снігу. Андрійко (поспішати – поспішити).

– Мабуть, всі вже (збиратися – зібратися), – (думати – подумати) він.

Ось і річка. Раптом Андрійко (помічати – помітити) людину у воді. Андрійко дуже (лякатися – злякатися): людина тоне! Він (зупинятися – зупинитися) і хотів (кликати – покликати) на допомогу. Але чоловік мовчав, спокійно сидів у крижаній воді й щасливо (посміхатися – посміхнутися). І діти на річці не (кликали – покликати) на допомогу. Вони весело стрибали навколо незнайомої людини. Андрійко дуже (дивуватися – здивуватися) і підійшов ближче. Справді, чоловік купався в ополонці. Він виліз, побігав трохи по снігу і знову (стрибати – стрибнути) в ополонку.

– Оце так! – (дивуватися – здивуватися) Андрійко. Як же він може купатися в крижаній воді в такий мороз? Декому навіть у пуховиках холодно. Оце справжній спортсмен!

Дружні брати

(казка)

Коли я був маленьким, моя бабуся часто ... (розповідати – розповісти) мені різні казки. Яюсь вона ... (розповідати – розповісти) мені таку казку.

Жили в сусідніх селах два брати. Одного разу восени старший брат ... (збирати – зібрати) великий врожай. Він ... (думав – подумав), що в молодшого брата велика сім'я і ... (вирішувати – вирішити) йому допомогти.

Коли ... (наставати – настати) (приходити – прийти) ніч, він ... (сипати – насипати) мішок рису й ... (йти – піти) до села, де мешкав його брат. Ніч була темна, мішок важкий, йти було нелегко, але старший брат йшов і ... (думати – подумати): «Завтра вранці брат ... (буде відчиняти – відчинити) двері й ... (бачити – побачити) мішок із рисом. Це буде велика радість для нього». Він ... (підходити – підійти) до дому, де мешкав молодший брат і ... (ставити – поставити) мішок коло дверей. Коли він ... (приходи-

ти – прийти) додому, він ... (бачити – побачити), що в нього, як і раніше, десять мішків рису.

Він знову ... (брати – взяти) мішок рису й пішов у сусіднє село.

У цей час на небі з'явився місяць, і старший брат ... (бачити – побачити) на дорозі свого молодшого брата. Він йшов до села, де жив його старший брат, і тягнув йому мішок рису. Брати все ... (розуміти – зрозуміти) й нічого не ... (говорити – сказати) один одному. Мішки були важкими, але на душі в них було легко.

❖ Вправа 467. **Перепишіть текст. Використайте дієслова, подані у дужках.**

Дід Панас завжди ... (зустрічати – зустріти) гостей тепло й приязно. ... (частувати – почастувати) їх суніцями, солоденькими пиріжками, грибами і на прощання завжди щось ... (дарувати – подарувати). Ось і сьогодні він ... (дарувати – подарувати) Сашкові таку сопілку з клена, що тепер у шкільному оркестрі Сашко ... (грати – пограти) на ній не десь позаду, а тільки в першому ряду.

Льонці дід ... (дарувати – подарувати) два гнучких вудлища з ліщини, а Галі – маленького кошика з червоного та жовтого верболозу. Він такий охайний, що в ньому можна й підручники до школи ... (носити – нести). Навіть портфель йому – не рівня. Сашко аж ... (заздрити – позаздрити), коли дід ... (дарувати – подарувати) його Галі. Але те нічого не значить. Сашко у своїй матроській сорочці, з ременем, що вилискує якорем на мідній пряжці, ніколи не ... (дозволяти – дозволити) собі ... (носити – нести) книжки в кошику. Нехай дівчата ... (носити – нести). Інша справа – сопілка!

В. Кучер «Вогник».

❖ Вправа 468. **Прочитайте текст. Перепишіть його, ставлячи на місці крапок дієслова, подані у дужках.**

Поїзд зупинився на маленькій станції. На цій станції поїзди завжди ... (стояти – постояти) дві хвилини. Пасажир ... (дивитися – подивитися) у вікно і ... (бачити – побачити) жінку, що ... (продати – продавати) пиріжки. Пасажир ... (кликати – покликати) хлопчика, який ... (гуляти – погуляти) на платформі і ... (питати – запитати) його, скільки коштує пиріжок.

– Десять гривень. – ... (відповідати – відповісти) хлопчик. Пасажир ... (давати – дати) хлопчику двадцять гривень і ... (говорити – сказати):

– Візьми гроші і купи два пиріжки, один мені, а другий – собі.

За мить хлопчик ... (повертатися – повернутися). Він з великим апетитом ... (їсти – з'їсти) пиріжок. Хлопчик ... (дати – віддати) пасажиру десять гривень і ... (говорити – сказати):

– Вибачте, але там був лише один пиріжок.

❖ Вправа 469. **Прочитайте текст. Перепишіть його, ставлячи на місці крапок дієслова, подані у дужках.**

Якось один математик важко ... (хворіти – захворіти). Його друзі ... (збиратися – зібратися) у нього вдома. Вони ... (питати – запитати) його, як він себе почуває, але хворий нічого не ... (відповідати – відповісти) на їх питання.

– Він вже не дихає, – ... (говорити – сказати) один.

– Зачекайте, – ... (говорити – сказати) другий. Зараз ми ... (знати – дізнатися), живий він чи ні.

– Скажи, скільки буде дванадцять у квадраті, – ... (питати – запитати) він у хворого.

– Сто сорок чотири, – тихо ... (відповідати – відповісти) хворий.

СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

Складні речення зі сполучниками та сполучними словами **хто, що, який, як, коли, де, куди, звідки, чому, скільки**

Ви знаєте, **хто** та жінка?

Ви знаєте, **як** її звуть?

Ви знаєте, **де** вона живе?

Ви знаєте, **звідки** вона приїхала?

❖ Вправа 470. **Дайте відповіді на запитання.**

👉 Зразок: Ви знаєте, **куди** він поїхав?
Він поїхав до Одеси.

1. Ви пам'ятаєте, **як** його звать?
2. Ви бачили, **що** він купив в універмазі?
3. Ви чули, **як** студент розмовляє українською мовою?
4. Ви знаєте, **який** тролейбус їде на Хрещатик?
5. Ви не скажете, **коли** починається друга пара?
6. Ви знаєте, **скільки** коштує цей підручник?
7. Ви чули, **куди** вони поїдуть відпочивати влітку?
8. Ви пам'ятаєте, **звідки** приїхали ці студенти?

❖ Вправа 471. **Доповніть речення. Використайте сполучники та сполучні слова.**

1. Я знаю, ... живе Олесь.
2. Ми не знаємо, ... вони поїдуть на екскурсію.
3. Я не розумію, ... ви говорите.
4. Ви не пам'ятаєте, ... звать нашого нового викладача.
5. Перепрошую, але я не чув, ... ви сказали.
6. Ви вже вирішили, ... подарунок купите їм на весілля.
7. Я не розумію, ... він посварився з друзями.
8. Я забула, ... коштує ця сукня.

Складне речення причини зі сполучниками тому і тому що (через те що)

Студент не прийшов на лекцію, **тому що** він захворів.
Студент захворів, **тому** він не прийшов на лекцію.

❖ Вправа 472. **З двох простих речень утворіть одне складне зі сполучником тому що або через те що.**

👉 Зразок: Я не піду у кіно. Я вже бачив цей фільм.
Я не піду у кіно, **тому що** я вже бачив цей фільм.

1. Студент склав іспити на «відмінно». Він добре підготувався до них.

2. Антон не зрозумів, що ви сказали. Він не володіє українською мовою.

3. Студентка добре виконала завдання. Вона зрозуміла правило.

4. Я не зміг потрапити до квартири. Я загубив ключ.

5. Максим їхав дуже швидко. Він поспішав на роботу.

6. Ганна дуже хвилювалася. Захворів її молодший син.

❖ Вправа 473. **Об'єднайте два прості речення в одне складне. Використайте сполучник тому.**

👉 Зразок: Сьогодні він прокинувся пізно.
Він не встиг поснідати.

1. Сьогодні він прокинувся пізно, тому не встиг поснідати.

2. Сьогодні ввечері я вільна. Я можу піти з вами до театру.

3. Я хочу їсти. Сьогодні я не встиг пообідати.

4. Ця студентка багато працює. Вона вже добре говорить українською мовою.

5. Вчора цілий день йшов дощ. Діти сиділи вдома.

6. У мене болить голова. Я не буду дивитися фільм.

7. Незабаром свято – Новий рік. Всі мої знайомі шукають подарунки для рідних та друзів.

❖ Вправа 474. **Дайте відповіді на запитання.**

1. Чому ви вирішили вивчати українську мову? 2. Чому вона так погано читає? 3. Чому усі друзі його вітають? 4. З якої причини він не був вчора на занятті? 5. Чому вони купують так багато книжок? 6. З якої причини ви не склали іспит?

❖ Вправа 475. **Змініть речення за зразком. Зверніть увагу на синонімічні сполучники тому що – бо – через те що.**

👉 Зразок: Я завжди дивлюсь останні новини, тому що хочу все знати. Я хочу все знати, **тому** дивлюсь останні новини.

1. Друзі прийшли до мене в гості, **тому що** у мене день народження. 2. Вона взяла парасольку, **бо** йде дощ. 3. Поліція зупинила його, **через те що** він порушив правила руху. 4. Студент пішов до їдальні, **тому що** він хоче пообідати. 5. Я купую багато книжок, **бо** люблю читати. 6. Він не купив квитки до театру, **через те що** він не мав із собою грошей.

❖ Вправа 476. Використайте у реченнях сполучники **тому або тому що**.

1. Він не має ручки, ... він не пише зараз. 2. Марія захворіла на грип, ... вона не була вчора в університеті. 3. Мій друг сьогодні такий засмучений, ... він загубив свій гаманець. 4. Я забув ваш номер телефону, ... не подзвонив вам учора. 5. Студентка добре склала зимову сесію, ... вона багато працювала у першому семестрі. 6. Сергій добре знає англійську мову, ... він три роки жив у Канаді. 7. Моя приятелька любить балет, ... вона часто буває в театрі. 8. Іван завжди добре почувається, ... він не палить та займається спортом.

Складні речення умови зі сполучниками **якщо та якби**

❖ Вправа 477. На основі двох простих речень складіть одне складне речення зі значенням умови.

📎 Зразок: Ви приїдете до мене. Я познайомлю вас зі своєю родиною. **Якщо** ви приїдете до мене, я познайомлю вас зі своєю родиною.

1. Я поверну книжку за два дні. Ти даси мені книжку сьогодні.
2. Ви хочете вивчати українську мову. Я допоможу вам.
3. Я зателефоную тобі. Твоє питання розглядатиметься на зборах.
4. Ти пообіцяв другові допомогу. Ти маєш надати її.
5. Сестра надішле повідомлення про свій приїзд. Ми поїдемо зустрічати її на вокзал.
6. Сьогодні ми підемо в кіно. Там буде цікавий фільм.

❖ Вправа 478. Закінчіть речення.

1. Якщо ви захворіли, ...
2. Якщо мої друзі поїдуть у Львів, ...
3. Якщо я поїду до бібліотеки, ...
4. Якщо сьогодні в театрі буде йти балет « Лускунчик», ...
5. Якщо ти прийдеш до мене у гості, ...
6. Якщо я матиму гроші, ...

❖ Вправа 479. Закінчіть речення. Вкажіть умову, за якої відбудеться дія.

1. Треба більше уваги приділяти заняттям, якщо... 2. Ми поїдемо у гості до друзів, якщо ... 3. Я зателефоную тобі, якщо ... 4. Ми будемо кататися на лижах, якщо ... 5. Я візьму парасольку, якщо ... 6. Ви зустрінете друга на вокзалі, якщо ... 7. Ми будемо дуже раді, якщо ...

❖ Вправа 480. Дайте відповіді на запитання. Використайте речення зі значенням умови.

1. Що треба робити, якщо ви захворіли на грип? 2. Якщо ви не розумієте всі слова в тексті, чим ви користуєтесь? 3. Що ви будете робити, якщо увечері ви матимете вільний час? 4. Куди ви поїдете, якщо у вас буде відпустка? 5. Якщо на дворі холодно та йде сніг, що ви одягаєте? 6. Якщо ви маєте проблеми, хто допомагає вам їх вирішувати?

Якби він краще знав українську мову,
то зміг би перекласти цей текст.

👉 **Запам'ятайте!** У наведеному прикладі підрядне речення виражає потенційну умову. Предикати головного та підрядного речення завжди мають форму минулого часу.

❖ Вправа 481. Прочитайте речення. Перепишіть їх. Підкресліть предикати, зверніть увагу на форму вираження предикатів.

1. Якби я знав ваш номер телефону, то зателефонував би вам.
2. Якби ви попросили мене, я б обов'язково вам допоміг.
3. Я б познайомив тебе з усією своєю родиною, якби ти приїхав до мене в гості.
4. Якби студент не проспав, то прийшов би вчасно на заняття.
5. Якби вона мала вільні гроші, то купила б собі цю сукню.
6. Якби вона мала талант, то стала б актрисою.

❖ Вправа 482. **Змініть речення за зразком. Замініть речення, яке має значення реальної умови реченням зі значенням потенційної умови.**

 Зразок: Якщо я буду мати вільний час, то піду до музею. **Якби я мав** вільний час, то **пішов би** до музею.

1. Якщо я буду себе добре почувати, то піду на стадіон.
2. Якщо будуть показувати цікавий фільм, то я буду дивитися.
3. Я подарую дружині це намисто, якщо воно їй сподобається.
4. Якщо літо буде теплим, діти купатимуться у Дніпрі.
5. Я відчиню вікно, якщо в кімнаті буде спекотно.
6. Якщо ти стомився, то відпочинь!

Хоча вона вивчає українську мову лише три місяці, проте вона вже добре говорить українською.

 Запам'ятайте! Якщо підрядне речення стоїть перед головним, на початку головного вживаються протиставні сполучники: **а, та, але, проте, однак, все ж.**

❖ Вправа 483. **Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання сполучників. Поставте запитання.**

1. Незважаючи на те що контрольна робота була складною, студенти все ж виконали її правильно.
2. Хоча вони вже слухали цю оперу, але із задоволенням послухають її ще раз.
3. Хоча Максим нещодавно почав вивчати англійську мову, але він вже може спілкуватися з іноземними студентами.
4. Студенти швидко ви-

конали вправу, попри те що вони мали обмежений час.

5. Хоча я попередив свого друга про збори, але він все одно забув.
6. Марія завжди пам'ятає про своїх друзів, хоча бачиться з ними не дуже часто.

❖ Вправа 484. **Об'єднайте два прості речення в одне складне допустове речення.**

1. У тексті було багато незнайомих слів. Ми зрозуміли його.
2. Я читав цю книжку недавно. Я пам'ятаю її зміст погано.
3. Цей лікар працює лише два роки. Він вже робить складні операції.
4. Я вже дивилася цей фільм. Я хочу подивитися його ще раз.
5. Він повторив кілька разів номер свого телефону. Я забула його.
6. Йому вже 60 років. Він дуже активний і ще займається спортом.
7. Син обіцяв писати повідомлення щодня. Батьки не отримали жодного повідомлення.
8. Йому вже 40 років. Він має значно молодший вигляд.

❖ Вправа 485. **Закінчіть речення.**

1. Хоча вони недавно приїхали до Києва,
2. Хоча ніхто не попередив мене про це,
3. Незважаючи на те що фільм був цікавим,
4. Хоча ми дуже стомилися,
5. Хоча друзі не просили про допомогу,
6. Незважаючи на те що він декілька разів повторив прізвище викладача,
7. Хоча я його вже давно знаю,

Складне речення зі значенням мети зі сполучниками щоб, для того щоб

Я йду до їдальні, щоб пообідати.

Запам'ятайте! 1. Якщо суб'єкт головного речення той самий, що й у підрядному реченні, то предикатом підрядного речення є інфінітив.

Я приїхав, **щоб побачитися** з друзями.

2. Якщо у підрядному реченні суб'єкт відсутній, предикатом також є дієслово у формі інфінітива.

Щоб добре *жити*, треба багато *працювати*.

3. Якщо суб'єкт головного речення не співпадає з суб'єктом підрядного, то предикатом у підрядному реченні є дієслово у формі минулого часу.

Я прийшов до свого друга, **щоб** він пояснив мені домашнє завдання.

❖ Вправа 486. **Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, що стоять у дужках.**

1. Навіщо ви взяли словник? (подивитися нові слова) 2. Чому ви пішли до ресторану? (повечеряти з друзями) 3. З якою метою ви бажаєте відвідати музей Тараса Шевченка? (познайомитися життям поета) 4. Навіщо ви йдете до торговельного центру? (купити нові черевики) 5. Чому ви зателефонували другові? (запросити його у гості) 6. З якою метою він вивчає українську мову? (спілкуватися друзями)

❖ Вправа 487. **Поставте дієслова у правильну форму.**

1. Я хочу, щоб ви (прочитати) цю книжку. 2. Бабуся просить, щоб онуки (приїхати) до неї. 3. Викладачка сказала, щоб студентка швидше (закінчити) роботу. 4. Він попросив, щоб ви (купити) йому квитки в театр. 5. Подруга порадила, щоб я (відвідати) Львів. 6. Вона хоче, щоб товариш (допомогти) їй перекласти цей текст.

❖ Вправа 488. **Закінчіть речення.**

1. Він приїхав, щоб ... 2. Викладач сказав, щоб ... 3. Він прийшов до мене, щоб я ... 4. Студент звернувся до лікаря, щоб той ... 5. Він купив м'ясо та овочі, щоб ... 6. Вона сказала мені, щоб я ... 7. Мій сусід займається спортом, щоб ...

❖ Вправа 489. **У поданих реченнях використайте сполучники щоб або що.**

1. Викладач сказав нам, ... ми прочитали цю книжку. Він сказав, ... ця книжка дуже цікава.

2. Лікар сказав, ... хворий приймав ліки. Він сказав хворому, ... хвороба небезпечна.

3. Батько написав мені, ... влітку я приїхав додому. Він написав, ... вони з матусею дуже хочуть бачити мене.

4. Товариш попросив мене, ... я купив йому два квитки в кіно. Я пообіцяв, ... куплю йому квитки.

5. Викладачка попередила, ... сьогодні ми будемо писати контрольну роботу. Вона сказала, ... ми писали уважно.

Складне речення зі сполучними словами **який, яка, яке, які (котрий, котра, котре, котрі)**

Я знаю студента.

Мені зателефонував студент.

Я розмовляю зі студентом.

Я знаю студента,

Мені зателефонував студент,

Я розмовляю зі студентом,

Він вивчає українську мову.

який вивчає українську мову.

❖ Вправа 490. **У реченнях використайте сполучні слова який (котрий) у відповідній формі.**

1. Я бачу дітей, ... грають у парку.

2. Я знаю людину, ... живе тут.

3. Це мій друг, ... також вивчає українську мову.

4. Я не зрозумів одне слово, ... трапилося в цьому тексті.
5. Ми слухали співачку, ... співає українські пісні.
6. Дай мені, будь ласка, книжку, ... лежить на столі.
7. Ви дивилися фільм, ... показували вчора ввечері на каналі «Культура»?
8. Палац, ... ви бачите на фотографії, побудували в XVII столітті.

❖ Вправа 491. **З двох простих складіть одне складне речення зі сполучним словом який (котрий).**

1. Ми були в музеї. Цей музей розташований на Андріївському узвозі.
2. Ви знаєте цю студентку? Вона приїхала зі Словенії.
3. Ми маємо вивчити дієслова. Ці дієслова ми записали вчора на занятті.
4. Ганна була на вечірці. Ця вечірка проходила в клубі університету.
5. Я поспішаю на виставку. Вона відкривається о десятій годині.
6. Лікар оглянув хворого. Цей хворий скаржиться на біль у горлі та високу температуру.
7. Ви були на Чорному морі? Воно розташоване на півдні України.
8. Гід показав туристам старовинні картини. Ці картини експонуються в центральній залі музею.

Я познайомився з сусідом,	який живе у нашому будинку у якого велика родина, якого я зустрів учора, якому 25 років, з яким приємно розмовляти, на якому завжди модний одяг.
---------------------------	---

❖ Вправа 492. **Об'єднайте два прості речення в одне складне, використовуючи сполучник який (що). Зверніть увагу на вживання знахідного відмінка.**

👉 Зразок: Ось смартфон. Я купив **його** вчора.
 Ось смартфон, **який (що)** я купив вчора.

1. Я вже бачив цей фільм. Цей фільм ви радите мені подивитися.
2. Олег знає це оповідання. Друг порадив прочитати його.
3. Наталка має цей підручник. Вона купила його у книгарні.
4. На столі лежить книжка. Її подарував мені мій товариш.
5. Ви знаєте цю пісню. Її співає наш хор.
6. Йому подобається ця дівчина. Він часто фотографує її.
7. Він отримав повідомлення від друга. Цього друга він давно не бачив.
8. Я знаю цього хлопця. Ми зустріли його в театрі.
9. Вчора я зустріла товариша. Я не бачила його багато років.
10. Де мої газети? Я купив їх сьогодні вранці.
11. До мене приїхали мої брат та сестра. Я дуже люблю їх.

❖ Вправа 493. **Із двох простих складіть одне складне речення. Зверніть увагу на вживання місцевого відмінка.**

👉 Зразок: Ось будинок. У цьому будинку мешкають мої друзі. Ось будинок, **у якому** мешкають мої друзі.

1. Я читаю журнал. **У цьому журналі** надруковане нове оповідання.
2. Тарас працює в школі. **У цій школі** він раніше вчився.
3. Мені подобається наша вулиця. **На цій вулиці** я живу з дитинства.
4. Студенти читали текст. **У цьому тексті** було багато незнайомих слів.
5. Ми йдемо в аудиторію. **У цій аудиторії** ми звичайно слухаємо лекції.
6. Марія любить ходити до музеїв. **У музеях** можна побачити багато цікавого.

❖ Вправа 494. **Об'єднайте два прості речення в одне складне. Зверніть увагу на вживання родового відмінка.**

👉 Зразок: Як звать твого товариша? Вчора ти був у нього.
 Як звать твого товариша, **у якого** ти був учора?

1. Викладач не бачив студента. *Студента* не було на лекції.
2. Де живе ваш друг? *У нього* ви залишили свою валізу.
3. Студент купив рідкісний словник. *Такого словника* немає в нашій бібліотеці.
4. Це моя подруга Олеся. *У неї* цікава колекція книг.
5. Тут мешкають наші сусіди – фермери. *У них* велике господарство.
6. Де мої словники? *Без них* я не можу перекласти це оповідання.

❖ Вправа 495. Використайте словосполучення який у давальному відмінку.

1. Як звать твого товариша, ... ти вчора телефонував?
2. Мій брат, ... вже виповнилося 18 років, наступного року вступатиме до університету.
3. Моя сестра, ... тільки 5 років, ще не ходить до школи.
4. Олеся, ... дуже подобається кататися на лижах, поїде в Карпати під час зимових канікул.
5. Мої друзі, ... треба складати зимову сесію, зараз багато займаються.
6. Це іноземні туристи, ... гід показує історичні пам'ятки Києва.

❖ Вправа 496. Із двох простих утворіть одне складне речення, зверніть увагу на вживання орудного відмінка.

👁 Зразок: Я звать дівчину? Я бачив тебе з нею на концерті. Як звать дівчину, з якою я бачив тебе на концерті?

1. В якій групі вчиться цей студент? Ви були з ним у нашій бібліотеці.
2. Я часто згадую свого друга. Ми з ним вчилися в школі.
3. Ви знаєте нашу викладачку? Ми вивчаємо з нею українську мову.
4. Вчора я зустрів своїх приятелів. Минулого року я відпочивав із ними на Кіпрі.
5. Мій батько має багато різних інструментів. Він користується ними на роботі.
6. Ви бачите цей будинок? Поруч із ним раніше була автобусна зупинка.

❖ Вправа 497. З'єднайте два речення. Використайте сполучне слово який у потрібній формі.

1. Познайомтесь, це мій друг. Його звать Микола.
Він живе в Чернівцях.
Йому 24 роки.
Разом із ним ми навчаємося в університеті.
2. У нашій групі вчиться студентка. Вона приїхала з Польщі.
Її звать Олівія.
Їй 21 рік.
З нею ми познайомилися на заняттях.
3. Я часто читаю газети українською.
Я купую їх у кіоску біля метро.
Із них я дізнаюся останні новини.
Вони коштують недорого.
У них друкується багато цікавої інформації.

❖ Вправа 498. Доповніть речення. Зверніть увагу на вживання відмінків.

1. Під час екскурсії студенти відвідали музей, який ...
біля якого ...
про який...
в якому ...
2. Я показав друзям фотографії, які...
на яких ...
про які ...
з якими ...
3. Це його родина, яка ...
про яку ...
яку ...
якою ...

Науково-методичне видання

Н. Ніколаєва, В. Любчевська-Сокур, В. Невойт,
В. Овдіюк, О. Ситник, Л. Черепаха

ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

Навчальний посібник

Видання третє, зі змінами та доповненнями

Комп'ютерна верстка

Обкладинка Тамара Циганчук

Підписано до друку 09.03.2020 р.
Формат 60×84 1/16. Ум. друк. арк. 8,37.
Папір офсетний. Друк офсетний. Зам. № 7.

Видавець і виготовлювач ТОВ «Четверта хвиля»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6172 від 07.05.2018 р.
03039, Київ, проспект Валерія Лобановського, 119, оф. 213, тел.: (044) 221-13-82
www.4w.com.ua, e-mail: 4w@4w.com.ua